

MBB Şehir Politikaları Merkezi tarafından 19.04.2016 ve 30.04.2016 tarihlerinde gerçekleştirilen 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi Bildiri Kitabı'dır.

Göçmen Çocuk için Bir Şehir

A City for an Immigrant Child

مدينة لطفل مهاجر

GÖÇMEN ÇOCUK İÇİN BİR ŞEHİR
A CITY FOR AN IMMIGRANT CHILD
مدینة لطفل مهاجر

Sertifika No: 15668

ISBN: 978-605-68071-1-4

ARALIK 2017

Yayın Hakları

© Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları

Yayıma Hazırlayan
Ezgi Küçük

Katkıda Bulunanlar
Büşra Yılmaz
Samet Keskin

Kapak İllüstrasyon
Kübra Cenk

Kitap Tasarım
Merve Zengin

1. Baskı: Ocak 2018 (1000 adet)
Matbaa Adı: Şan Ofset
Tel: (0212) 289 24 24

© Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları

Sandemir Mah. Ragıp Gümüşpala Cad. No: 10

Eminönü 34134 Fatih-İstanbul/TÜRKİYE

Telefon: +90 (212) 402 19 00

Faks: +90 (212) 402 19 55

E-Posta: info@marmara.gov.tr

Web: www.marmara.gov.tr

Eserin yayın hakları Marmara Belediyeler Birliğine aittir.

SPM

Şehir Politikaları Merkezi
Marmara Belediyeler Birliği

BALIKESİR
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

UNHCR
The UN Refugee Agency

unicef

BÜYÜKÇEKMECE
BELEDİYESİ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	12
AÇILIŞ KONUŞMALARI	15
Elif Selen Ay, UNCHR İstanbul Saha Ofis Müdürü	17
Nilgün Çavuşoğlu, UNICEF Çocuk / Genç Katılımı ve Güçlendirilmesi Sorumlusu	19
Lokman Çağırıcı, MBB Başkan Vekili, Bağcılar Belediye Başkanı.....	21
 1.OTURUM	
Çocuk Çalıştayı Bildirisi	27
Yerel Yönetim Çalıştay Raporu	37
Sosyal Uyum Programı Vasıtasıyla Çocuklara ve Gençlere Yönelik Olumlu Katılım Fırsatlarının Arttırılması, Nilgün Çavuşoğlu.....	53
Göçmen Çocuklar ve Yerel Yönetimler Üzerine, Murat Erdoğan.....	61
 2.OTURUM	
Çalışma, Erken Yetişkinlik / Eğitim	69
BMMYK'nın Mülteci Çocukların Eğitimi Noktasındaki Çalışmaları, Yazgülü Sezgin	71
Sığınmacıların Entegrasyonunda Eğitim Politikaları: Riskler ve Fırsatlar, Başak Yavçan	79
Göçmenlere Yönelik Uygulanması Gereken Eğitim Politikaları, Başak Kale	89
 3. OTURUM	
Psiko-sosyal Destek ve Sosyal Uyum / Şehir ve Belediye Hizmetleri	99
Travma Döngüsünü Kırma: Entegrasyon, Eğitim ve Güvenli Bir Geleceğin Gereklikleri Olarak Rehabilitasyon ve Psikososyal Destek, Leyla Akça.....	101
Sığınmacı Çocukların Kentlerdeki Yaşam ve Oyun Hakkı, Melih Bozkurt.....	107
Çocuk Dostu Şehir, İraz Öykü Soyalp	123

4. OTURUM

Atölye Çalışmaları	131
Göç – Çocuk ve Kültür Mirası Atölyesi, Zeynep Gül Ünal, Nilgün Çolpan Erkan, Saadet Gündoğdu.....	133
Hayalindeki Sokak Atölyesi, Nilgün Çolpan Erkan, Sevgi Genç.....	147
Mahallemini Tanıyorum Atölyesi, Nilgün Çolpan Erkan, F. Yağmur Şengül	171
Engelsiz-Düşünüyoruz-Oynuyoruz-Tasarlıyoruz, Hatice Ayataç	189
İstanbul ve Ben, Celile Eren Ökten.....	201
Uluslararası Partnerler	216
İş Ortağı Belediyeler	217
Düzenleme Kurulu	218
Danışma Kurulu	218
Kongre Programı	220
Kongre Afişi	222
Kongreden Fotoğraflar.....	224

CONTENT

FOREWORD	12
KEYNOTE SPEECHES	15
Elif Selen Ay, UNCHR Head of Field Office Istanbul.....	17
Nilgün Çavuşoğlu, UNICEF Child / Youth Participation and Empowerment Officer	19
Lokman Çağrııcı, MMU Vice President, President of Bağcılar Municipality	21
 1. SESSION	
Children's Workshop Report	27
Local Government Workshop Report	37
Increasing The Opportunities of Participation for the Children and Youth through the Social Cohesion Program, Nilgün Çavuşoğlu	53
Upon Migrant Children and Local Governments, Murat Erdoğan.....	61
 2. SESSION	
Child Labour and Early Adulthood / Education	69
Activities of UNHCR with Regard to Education of Refugee Children, Yazgülü Sezgin	71
Education Policies in the Integration Process of Asylum-Seekers: Risks And Opportunities, Başak Yavçan.....	79
Education Policies That Need to Be Applied for Refugees, Başak Kale	89
 3. SESSION	
Psychosocial support and Social Cohesion / The City and Municipal Services	99
Breaking the Trauma Cycle: Rehabilitation and Psycho-Social Support as the Prerequisites of Integration, Education and A Safe Future, Leyla Akça.....	101
Asylum-Seeking Children's' Rights to Live and Play in The Cities, Melih Bozkurt	107
Child Friendly City, İraz Öykü Soyalp	123

4. SESSION

Atelier Works.....	131
Migration – Children and Cultural Heritage, Zeynep Gül Ünal, Nilgün Çolpan Erkan, Saadet Gündoğdu.....	133
Dream Street, Nilgün Çolpan Erkan, Sevgi Genç.....	147
Getting to Know My Neighborhood, Nilgün Çolpan Erkan, F. Yağmur Şengül.....	171
Freely / We Think – We Play – We Design, Hatice Ayataç.....	189
Istanbul and Me, Celile Eren Ökten	201
International Partners.....	216
Partner Municipalities	217
Organizing Committee	218
Advisory Board.....	218
Congress Program	220
Congress Poster	222
Photos from the Congress.....	224

المحتويات

١٢	مقدمة.....
١٥	الكلمات الافتتاحية.....
١٧	آليف سالان أي، مديرة UNCHR مكتب اسطنبول الميداني.....
١٩	نيلغون جاويش أوغلو، مسؤولة دعم ومشاركة الشباب/ الاطفال في UNICEF اليونسيف.....
٢١	لقمان جاغيرجي، نائب رئيس اتحاد بلديات مرمره، و رئيس بلدية باغجار.....

الجلسة الأولى

٢٧	اعلان ورشة اعمال الاطفال.....
٣٧	تقرير ورشة اعمال الادارات المحلية.....
٥٣	زيادة فرص المشاركة الايجابية من اجل الشباب والاطفال بواسطة برنامج التأقلم الاجتماعي، نيلغون جاويش أوغلو.....
٦١	حول الاطفال اللاجئين والادارات المحلية، مراد اردوغان.....

الجلسة الثانية

٦٩	البلوغ المبكر/ دراسة، التعليم.....
٧١	اعمال المفوضية العليا لشؤون اللاجئين التابع الى الامم المتحدة في تعليم الاطفال اللاجئين، يازغولو سزغين.....
٧٩	سياسات التعليم في ادماج المهاجرين: الفرص والمخاطر، باشاق يافتشان.....
٨٩	سياسات التعليم اللازم تطبيقها على المهاجرين، باشاق كالا.....

الجلسة الثالثة

- التأقلم الاجتماعي والدعم النفسي - الاجتماعي / خدمات المدن والبلديات ٩٩
- كسر دورة الصدمة: الادماج، والدعم النفسي والتأهيل على شكل مستلزمات مستقبل آمن وتعليم , ليلي اكتشا ١٠١
- حق الحياة واللعب للأطفال اللاجئين في المدن, مليح بوزكورت ١٠٧
- المدن الصديقة للأطفال, ايراز اويكو صويالب ١٢٣

الجلسة الرابعة

- اعمال ورشة العمل ١٣١
- «ورشة الهجرة- الميراث الثقافي والاطفال» زينب غول اونال - نيلغون تشوبلان اركان - سعادات غوندوغدو ١٣٣
- ورشة عمل الشارع الذي في خيالي, نيلغون تشوبلان اركان - ساوغي غانتش ١٤٧
- «ورشة اعرف الحي الذي اعيش فيه» نيلغون تشوبلان اركان - ف. ياغمور شنغول ١٧١
- نفكر - نلعب - نصمم بلا عوائق, خديجة اياتاتش ١٨٩
- انا واسطنبول, جليلة اران اوكتان ٢٠١

- الشركاء الدوليون ٢١٦
- البلديات المشاركة ٢١٧
- اللجنة المنظمة ٢١٨
- المجلس الاستشاري ٢١٨
- برنامج المؤتمر ٢٢٠
- ملصق المؤتمر ٢٢٢
- صور من المؤتمر ٢٢٤

SUNUŞ

Doğada en güçlü olanın hayatta kalacağına inanılıyor. İnsan eliyle üretilen kentsel habitatta da kentsel yaşamı oluşturan parametreler, gücün toplandığı toplumsal yapıları ve mekânsal alanları belirliyor. Doğadaki güç savaşından farkı, kentsel hareketliliğin iradeyi ve vicdanı kullanarak diğer insanlarla paylaşacağı kaynaklar noktasında yarattığı eşitsizlikler üzerine gidebilecek olması. Bu eşitsizleri giderme noktasında yerel yönetimlere ve şehircilik uzmanlarına, kentsel hayatta dezavantajlı kategorisine giren grupların sorun ve ihtiyaçlarını, kendileriyle birlikte tespit ederek çözüm üretmek düşüyor. Marmara Belediyeler Birliği Şehir Politikaları Merkezi de şehir politikalarını üretme noktasında, hem şehrin dezavantajlı grupları arasında yer alan çocukların, hem de uluslararası göçle şehrin önemli parçalarından biri haline gelen göçmen grupların kentsel yaşam kalitesini artırmak üzere yapabilecek katılımcı çalışmaları destekliyor.

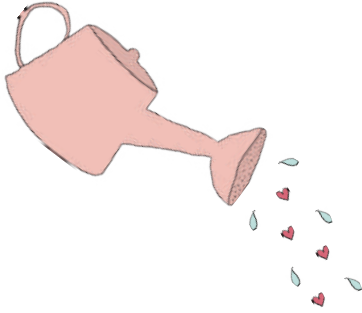
2017 yılı verilerine göre Türkiye’de 3.2 milyon sığınmacı yaşıyor. Bunların yüzde 92’si şehirlerde. Dolayısıyla, şehirlerimizi, Suriye krizi ile ülkemize göç eden ve ülkemizde doğup büyümeye başlayan milyonlarca Suriyeli çocuğa yeni bir yuva olması açısından ele almak gerektiğine inandık. “Göçmen Çocuk İçin Bir Şehir” teması ile 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi’ni düzenledik. İlki Nisan 2015’te, çocuk ve kentsel mekân ilişkisi üzerine düzenlenen Çocukların Şehri Kongresi, 2016 yılında MBB Şehir Politikaları Merkezi tarafından; Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, UNHCR, UNICEF, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Bağcılar Belediyesi, Büyükçekmece Belediyesi, Esenler Belediyesi ve Üsküdar Belediyesi işbirliği ile organize edildi. İki aşamada yapılan kongrenin, 19 Nisan 2016 tarihinde Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ev sahipliğinde, göçmen çocuklarla ve yerel yönetim uzmanları ile yapılan çalıştaylar ve çocuk şenliği ile ilk adımı atıldı. Buradan çıkan çalıştay verileri

doğrusunda, 30 Nisan 2016 tarihinde 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi İstanbul Harbiye Askeri Müze’de gerçekleştirildi. Kongre süresince düzenlenen akademik buluşmanın yanı sıra çocuklara özel atölyeler düzenlendi; belediyeler çocuklarla ilgili çalışmalarını açtıkları stantlarda sergileme fırsatı buldular.

2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi, göçmen çocukların şehirde karşılaştıkları sorunların fark edilmesi ve bunlara çözüm önerileri oluşturulması açısından yerel yönetimler, akademisyenler, uzmanlar ve tasarımcılardan oluşan önemli bir platforma dönüştü. Bu alanda çalışan kıymetli akademisyenleri, sivil toplum kuruluşlarını ve yerel yönetim uzmanlarını göçmen çocuklarla bir araya getirdi. Göçmen çocukların kentsel yaşamla ilişkileri, psikososyal destek ve sosyal uyum; çalışma ve erken yetişkinlik; eğitim ve şehir ile belediye hizmetleri ana temaları altında ele alındı. Her biri ayrı değerde, uygulamaya yönelik pek çok öneri sunan, göçmen çocukların ve yerel yönetimlerin çalıştay raporları; yine çocukların katılımları ile düzenlenen atölye çalışmalarının çıktıları ve üniversitelerden, sivil toplum kuruluşlarından uzmanların bildirileri İngilizce ve Arapça özetleriyle birlikte bu kitapta bir araya getirildi.

“Göçmen Çocuk için Bir Şehir” tartışmasının amacı kuru temennileri sıralamak değil; akıllı ve vicdaniyle yol alabilen bir toplumda, gücünü ancak şehri paylaştığı komşusuyla olan dostluğundan ve emanet edilen çocuklara sevgisinden kazanabileceği adaletli bir yaşamı sağlayacak hedefleri, kaynakları ve sorumlulukları belirlemektir.

Ezgi Küçük
Marmara Belediyeler Birliği
Şehir Planlama Koordinatörü

AÇILIŞ KONUŞMALARI

KEYNOTE SPEECHES

الكلمات الافتتاحية

Elif Selen Ay

UNHCR İstanbul Saha Ofis Müdürü

Hepiniz hoş geldiniz. Sayın belediye başkanlarım, saygıdeğer akademisyenler ve sivil toplum temsilcileri, UNICEF temsilcileri, Marmara Belediyeler Birliğinin saygıdeğer temsilcileri, değerli basın mensupları, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, çok değerli belediyelerimiz,

Marmara Belediyeler Birliği ve UNICEF'in ortaklaşa düzenlediği "2. Çocukların Şehri Kongresi"ne hepiniz hoş geldiniz. Sizleri bugün burada toplumumuzun yüzleri ve geleceği olan çocukların şehirle olan ilişkilerini, günlük hayatta karşılaştıkları problemleri ve bunlara karşı ürettiği çözümleri dinlemek ve üzerine tartışmalar yürütmek amacıyla aramızda görmekten büyük memnuniyet duyuyoruz.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği 19 Aralık 1950 tarihinde genel kurul tarafından dünya genelinde mülteci sorunlarını çözmek ve mültecileri korumak amacıyla uluslararası faaliyetleri koordine etmek ve yürütmek görevi ile kurulmuştur. Amaçlarımız mültecilerin haklarını ve refahını savunmayı ve başka ülkede mülteci olarak güvenli bir şekilde barınabilmelerini sağlamayı içerir. UNHCR (BMMYK) altmış yılı aşkın bir süredir milyonlarca insanın hayatını yeniden inşa etmesine destek olmuş; bugün, yedi bin yüz doksan çalışanıyla yüz yirmi ülkede yaklaşık olarak otuz altı milyon dört yüz bin insana el uzatmaya devam etmektedir. İşte bu çerçevede desteklemekten ve bir parçası olmaktan onur duyduğumuz, bu sene ikincisi düzenlenen Çocukların Şehri Kongresi hem Türkiye hem de dünya gündemini derinden etkileyen özel bir konu olan mültecilik ve mülteci çocuklar üzerine yoğunlaşmayı amaçlamaktadır.

Son beş senedir Suriye'de devam eden iç savaş günümüzde neredeyse beş milyon insanın ülkesini ve hayatını geride bırakmasına, yaklaşık sekiz milyon insanın da Suriye içerisinde yerinden gitmesine sebebiyet vermiştir. Çocuklar ise bu savaşın en masum tanıkları olarak bu sayının yarısını oluşturmaktadır. Türkiye, Suriye krizinin başından beri gerek bölgede gerek dünyada en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yaparak krizin yönetilmesinde önemli ve lider rol üstlenmiştir. Türkiye mültecilerin sağlık, eğitim ve sosyal yardımlaşma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayıp çözüm üretmek kendi ülkesinde zulüm tehdidi altında yaşayan vatandaşlar için hayati önem taşıyan desteğini esirgememiştir. Türkiye hâlihazırda üç milyon insana, hayatını bombalardan, savaştan, güvensizlikten ve umutsuzluktan uzak

bir yerde tekrar kurmaları için destek olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Türkiye genelinde yirmi altı kampta yaşayan iki yüz yetmiş bine yakın mülteci sağlık, eğitim ve yardım gibi hizmetlere erişebilmektedir.

Öte yandan Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilerin önemli bir bölümü de kentlerde yaşamlarını sürdürmekte ve kendilerine sağlanan hak ve hizmetlerden faydalanmaktadırlar. Bununla birlikte özellikle Suriyeli mültecilerin önemli bir çoğunluğunu oluşturan çocukların geleceklerini etkileyebilecek nitelikte problemler yaşadıkları görülmektedir. Türkiye genelinde yaklaşık altı yüz elli bin Suriyeli çocuğun eğitim hakkından çeşitli nedenlerle mahrum kaldıkları, bir kısmının çocuk yaşta çalışmaya zorlandıkları ve yaşlarının ötelerinde sorumluluklar yüklendikleri bilinmektedir. Birçok çocuk günlük hayatlarını derinden etkileyen savaş travması ile mücadele ederken çocuk olma hakkına erişememektedir. Türkiye’ye gelen bazı çocukların ise refakatsiz geldikleri, aile bakımından ve korumasından ayrı düştükleri gerçeğiyle de maalesef karşı karşıyayız. Çocukların sağlıklı ve başarılı bir geleceğe sahip olmalarının en önemli yolu olan eğitime erişmenin kamplarda yüzde doksan oranlarına ulaştığı görülürken, şehirlerde bu oranın yüzde yirminin üzerine çıkamadığı anlaşılmaktadır. Durumları müsait olan çocukların ise savaş travması ile psikolojik durumları, okullarda karşılaştıkları ayrımcılık ve izolasyon sebepleriyle eğitimini yarıda bırakıp çalışma hayatına kaydıkları da bilinmektedir. Tüm ailenin yükünü taşıyan yaşları yedi ve sekize kadar inmiş olan mülteci çocuklar ise hiçbir güvenceleri olmadan tehlikeli ve zorlayıcı şartlar altında atölyelerde, inşaatlarda çalıştırılarak küçük yaşta yetişkinliğe zorlanmaktadırlar.

Değerli katılımcılar, her çocuğun çocuk olma hakkı vardır. Bu çocuklar parklarda yaşlılarıyla oynayacakları, hayat boyu sürececek yeni arkadaşlıklar kuracakları, onlara kucak açan yeni ülke ve şehirleri daha iyi tanıyacakları bu kıymetli yaşlarında kendilerine büyük sorumluluklar yüklenerek yaşam mücadelesi vermektedirler. Bizler yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum desteğini sunmaya hazır kişiler olarak kendi bünye ve güçlerimiz nezdinde ülkemize mülteci olarak gelen çocukların yaşayamadıkları çocukluklarını yaşatmak, çocuklarımızı bu hayale kavuşturmak için bir araya gelmiş bulunmaktayız. Bütün bu sebepler ışığında yerli katılımcılarımızın destekleriyle ülkemizde bulunan mülteci çocukların yeniden hayatlarını inşa etmek adına attıkları adımları, karşılaştıkları problemleri ve hayal ettikleri ideal şehirler ile olanakları kendilerinden duyacağız. Onları dinleyeceğiz ve hep beraber çocuklarımızın daha güvenli, daha mutlu ve başarılı hayatlara sahip olmaları için çalışacağız. Çünkü savaştan kaçan bir çocuk bile çok fazla.

Çok teşekkür ederim.

Nilgün Çavuşoğlu

UNICEF Çocuk / Genç Katılımı ve Güçlendirilmesi Sorumlusu

Herkese merhabalar. Ben öncelikle protokolden izin alarak çocuklara hoş geldiniz demek istiyorum. Sonra protokoldeki değerli yetkililerimize hoş geldiniz demek istiyorum ve tabii değerli katılımcılar, basın mensupları hepiniz iyi ki buradasınız. Çocuklar için birlikte olmaya her zaman varız ve her zaman bunu mutlulukla karşılıyoruz.

UNICEF olarak -tabii ki hükümet ortaklarımızla, sivil toplum kuruluşlarıyla ve üniversitelerle birlikte- çocuklar ve gençleri içeren her konunun elimizden geldiğince içinde olmaya çalışıyoruz. Burada bulunma sebebimizden bahsetmek istiyorum. Bildiğiniz gibi hepimiz Suriyeli misafirlerimiz ile başlayan farklı bir çalışmanın, farklı bir ortamın içine girdik. Ev sahibi-misafir birlikte nasıl yaşayacağız, birbirimizi nasıl iyi anlayacağız, çocuklarımız birbirini nasıl iyi anlayacaklar ve nasıl ortak çalışmalar yapacaklar, beraber okula gidecekler; bunun çözümlerini arama çabası içindeyiz şu anda. Bu çalışmada var olma sebebimiz de yine çocuklarımıza ve gençlerimize "Gelin birlikte konuşalım. Ne yapmak istiyoruz? Burada mutlu muyuz, değil miyiz? Birbirimizle ilgili bir sorununuz varsa ortak bir ortam yaratıp çözelim." demek. Tüm bunlara çözüm bulmak için Balıkesir'de ve dün de İstanbul'da hem Suriyeli, hem Somalili, hem Türk çocuklarımızla bir araya geldik ve çocuklar kendi kendilerine gerçekten bizi gururlandıracak şekilde, bizim hiç çalışmadığımız bir formatta çalışmalarını yaptılar. Söylediklerine kulak verin isterim. Gerçekten kalplerinden geçen şeyleri söylüyorlar sizlere. Çok da büyük istekleri yok, siz de göreceksiniz birazdan. Dünyayı değiştirmemizi falan beklemiyorlar. Küçük talepleri var ve bu küçük taleplerle hep birlikte yaşama yolu, hep birlikte mutlu bir yaşam biçimi, çözümü arıyor onlar da. Onlara kulak verin ve hep beraber onların istediklerini yerine getirelim derim ben. Hepimize kolay gelsin.

Lokman Çağırıcı

MBB Başkan Vekili, Bağcılar Belediye Başkanı

Çok kıymetli Balıkesir başkan vekilimiz, daire başkanımız, genel sekreterimiz, kurum ve kuruluş temsilcilerimiz, bugünün anlam ve manası sevgili çocuklar! Öncelikle hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Marmara Belediyeler Birliği ve Bursa Büyükşehir Belediye Başkanımızın sizlere selamını iletiyorum.

Dünyanın geleceğini en güzel şekilde inşa edecek çocuklarımızı burada ağırlamaktan, başta Suriyeli çocuklarımız olmak üzere, ben mutlu olduğumu öncelikle ifade etmek istiyorum. Marmara Belediyeler Birliği olarak ikincisini düzenlediğimiz Çocukların Şehri Kongremizde birçok konu ele alınacak. Güncel olarak tabii ki göçmen çocuklar konusunun ele alınmış olmasının da ayrıca büyük bir önem taşıdığını ifade etmek istiyorum.

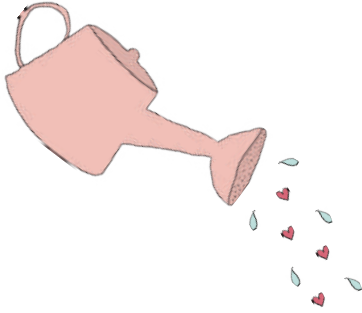
Türkiye Cumhuriyeti olarak tarihe yazılmış birçok kıymetli uygulamalarla örnek olmuş bir milletiz. Başta 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olmak üzere -ki armağan edilirken de biliyorsunuz tüm dünya çocukları için armağan edilmiştir- güzel bir ortak payda oluşturduğumuza inanıyorum. Marmara Belediyeler Birliği Şehir Planlama Koordinatörlüğümüz tarafından düzenlenen Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi'ne büyük bir önem verdiğimizizi de özellikle vurgulamak istiyorum. Mevlana'nın meseleyi en güzel şekilde ifade ettiği "Geleceği bir önceki nesil hazırlar." sözü gibi çocuklarımızı geleceğe mutlaka en güzel şekilde hazırlamak ve onları doğru yönlendirmek zorundayız. Geleceğimizin teminatı olan çocukların kendilerini yetiştirmelerini, araştıran, sorgulayabilen, donanımlı bireyler olarak yetişmesini sağlamak biz yerel yöneticilerin de en önemli görevi olduğuna inanıyorum. Belki kurum ve kuruluş olarak, bakanlık olarak, yetkiler farklı noktalarda olabilir ama dışarıdaki belediyelerimizin şantlarında yerel yönetimlerin birçok alanda başarılı çalışmalar yaptığını görüyoruz. Ben de bu vesileyle başta bu çalıştayımızda olmak üzere, yine başta Balıkesir Büyükşehir Belediyemiz olmak üzere katkı sağlayan, emek veren, destek veren, hizmet eden tüm belediyelerimize bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Burada yerel yönetimler, yöneticiler, akademisyenler, uzmanlar konuyu çok daha detaylı olarak inceleyecekler. Bu vesileyle tüm katkılarından dolayı akademisyenlerimize bir kez daha teşekkür ediyorum.

Çocukların kentsel alandaki ihtiyaçlarını karşılamak ve daha iyi şartlarda yaşamalarına destek olmak amacıyla düzenlediğimiz, bu anlamda da 2015-2016 döneminde UNICEF'e müracaat eden on şehir arasında bizim Bağcılarımızın da olduğunu ifade etmek istiyorum. Çocuk dostu şehirlerin genel yapılarına bakıldığında öne çıkan bazı özellikleri var. Çocukların katılımına imkân tanıyan birçok örnek var. Hep söylüyoruz ya "çocuktan al haberi" diye onların yaşam dünyasında, onların etki alanında, düşünce ve fikir dünyasında nasıl bir gelecek veya nasıl bir yaşam alanı şekillendiğini mutlaka anlamak ve bilgilenmek zorundayız.

Çocuk dostu şehirler; hukuki bir çevre oluşumu için çabalayan, çocuk hakları bilincinin yerleştirilmesi konusunda çalışmalar yapan, güvenli oyun alanları, sokak ve caddelere sahip olan, çocuklara yönelik temel hizmetlere ulaşımında kolaylık sağlayan, sağlıklı içme suyu ve hijyenin sağlandığı, çocukların mümkün olduğunca şiddetten uzak tutulduğu şehirler olarak tarif edilmektedir. Dünyada sekiz yüzden fazla çocuk dostu şehir var. Öyle zannediyorum ki Türkiye'den çok daha fazla şehrimiz son dönemlerdeki çalışmalarıyla bu şehirlere katılacaktır. Ülkemizde on yedi milyon ilköğretim çağındaki çocuk var. Bu iyi değerlendirilirse büyük bir fırsat ama buna ilgisiz kalındığında ise potansiyel bir tehlike olarak görülmesi gerektiğini ifade etmek istiyorum. UNICEF ve UNHCR gibi kuruluşların bu konuda değerli çalışmalarının olduğunu görmekten büyük bir mutluluk duyduğumu da söylemek isterim. Çocuğa yapılan her yatırım geleceğe yapılan yatırımdır. Aslında birçok olay, birçok konu, birçok çalışma çocuklar göz önüne alınarak yapıldığında çok daha hızlı ve etkili netice alınıyor. Bağcılar'da da 1-17 yaş arası iki yüz elli iki bin çocuk yaşıyor. Bağcılar Belediyesi olarak biz de çocuklarımızı kucaklayan birçok çalışmaya öncelik veriyoruz. On altı yıl önce Bağcılar Belediyemizde çocuklarımızla ilgili araştırmalarımıza başladığımızda çocuk meclisini oluşturmuştuk. Bunun gerçekten çok etkili olduğunu, onların hem kendi dünyalarında hem de bugünkü yaşadığımız dünyada çok güzel, çok yaratıcı fikirlerinin olduğunu gördük. Enderun Yetenekli Çocuklar Merkezi'ni açtığımızda kendilerine fırsat tanındığında neler elde edebildiklerini de çok daha iyi fark etmiş olduk. Örneğin yeni anayasayla alakalı hazırladıkları bir rapor çalışmasında oldukça ilginç fikirler sunduklarını ve bunun bizi gerçekten mutlu ettiğini belirtmek isterim. Bu çalışmalarımızın içerisinde engelli çocuklarımızı -ki burada onlar da var temsilen- onları da unutmamamız lazım. Hem diğer çocuklar olarak hem biz büyükler olarak, onların da yaşam dünyasında en az bizim kadar hakka sahibi olduğunu, onlara yapmış olduğumuz destek ve çalışmaların da bir iyilik olarak değil kendilerinin hakları olduğu için yaptığımızı da mutlaka belirtmek istiyorum.

Dünyada bir milyar çocuk yoksulluk içerisinde ve yine baktığımızda üç yüz milyon çocuk evsiz, yüz kırk milyon çocuk ilkokula dahi gidememekte, yedi milyon çocuk da mülteci durumunda. Bu 21. yüzyıl dünyasında maalesef çok acı bir durum. Savaş durumunda, yokluk ve sefalet olduğunda bir annenin kucığında mutlaka bir çocukla sahne aldığını görüyoruz. Yüzleşmekte olduğumuz bu mülteci krizinde, Aylan bebeği dünyanın unutulması asla ama asla mümkün değil. Düşünün, maalesef dünyanın, buna gelişmiş ülkeler de dâhil, bu yaşanan faciayı bile ibret olarak görmemeleri insanı fazlasıyla üzüyor. Bu acı devam ediyor, yine onlarca Aylan bebek maalesef aramızdan ayrıldı. Hiç kimseye zararı olmayan, sevgi dünyamızın çiçekleri olarak gördüğümüz bu çocukları maalesef kaybediyoruz.

Adalet, paylaşma ve dayanışma olursa inanıyoruz ki dünyamız bütün çocukların, bütün insanların kardeşçe, barış içinde, mutlu ve huzurlu yaşayacağı cennet gibi bir yere dönüşecektir. Ben bu vesileyle tekrar 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi'nin başarılı geçmesini temenni ediyorum. İnşallah buradan çıkacak sonuçlar da hem bizler için hem çocuklar için, çalışma yapan kurum ve kuruluşlar için kıymetli veriler sağlayacaktır. Tüm ekibimizi, Marmara Belediyeler Birliğini, tüm emeği geçenleri, kurum ve kuruluşları bir kez daha tebrik ediyor, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

1. OTURUM

1st SESSION

الجلسة الأولى

ÇOCUK ÇALIŞTAYI BİLDİRİSİ

19 Nisan 2016, Balıkesir - 30 Nisan 2016, İstanbul

CHILDREN'S WORKSHOP REPORT

19 April 2016, Balıkesir - 30 April 2016, Istanbul

إعلان ورشة عمل الأطفال

١٩ نيسان ٢٠١٦ باليكسير ٣٠-نيسان ٢٠١٦ اسطنبول

ÇOCUK ÇALIŞTAYI BİLDİRİSİ

19 Nisan 2016, Balıkesir - 30 Nisan 2016, İstanbul

Bizler Balıkesir ve İstanbul'da Türk, Suriyeli ve Somalili çocuklar olarak yaklaşık yüz çocuk bir araya geldik. Hep birlikte çocukların şehir merkezlerinde belediyelerden ne kadar yararlanabildiklerini ve neler beklediklerini tartıştık. Bu hususlarda kongre temalarına göre arkadaşlarımızdan gelen önerileri sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Psiko-Sosyal Destek ve Sosyal Uyum:

- Gelen misafirlere önyargılı yaklaşımaması
- Dil farklılığını gidermek için dil kurslarının artırılması
- Birbirimizle iletişim kurarken şiddetten uzak ve saygılı olmak
- Çocukların ve ailelerin yaşayabilecekleri bir evin temin edilmesi
- Kültürel farklılıklara saygı göstermek
- Birbirimizi anlamak için söyleşi ve sosyal uyum eğitimlerinin artırılması
- Kültür farklılıklarını kaldırmak için festivaller düzenlenmesi
- Belediyelerin sığınmacı arkadaşlarımıza yönelik bilgilendirme broşürleri dağıtması ve seminerler düzenlemesi

Çalışma – Erken Yetişkinlik:

- Belediyelerin çalışan çocukların ailelerine yardım yapması ve çocuğun çalışmasının engellenmesi
- 15 yaşın üzerindeki çocukların çalıştırıldığı alanlarda sıklıkla denetim yapılması
- Küçük çocukları çalıştıran işyerlerine caydırıcı cezalar verilmesi

Eğitim:

- Okula gidemeyen çocukların tespit edilmesi
- Okula gitmekte ulaşım problemi yaşayan çocuklara otobüs ve minibüslerin ücretsiz olması

- Çocuklara okul materyali konusunda destek verilmesi
- Çocukların katılım mekanizmasının desteklenmesi (Belediye Çocuk Meclisleri, Çocuk Hakları Komiteleri gibi)
- Çocuklara zorunlu ve ücretsiz kreş/anaokulu hizmeti verilmesi
- Okul dışı saatlerde çocuklara yetenekleri doğrultusunda sosyal aktivite imkânları yaratılması
- Okula giden çocuklara ücretsiz yemek kartı verilmesi

Şehir ve Belediye Hizmetleri:

- Tarihi yerlere ve müzelere ücretsiz gezi düzenlenmesi
- Eğlence alanlarının ve parkların çocukların görüşü alınarak düzenlenmesi
- Park ve oyun alanlarında sigara içilmesinin yasaklanması ve denetlenmesi
- Çocuk hakları eğitimlerine destek verilmesi
- Yeşil alanların arttırılması ve çocukların ulaşabilecekleri yerlerde olması
- Spor alanlarındaki aktivitelerin arttırılması ve futbol, yüzme gibi kurslar verilmesi
- Belediye Çocuk Meclisleri oluşturulması ve ilde bulunan çocuklara duyurulması, tüm çocukların da bu meclislere üye misafir olarak kayıt edilmesi
- Ramazan ve bayram gibi önemli günlerde çocukların birlikte aktivite düzenlemesi (kermes, iftar, festival, konser, yarışmalar vb.)
- Suriyeli arkadaşlarımızın kültürlerine uygun oyun ve sporların yaygınlaştırılması

CHILDREN'S WORKSHOP REPORT

19 April 2016, Balıkesir - 30 April 2016, Istanbul

We have gathered about a hundred Turkish, Syrian and Somalian children in Balıkesir and Istanbul. Together, we have discussed how much children can benefit from the municipalities in the city centers and what their expectations are. In this regard, we would like to share with you the proposals that came from our friends according to the congress themes.

Psycho-Social Support and Social Cohesion:

- Not to approach with prejudice towards incoming guests
- To increase the number and quality of language courses in order to eliminate language differences
- To be respectful and to stay away from violence when communicating with each other
- To provide a home where children and their families can live
- To respect cultural differences
- To increase social cohesion trainings in order to understand each other better
- Organizing festivals to remove cultural differences
- Municipalities to distribute information brochures and to organize seminars for refugees

Study - Early Adulthood:

- Municipalities to help working children's families and prevent the child labor
- To do frequent inspections in areas where children over the age of 15 are employed
- To give disciplinary penalties for businesses that employ children

Education:

- To identify the children who cannot go to school

- To make public transports free for children who have transportation problems when going to the school
- To provide support to children with regard to school materials
- To support the participation mechanism of children (such as Municipal Children's Councils, Children's Rights Committees)
- To provide children with compulsory and free nursery / kindergarten services
- To create opportunities for social activities pursuant to children's abilities in their spare time
- To give free lunch cards to children going to school

City and Municipality Services:

- To arrange free excursions to historic sites and museums
- To organize amusement areas and parks taking into account children's ideas
- To forbid and control smoking in parks and playgrounds
- To support children's rights to education
- To increase green areas and places to which children can reach
- To increase activities in sports and to give courses on various areas such as football and swimming
- To establish and announce Municipal Children's Assemblies of which all children can be registered as the guest members
- To arrange activities together with children on important days such as Ramadan and Eid (kermes, iftar, festival, concerts, competitions, etc.)
- To promote games and sports in line with the culture of refugees

ملخص

نحن الاطفال السوريون / الصوماليون الموجودون في كل من اسطنبول وبالكسير قمنا بالاجتماع على شكل مئة طفل تقريبا. وقمنا بمناقشة مدى امكانية استفادة الاطفال الموجودين في مراكز المدن من البلديات. ونودّ في هذا السياق القيام بمشاركة الاقتراحات القادمة من اصدقائنا بناء على مواضيع المؤتمر.

الدعم النفسي - الاجتماعي والتكيف الاجتماعي:

- عدم الاقتراب من الضيوف بناء على احكام مسبقة
- زيادة عدد دورات اللغة من اجل ازالة فرق اللغة
- الابتعاد عن العنف والتصرف باحترام اثناء تأسيس العلاقات فيما بيننا
- تأمين المنازل القابلة للعيش و اللازمة من اجل الاطفال والعائلات
- احترام التنوعات الثقافية
- زيادة دورات التكيف الاجتماعي والمحاضرات اللازمة من اجل فهم بعضنا البعض.
- تنظيم المهرجانات من اجل ازالة الفروق الثقافية
- توزيع الكتيبات التعريفية من طرف البلدية وتنظيم المحاضرات من اجل اصدقائنا اللاجئين.

العمل - البلوغ المبكر:

- منع تشغيل الاطفال، وقيام البلديات بتقديم المساعدات لعائلات الاطفال العاملين
- القيام باجراء التدقيقات اللازمة في اماكن عمل الاطفال من الفئة العمرية فوق ٥١ سنة
- اعطاء العقوبات القوية على اصحاب العمل المشغلين للاطفال الصغار

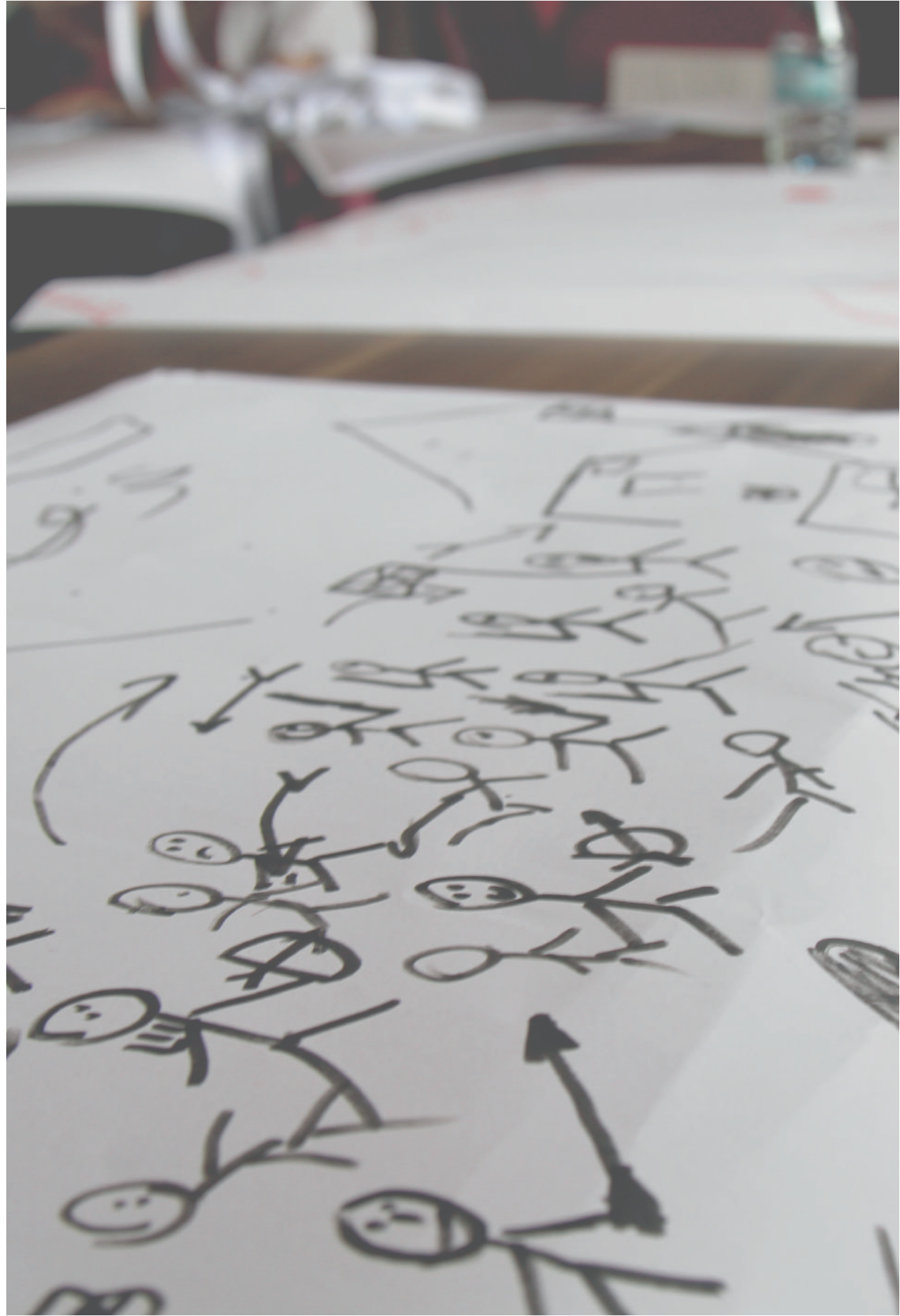
التعليم:

- تحديد الاطفال الغير قادرين على متابعة تعليمهم
- تأمين الباصات والسيارات اللازمة من اجل نقل الاطفال الذين يعيشون مشاكل في المواصلات الى المدارس
- تقديم الدعم للاطفال من اجل تأمين المستلزمات المدرسية لهم
- دعم آليات مشاركة الاطفال (مجالس الاطفال البلدية، لجان الاطفال وما شابه ذلك)
- رياض الاطفال المجانية والاجبارية من اجل الاطفال
- انشاء فرص نشاطات اجتماعية من اجل الاطفال في خارج ساعات الدوام المدرسي بناء على مواهبهم

- اعطاء بطاقات طعام مجاني للأطفال الذهابين الى المدارس

خدمات البلدية والمدينة:

- تنظيم رحلات مجانية الى الاماكن التاريخية والى المتاحف
- تنظيم اماكن التسلية والحدائق عن طريق اخذ اراء الاطفال
- حظر ومتابعة منع التدخين في الحدائق وفي ساحات الاطفال
- دعم البرامج التعليمية لحقوق الاطفال
- زيادة المساحات الخضراء وتأمينها لتكون في متناول الاطفال
- زيادة النشاطات في المجالات الرياضية مثل دورات كرة القدم، السباحة وما شابه ذلك
- تكوين المجالس البلدية للاطفال والاعلان عنها في المدينة، وتسجيل كل الاطفال على شكل ضيوف في هذه المجالس
- تنظيم النشاطات المشتركة للاطفال في رمضان، الاعياد وفي الايام الخاصة (المهرجانات، الافطار، الحفلات، المسابقات وما شابه ذلك)
- نشر الرياضات والالعاب المناسبة من اجل اصدقاءنا السوريين

ÖZET

Marmara Belediyeler Birliği tarafından organize edilen 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi'nin ilk adımını oluşturan "Göçmen Çocuk için Bir Şehir" konulu çalıştay 19 Nisan 2016 tarihinde Balıkesir Çocuk Köyü yerleşkesinde yapılmıştır. Öncelikli olarak Suriyeli mülteci çocuklara yönelik yürütülen hizmetlerin, bu hizmetler verilirken karşılaşılan sorunların paylaşıldığı ve ortak çözüm önerilerinin geliştirildiği çalıştaya farklı belediyelerden, sivil toplum örgütlerinden ve akademiden uygulayıcılar katılmıştır.

Çalıştay iki oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir. Birinci oturumda iki ayrı grup oluşturularak;

- Psiko-sosyal destek,
- Çalışma-erken evlilik,
- Eğitim,
- Şehir ve belediye hizmetleri,

temaları çerçevesinde mültecilere yönelik verilen hizmetler ve bu hizmetlerin verilmiş sürecinde yaşanan sorunlar konuşulmuştur. İkinci bölümde ise, iki grup bir araya gelmiş ve birinci oturumda üzerinde durulan temalarla ilgili yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri tartışılmıştır.

Öneriler:

- Mültecilere yönelik kayıt sisteminde oluşan sorunların yardım hizmetinin verilmesini güçleştirmesine yönelik olarak tüm yardımların ortak bir havuzda toplandığı bir veri tabanı sistemi kurulmalı
- Mültecilerin genel demografisini anlamak ve ihtiyaç tespiti yapmak için ev ziyaretleri ve saha anketleri yapılmalı
- Belediyelere İller Bankası'ndan ayrılan pay hesaplanırken mülteci sayıları da gözetilmeli
- Psiko-sosyal destek hizmeti sivil toplum kuruluşları ile ortak protokoller sağlanarak düzenlenmeli
- Kültürel entegrasyon sağlama çalışmaları yapılmalı
- Dil sorununa yönelik olarak sadece mültecilere Türkçe öğretilmemeli aynı zamanda Türk okullarında da Arapça eğitimi verilmeli
- Mülteci çocuklara okullarda Türkçe eğitim verilmeli

- Eğitim sisteminde yerel yönetimlerin daha proaktif rol alması sağlanmalı
- SGDD bünyesinde yürütülen çocuk dostu alanlarda yapılan çalışmalarda belediyeler ile işbirliği yapılabilirmeli
- Eğitim kurumlarında mülteci çocukların annelerine yönelik hizmetler de sunulmalı
- Mülteci çocukların eğitime devam etmesini desteklemek amacıyla belediyeler servis imkânı sağlayarak eğitime ulaşma kanallarının açılmasına destek vermeli
- Empati duygusu gelişmesi noktasında yerel halka mültecilik olgusu ile ilgili seminerler verilmeli
- Mülteciler ile ilgili yürütülen çalışmaların, psiko-sosyal boyutunun önemi vurgulanmalı ve eğitim, dil, hukuki, yönetsel ve sağlık sorunlarından ayrı bir şekilde değerlendirilmemeli
- Mültecilere yönelik verilen hizmetlere bir bütünlük getirilmesi amacıyla yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin işbirliğine dayalı bir şekilde hak temelli bir bakış açısı ile çalışmalarını yürütmelidirler.

SUMMARY

The workshop titled “A City for the Immigrant Child”, which was the first step of the 2nd International Children’s City Congress organized by the Marmara Municipalities Union, was held on April 19, 2016 in Balıkesir Children’s Village settlement. Participants from different municipalities, non-governmental organizations and academics participated in the workshop in which primarily the services carried out for Syrian refugee children and the problems encountered during the provision of these services were shared, and proposals for joint solutions were developed.

The workshop was conducted in two sessions. In the first session, two separate groups were formed;

1. Psycho-social support and social cohesion
2. Child labour and early adulthood
3. Education
4. The city and municipal services

The services given to the refugees in the framework of the themes and the problems experienced during the delivery of these services were addressed.

In the second part, the two groups came together and the solutions to the living problems related to the themes emphasized in the first session were discussed.

Suggestions:

- *A database system should be established in which all information on the social aid provided by different parties is collected in a common pool.*
- *House visits and field surveys should be done to understand the general demographics of the refugees and to determine the needs.*
- *Refugee numbers should be observed while calculating the share of İller Bankası (Bank of Provinces) to municipalities.*
- *Psycho-social support service should be organized by providing common protocols with non-governmental organizations.*
- *Cultural integration studies should be carried out.*
- *As to the language problems of refugees, in addition to Turkish language classes, Arabic should be also taught at Turkish schools.*
- *Education should be given in Turkish to refugee children in the schools.*
- *Local authorities should take a more proactive role in the education system.*
- *It should be possible to collaborate with municipalities in studies carried out within the ASAM's child-friendly areas.*
- *Educational institutions should provide services also for mothers of refugee children.*
- *With the aim of supporting the refugee children to continue their education, municipalities should support to open channels for reaching education by providing school buses.*
- *As to the empathy development, seminars should be given to the local communities about the refugee fact.*

- *Emphasis should be placed on the psycho-social dimension of studies conducted on refugees and should not be considered separately from education, language, legal, managerial and health issues.*
- *Rights-based approach in works should be carried out while cooperating with local governments, non-governmental organizations and universities, with the purpose to provide an integrity on the services provided for refugees.*

ملخص

لقد تم تنظيم ورشة عمل تحت عنوان «مدينة من أجل طفل لاجئ» الذي يعد الخطوة الاولى من أجل المؤتمر الثاني لمدينة الاطفال من طرف اتحاد بلديات منطقة مرمرة في تاريخ ١٩ نيسان ٢٠١٦ في مجمع قرية الاطفال في مينة باليكاسير. وشارك في ورشة العمل هذه عدد كبير من ممثلي البلديات ومنظمات المجتمع المدني والاكاديميين والتي تستهدف في المرحلة الاولى الاطفال اللاجئين السوريين في المرتبة الاولى، والمشاكل التي يتم مواجهتها اثناء تقديم الخدمات اليهم وفي الانشطة التي يتم تنظيمها من أجل الاطفال، والاقتراحات اللازمة التي التي تم تقديمها من أجل تقديم الحلول المشتركة اللازمة من أجل هذه المشاكل التي يتم مواجهتها.

لقد تك اجراء ورشة العمل على شكل جلستين. وتم تكوين مجموعتين مختلفتين من أجل الجلسة الاولى:

١. الدعم النفسي-الاجتماعي.

٢. العمل - الزواج المبكرين.

٣. التعليم.

٤. خدمات البلدية والمدينة.

وتم الحديث خلال الاجتماع الموضوعي مناقشة المشاكل التي يتم مواجهتها اثناء تقديم الخدمات اليهم وفي الانشطة التي يتم تنظيمها من أجل الاطفال. وتم في القسم الثاني جمع المجموعتين والتي قامت خلال هذه الفترة بمناقشة الاقتراحات اللازمة من أجل الحلول المشتركة حول المواضيع التي تم مناقشتها في الجلسة الاولى من طرف المجموعتين.

الاقتراحات:

- يجب انشاء نظام قاعدة بيانات من أجل جمع المعلومات بشكل عام ضمن قاعدة واحدة بغية تطوير الخدمات المقدمة والتمكن من التغلب على المشاكل التي يمكن ان تنشأ في نظام تسجيل اللاجئين.
- يجب فهم الديموغرافية العامة للاجئين والقيام بتحديد الاحتياجات اللازمة، والقيام باجراء الزيارات الميدانية والى المنازل في هذا السياق.

- يجب الأخذ بعين الاعتبار عدد اللاجئين الموجودين في مناطق مسؤوليات البلديات اثناء تخصيص الحصص العائدة الى البلديات من مصرف الولايات.
- يجب تنظيم وعقد الاتفاقيات المشتركة مع منظمات المجتمع المدني من اجل تقديم خدمات الدعم النفسي - الاجتماعي.
- يجب القيام بالاعمال اللازمة من اجل القيام بتأمين الاندماج الثقافي.
- يجب القيام بتقديم التعليم ليس فقط باللغة التركية من اجل اللاجئين، بل يجب القيام بتعليم اللغة العربية ايضا لهم الى جانب اللغة التركية في المدارس التركية.
- يجب اعطاء التعليم باللغة التركية في المدارس العائدة الى اللاجئين.
- يجب تأمين اعطاء دور انشط للادارات المحلية في النظام التعليمي.
- يجب القيام بالعمل بشكل مشترك مع البلديات في الاعمال التي يتم القيام بها في المساحات الصديقة للاطفال التي يتم القيام بها في سياق المشاريع التي يتم القيام بها من طرف الجهات المعنية في هذا السياق.
- يجب تقديم الخدمات اللازمة من اجل امهات الاطفال اللاجئين في المؤسسات التعليمية.
- يجب تقديم الدعم اللازم من اجل استمرارية تعليم الاطفال اللاجئين وتأمين امكانات النقل في هذا السياق من طرف البلديات من اجل ايصال الاطفال الى المؤسسات التعليمية.
- يجب القيام باعطاء المحاضرات المتعلقة حول اللجوء الى عامة الشعب بغية تطوير فهم تجاه اللاجئين.
- يجب القيام بتقييم الاعمال التي يتم تسيرها من اجل اللاجئين والتي تقوم بالتاكيد على اهمية الابعاد الاجتماعية-التفسيية، والتعليم واللغة والشؤون الحقوقية والمشاكل الادارية والصحية بشكل مستقل من اجل كل واحدة على حدى.
- يجب القيام بالاعمال اللازمة من اجل جلب تامل في الخدمات المقدمة تجاه اللاجئين، والقيام بتسيير الاعمال من وجهة نظر بناء على الحقوق بشكل يستند الى التعاون بين كل من الادارات المحلية ومنظمات المجتمع المدني، والجامعات.

YEREL YÖNETİM ÇALIŞTAY RAPORU

19 Nisan 2016, Balıkesir

Giriş

Bilindiği üzere Türkiye coğrafi konumu gereği daima göç sirkülasyonunun yaşandığı bir ülke olmuştur. Ancak son zamanlarda Arap halk ayaklanmalarıyla beraber Türkiye'ye göçün niteliği değiştirmiştir. Daha önce Avrupa ülkelerine geçiş noktası olan Türkiye, son 6 yılda Suriye'deki iç çatışmalar sebebiyle ve nüfus hareketliliğinin başladığı günden bugüne (Nisan 2011'den Nisan 2016'ya) Türkiye'ye gelen ve kayıt altına alınmış olan Suriyeli mültecilerin sayısı 2.749.140'a (1 Nisan 2016 itibarıyla) ulaşmıştır. Dolayısıyla Türkiye önemli bir insani rol olarak sınırına gelen savaş mağduru insanlara kapılarını açmış ve bu büyük nüfusa ev sahipliği yapar hale gelmiştir. Zaman zaman büyük kitleler halinde gelen bu nüfus grubu şu an neredeyse Türkiye'nin tüm illerine yayılmış durumdadır. Karşı karşıya kalınan bu zorlu süreçte doğal olarak göç yönetimi Türkiye'nin güncel tartışma konularından biri haline gelmiştir.

Türkiye'ye sığınan nüfusun %54,2'sini 18 yaşın altındaki çocuklar oluşturmaktadır. Türkiye'de doğan Suriyeli bebek sayısı 200 bini aşmıştır. Okul çağındaki Suriyelilerin sayısı ise 900 binin üzerindedir. Sığınma sürecinin getirmiş olduğu zorluklar açısından bu oranlara bakıldığında Türkiye'nin ulusal ve yerel yönetimlerine bu çocuklara yönelik koruma ve bakım sorumluluğu yüklenmektedir ve bu sorumluluğun hak temelli bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir.

Mülteci çocukların yaşadığı sorunlar incelendiğinde yoksulluk, çocuk yaşta evlilik, çalışan çocuklar, eğitimden yoksun kalma, dil sorunu, ayrımcılık gibi çoklu sorun alanı içerisinde değerlendirilip çok boyutlu bir bakış açısı ile ele alınması gerekmektedir. Bu sebeple mülteci çocuklar üzerine yürütülen çalışmalar ulusal yönetimin, yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin ve üniversitelerin işbirliğine gereksinim duymaktadır. Bu amaçla Marmara Belediyeler Birliği tarafından organize edilen 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi'nin ilk adımını oluşturan "Göçmen Çocuk için Bir Şehir" konulu çalıştay 19 Nisan 2016 tarihinde Balıkesir Çocuk Köyü yerleşkesinde yapılmıştır. Öncelikli olarak Suriyeli mülteci çocuklara yönelik yürütülen hizmetlerin, bu hizmetler verilirken karşılaşılan sorunların paylaşıldığı ve ortak çözüm önerilerinin geliştirildiği çalıştaya farklı belediyelerden, sivil toplum örgütlerinden ve akademiden uygulayıcılar katılmıştır.

Çalıştay iki oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir. Birinci oturumda iki ayrı grup oluşturularak;

1. Psiko-sosyal destek,
2. Çalışma-erken evlilik,
3. Eğitim,
4. Şehir ve belediye hizmetleri

temaları çerçevesinde mültecilere yönelik verilen hizmetler ve bu hizmetlerin verilmiş sürecinde yaşanan sorunlar konuşulmuştur. İkinci bölümde ise, iki grup bir araya gelmiş ve birinci oturumda üzerinde durulan temalarla ilgili yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri tartışılmıştır.

Bu çalışma, Marmara Belediyeler Birliği tarafından organize edilen 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi'nin ilk adımını oluşturan, 19 Nisan 2016 tarihinde Balıkesir Çocuk Köyü yerleşkesinde gerçekleştirilmiş olan "Göçmen Çocuk için Bir Şehir" konulu çalıştay raporu olarak hazırlanmıştır. Çalıştayın sonucunda elde edilen veriler, yapılan gözlemler, tespit edilen sorunlar ve sunulan çözüm önerileri bu raporda yer almaktadır. Hem çalıştay süresince hem de raporun tamamında kullanılan "göç", "sığınmacı" ve "mülteci" ifadeleri herhangi bir hukuki anlam içermemekte olup yalnızca sosyolojik anlamları ile kullanılmıştır. Raporda, belediyelerin mültecilerle ilgili yardım ve çalışmalarına, sundukları hizmetlere ve bunların hukuki, maddi ve yönetsel altyapısına dair gözlemler aktarılmıştır. Çalıştayda dil, hukuki, ekonomik, yönetsel, toplumsal, eğitim ve sağlık hizmetleriyle ilgili sorunlar gündeme gelmiştir. Ayrıca bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur.

Gözlemler

19 Nisan 2016 tarihinde Balıkesir Çocuk Köyü yerleşkesinde gerçekleştirilmiş olan "Göçmen Çocuk için Bir Şehir" temalı çalıştaydaki tartışmalar sonucunda edinilen gözlemler aşağıda sunulmuştur:

- Öncelikle hatırlatmak gerekir ki ne uluslararası mültecilerle ilgili mevzuatta yerel yönetimler, ne de yerel yönetimlerin mevzuatında mülteciler vardır. Mevcut haliyle yerel yönetimler mültecilik olgusundan "etkilenen yetkisizler" olduklarını söylemek çok da abartılı bir ifade olmayacaktır. Yerel yönetimler mültecilere yapılan yardımları 5393 sayılı Belediyeler Kanunu'ndaki sosyal belediyeceilikle ilgili maddeye (38. maddenin (n) bendi) ve Hemşehri Hukuku'nu anlatan 13. maddeye dayandırarak yapmaktadır.

- Balıkesir Büyükşehir Belediyesinden edinilen bilgiye göre, Balıkesir sınırları içerisinde 3200 mülteci yaşamaktadır ve bunların 1635'i Suriye'den ülkemize sığınan mültecilerdir.
- Yerel yönetimler tarafından mültecilere sağlanan psiko-sosyal destek ve tercüme hizmetleri yok denecek kadar azdır.
- Yerel yönetimlerde verilen hizmetlerin büyük bir çoğunluğunu sosyal yardım başlığı altında aynı ve maddi yardımlar oluşturmaktadır. Diğer hizmetleri ise sağlık taraması, halk oyunları, masa tenisi, yüzme, gitar, bağlama kursları gibi sosyal içeriklidir.
- Esenler Belediyesinin yapmış olduğu "Şehrimi Tanıyorum" boyama kitabı üzerinden mülteci çocuklara kendi dillerinde şehrin önemli yerlerinin tanıtılmasının amaçlandığı çalışma önemli bulunmuş ve örnek olması açısından burada vurgulanmıştır.
- Katılımcılarda mülteci çocukların geçicilik nedeniyle eğitime yeterli önemin verilmediği algısı yaygın bir kanı olarak ortaya çıkmıştır.
- Yerel yönetimlerde mültecilere yönelik verilen hizmetlerin en başında dil sorununu çözmeye yönelik kurslar gelmektedir. Bu aynı zamanda mültecilerin en çok talep ettikleri hizmettir.
- Suriyeliler kendi müfredatlarıyla Arapça eğitim veren özel okullar açmıştır ve bazı belediyeler imkânları ölçüsünde bu okullara yardımda bulunmaktadır.
- Yerel yönetimlerin, çocukları eğitimde desteklemeyi amaçlayan eğitim merkezlerinden dil engeline rağmen mülteci çocuklar da faydalanabilmektedir.
- Mültecilere yönelik gerçekleştirilen hizmetler noktasında sivil toplum örgütlerinin belediyelerden daha fazla tecrübesinin bulunduğu görülmüştür. Kısmi olarak buna sebep belediyelerin mültecilere hizmet konusunda bir yol haritalarının bulunmaması ve STK'ların ise Suriyeli mülteci akımından önce de iç ve dış göç üzerinde çalışmakta olmaları, sahayı iyi tanıyor olmaları, teknik yardım, kapasite geliştirme ve eğitim vermedeki tecrübeleri gelmektedir.
- Yerel yönetimler ile üniversiteler ve STK'lar arasında işbirliği, yeni politika ve hizmetlerin üretilmesi için çok önemli bir fırsat olarak değerlendirilmiştir.
- İnsani Kaynak Geliştirme Vakfı (İKGV), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) uygulayıcı ortağı ile birlikte mültecilere yönelik olarak yedi ilde mülteci destek ofisleri ile hizmet sunmaktadır. Esenler ofisi ise, sadece Suriyeli mültecilerle çalışmalar yürütmektedir. Çalışmalarını; psiko-sosyal destek (haklar konusunda bilgilendirme, sağlık vakalarının takibi,

gereksinim dahilinde psikoterapi), toplum merkezi (Türkçe dil öğretimi, bilgisayar kursu, drama atölyeleri, el işi kursları, haftada yirmi farklı etkinlik) ve bağış çalışmaları (kurum ve farklı bağışçılardan gelen kıyafet, hijyen kiti, cihaz alımı gibi ayni ve nakdi bağışların toplanması ve dağıtımı) olmak üzere üç temel başlık altında gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda yürütülen çalışmalar, Birleşmiş Milletler Hassasiyet Kriterleri baz alınarak yürütülmektedir.

- Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD) ise, mültecilere yönelik olarak toplum merkezleri, çocuk dostu alanlar ve sınır bölgelerinde oluşturulan ofisleri ile mültecilere yönelik hizmet sunmaktadır. Toplamda 809 personele sahiptir.

Tespit Edilen Sorunlar

- Mültecilere yönelik kayıt sisteminde oluşan sorunlar yardım hizmetinin verilmesini güçleştirmektedir. Kayıt yaptıramayan mülteciler belediyelerden yardım alamamaktadır.
- Yerel yönetimler bünyesinde henüz salt mültecilere hizmet vermek amacıyla kurulan bir birim yoktur. Birçok farklı birim mülteciler ile ilgilenmekte ve kendi birimlerinin hizmet alanları el verdiğince mültecilere yardımcı olmaya çalışmaktadır. Ancak çalışmaya katılan bir belediyemizin verdiği bilgiye göre Sosyal Hizmet Destek Müdürlüğü altında Göç Müdürlüğü kurulmasına yönelik çalışmaları vardır. Bu müdürlüğün şu an İstanbul ilinde bir belediye bünyesinde kurulduğu belirtilmiştir.
- Mülteciler ile ilgili hizmet ve çalışmalar konusunda belediyeler arasında koordinasyon ve önceden belirlenmiş ortak standartlar bulunmamaktadır. Mültecilere yönelik yürütülen çalışmalar belediyeden belediyeye farklılık göstermekte ve dolayısıyla göç üzerine yürütülen çalışmalarda mültecilere sağlanan hizmetler konusunda belediyelerin ortak bir dil oluşturması güçleşmektedir. İlaveten, konu üzerinde çok çalışan belediyelerin hizmetlerinden faydalanmak amaçlı farklı ilçelerden mülteciler gelmekte ve bu da belediyeler arasındaki sorumluluk paylaşımını dengesizleştirmektedir.
- Ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları (STK) arasında koordinasyon mevcut olmadığından hizmet ve çalışmalar yer yer çatışmakta, etkileri azalmaktadır.
- Mültecilere yapılan yardımların koordinasyonunda yaşanan sorunlar, yardımların mükerrer bir şekilde gerçekleştirilmesini ve bazen de hiç yardım alamayan aileler sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

- Mültecilere yönelik sağlanan temel haklar, mevzuatta yer almasına rağmen uygulamada halen büyük sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle de sağlık hizmetlerine erişim alanında mülteciler problemlerle karşılaşmaktadır.
- Mülteci çocuklar okullarda Türkiyeli çocuklar tarafından ayrımcılığa tabi tutulmakta, dışlanmakta ve bu sebeple de mülteci çocuklar sosyalleşmeyle ilgili sorunlar yaşamaktadır.
- Mültecilerle çalışmada karşılaşılan en büyük sorun dil sorunudur. Mülteci çocukların dil sorununu aşması için küçük çaplı Türkçe eğitimleri verilme-ye çalışılmaktadır. Ancak henüz bu eğitim temel düzeydedir. Öte yandan hizmet verebilecek dil bilen personel sıkıntısı da vardır. Örneğin, Arapça bilen psikolog bulmak oldukça zordur. Bu açıdan mültecilere psiko-sosyal destek sunmada sıkıntılar mevcuttur.
- Belediyeler, sınırları içindeki nüfus sayısına göre İller Bankası'ndan pay alabilmektedir. Mevcut uygulamalarda bu pay verilirken belediye sınırındaki mülteci sayısı göz ardı edildiği için belediyeler mültecilere hizmet verirken bütçeyle ilgili sorunlar yaşamaktadır ve mevcut bütçeden mülteciler için harcamalarda bulunmak hem yerel halkın mültecilere yönelik olumsuz bir algı oluşturmaya hem de belediyelerin kaynak sıkıntısı çekmelerine sebep olmaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimler mültecilere yönelik insani yardımlar yaparken yerel halkın tepkisinden çekinmektedir.
- Medyada yer alan nefret söylemlerinin Türkiye vatandaşları ile Suriyeli mülteciler arasındaki sosyal uyumu zorlaştırdığı vurgulanmıştır.
- Mültecilere yönelik verilen hizmetlerin yerel yönetimlerde sık sık değiştirilmesi, hizmetleri sınırlandırmakta ve verilen hizmetlerin şeffaflığını sekteye uğratmaktadır.
- Mülteci çocukların eğitimden yoksun kalması ile çalışan çocuk sorunu arasında diyalektik bir ilişki vardır. Ekonomik olarak çalışmak zorunda kalan çocuklar eğitimden kopmakta, eğitim hayatından uzaklaşmak zorunda kalan çocuklar erken yaşlarda çalışmaya başlamaktadır.
- Gerçekleştirilen çalıştay Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) bünyesinden herhangi bir katılımcının olmaması katılımcılar arasında konuşulmuş ve katılımcılar tarafından bu tür çalıştaylarda ASPB bünyesinde görev yapan uzmanların katılmamasının büyük eksiklik olduğu belirtilmiştir.

Çözüm Önerileri

- Mültecilere yönelik kayıt sisteminde oluşan sorunların yardım hizmetinin verilmesini güçleştirmesine yönelik olarak tüm yardımların ortak bir havuzda toplandığı bir veri tabanı sistemi kurulabilir. Bu sayede yapılan yardımların daha koordineli ve programlı olması sağlanır.
- Yerel yönetimlerin çoğu, mültecilerin genel demografisini anlamak ve ihtiyaç tespiti yapmak için ev ziyaretleri ve saha anketlerinin çok önemli olduğunu vurgulamıştır.
- Mültecilere yapılan yardımların ihtiyaç tespiti yapıldıktan sonra ihtiyaca uygun bir şekilde yapılması sağlanmalıdır. Bu ayrıca farklı kuruluşlardan bir haneye yapılan birden çok yardımın da önüne geçerek daha efektif bir dağılım sağlayacaktır.
- Belediyelere İller Bankası'ndan ayrılan pay hesaplanırken mülteci sayıları da gözetilmelidir.
- Belediyeler tarafından mültecilere sağlanan psiko-sosyal destek ve tercüme hizmetleri yok denecek kadar azdır. Bu sebeple psiko-sosyal destek hizmeti sivil toplum kuruluşları ile ortak protokoller sağlanarak düzenlenebilir.
- Mültecilere yönelik yürütülen çalışmalar hayırseverlik bağlamında yerine getirilmektedir. Oysaki bu çalışmalar hak temelli yaklaşım benimsenerek yürütülmelidir.
- Kültürel entegrasyon sağlama çalışmaları yapılmalıdır.
- Dil sorununa yönelik olarak sadece mültecilere Türkçe öğretilmemeli aynı zamanda Türkiye okullarında da Arapça eğitimi verilmelidir. Diyalog tek taraflı değil karşılıklı bir şekilde geliştirilmeye çalışılmalıdır. Mültecilerin ana dillerini unutmaması ve kendi kültür ve dillerine yabancılaşmamaları için ise ayrıca Arapça eğitimi almaları sağlanmalıdır.
- Vakit kaybetmeden eğitim konusunda yeni düzenlemeler yapılmalı ve mülteci çocuklara okullarda Türkçe eğitim verilmelidir. Yerel yönetimlerin eğitim konusunda nasıl bir etki yaratabileceği üzerine tartışmalar yürütülmelidir.
- Eğitim sisteminde yerel yönetimlerin daha proaktif rol alması sağlanmalıdır.
- SGDD bünyesinde yürütülen çocuk dostu alanlarda yapılan çalışmalarda belediyeler ile işbirliği yapılabilir.

- Eğitim kurumlarında mülteci çocukların annelerine yönelik hizmetler de sunulmalıdır. Çünkü aile çocuğun eğitiminde ve psiko-sosyal desteğin başarısına ulaşmasında önemli bir rol oynar.
- Mülteci çocukların eğitime devam etmesini desteklemek amacıyla belediyeler servis imkânı sağlayarak eğitime ulaşma kanallarının açılmasına destek verebilir, çünkü eğitime ulaşmada yaşanan sıkıntı sahada çalışan aktörler tarafından tespit edilmiş bir durumdur.
- Empati duygusu gelişmesi noktasında yerel halka mültecilik olgusu ile ilgili seminerler verilebilir. Böylelikle yerel halk mültecilerin yaşamış oldukları dramdan haberdar olarak onlara karşı daha anlayışlı ve hoşgörülü bir tutum içerisine girebilirler.

Sonuç

Marmara Belediyeler Birliği ile BMMYK'nin organize ettiği 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi'nin ilk adımını oluşturan, 19 Nisan 2016 tarihinde Balıkesir Çocuk Köyü yerleşkesinde gerçekleşen "Göçmen Çocuk için Bir Şehir" konulu çalıştay ile yerel yönetimlerde, mülteci çocuklarla ilgili bir farkındalık oluşturmaları, hizmet süreçlerinde yaşanan sorunlarla ilgili tespitlerin ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi, yerel yönetimlerin kapasitesini geliştirmesi ve hem yerel hem de ulusal mevzuattan kaynaklanan sorunların tespit edilip çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda çalıştay tartışmalarından edilen gözlemler, hizmet süreçlerine ilişkin yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri bu raporunun içeriğini oluşturmuştur. Belediyeler, açık yasal ve idari rehberlik ile mülteciler için ek bütçe olmadan yardım mekanizmalarının sürdürülebilirliği konusundaki endişelerini açık bir şekilde ifade etmiştir. Dolayısıyla, belediyelerin mültecilere yönelik yardım, hizmet ve çalışmalarındaki tereddüt ve belirsizlikleri ortadan kaldırmak için ilgili mevzuatta değişiklikler yapılarak açık bir yasal çerçeve oluşturulması ve yerel yönetimlerin mülteciler ile ilgili görev ve yetkilerine ilişkin merkezi bir karar alınarak strateji belirlenmesi zorunlu hale gelmiştir. Aksi takdirde, belediyeler mültecilere yönelik faaliyetlerini devam ettirmekte güçlük çekeceği için yerel halk ve mülteciler arasındaki sosyal gerilim daha da artacak ve onarılması güç sıkıntılar doğurabilecektir.

Mülteciler ile ilgili yürütülen çalışmaların, psiko-sosyal boyutunun önemi vurgulanmalı ve eğitim, dil, hukuki, yönetsel ve sağlık sorunlarından ayrı bir şekilde değerlendirilmemelidir. Üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu ise,

mültecilere yönelik verilen hizmetlere bir bütünlük getirilmesi amacıyla yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin işbirliğine dayalı bir şekilde hak temelli bir bakış açısı ile çalışmalarını yürütmeleri gerekmektedir.

Katılımcılar

Adı Soyadı	Kurumu
M. Murat Erdoğan	HÜGO
Mustafa Koç	Balıkesir Üniversitesi
Fatih Satıl	Balıkesir Üniversitesi
İbrahim Aydın	Balıkesir Üniversitesi
Kazım Biber	Balıkesir Üniversitesi
Yeşim Arslan	Büyükçekmece Belediyesi
Fikriye Pehlivan	Büyükçekmece Belediyesi
Derya Ceylan	Büyükçekmece Belediyesi
Zeynep Damla Karanuh	Büyükçekmece Belediyesi
Aslıhan Bozkurt	Karesi Belediyesi
Burcu Göcük	Karesi Belediyesi
Sema Merve İş	İKGV
Tuğçe Gündüz	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Fatma Demir	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Gülşen Gülseren	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Elif Tekçevik Önder	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Sefa Çelebioğlu	Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Osman Dünder	Bağcılar Belediyesi
Kübra Aydoğdu	Bağcılar Belediyesi
Sevilay Acar	Esenler Belediyesi
Yudum Kavukçuer	HÜGO (Raportör)
Hatice Nuhoglu	HÜGO (Raportör)
Oktay Tatlıcioğlu	HÜGO (Raportör)
Elif Sipahioğlu	HÜGO (Raportör)
Selda Uçar	Milli Eğitim Bakanlığı
Ezgi Karaoğlu	SGDD

**SOSYAL UYUM PROGRAMI VASITASIYLA ÇOCUKLARA VE GENÇLERE
YÖNELİK OLUMLU KATILIM FIRSATLARININ ARTTIRILMASI**

**INCREASING THE OPPORTUNITIES OF PARTICIPATION FOR THE
CHILDREN AND YOUTH THROUGH THE SOCIAL COHESION PROGRAM**

زيادة فرص المشاركة اليجابية من اجل الشباب والاطفال بواسطة برنامج التأقلم الاجتماعي

Nilgün Çavuşoğlu

UNICEF Çocuk/ Genç Katılımı ve Güçlendirilmesi Sorumlusu
UNICEF Child/ Youth Participation and Empowerment Officer

ÖZET

UNICEF Türkiye Temsilciliği, kamplardaki yetkili kurumlar ile işbirliği içerisinde gerçekleştirdiği mevcut faaliyetlerin yanında, uyumlu ve çocuk dostu koruyucu bir çevre oluşturmak ve bu çevreyi geliştirmek için yerel kapasiteyi güçlendirerek ev sahibi topluluklardaki hem Türk hem de Suriyeli çocuklara ve gençlere destek vermektedir. Türk ve Suriyeli çocuklar ile gençlerin Çocuk Forumu'nda ve yerel düzeydeki uygulamalar esnasında sundukları öneri üzerine, Çocuklara ve Gençlere Yönelik Sosyal Uyum Programı illerdeki Suriyeli nüfus dikkate alınarak tüm Türkiye'de yaygınlaştırılacak ve mevcut tesisler toplum merkezi olarak kullanılacaktır.

SUMMARY

UNICEF Turkey Office supports both Turkish and Syrian children and youth in host communities by strengthening the local capacity to create a harmonious and child-friendly protective environment and to develop this environment, in addition to the existing activities carried out by them in cooperation with the authorized institutions in the camps. Based on the suggestions of Turkish and Syrian children and youth during the Children's Forum and applications at the local level, The Social Adaptation Program for Children and Youth will be expanded throughout Turkey, taking into consideration the Syrian population in the provinces and existing facilities will be used as a community center.

ملخص

تقوم ممثلية يونسيف تركيا، بالعمل بشكل مشترك والتعاون مع المؤسسات المعنية في المخيمات، من أجل النشاطات التي يتم القيام بها، وتكوين المحيط اللازم من أجل تأمين حماية الطفل والصديقة والمناسبة له، وتطوير هذا المحيط، وزيادة قدرات الإدارات المحلية والمجتمعات المستضيفة، وتقديم الدعم لكل من الأطفال والشباب والأتراك والسوريين على حد سواء. سوف يتم بناء على الاقتراح المقدم من طرف الشباب والأطفال الأتراك والسوريين في منتدى الأطفال واثناء التطبيقات المقدمة على المستوى المحلي، القيام الأخذ بعين الاعتبار عدد الشباب والأطفال الموجودين في الولايات التركية وتطوير البرامج اللازمة من أجل التأقلم الاجتماعي ونشرها في سائر أنحاء تركيا والقيام بتأسيس مراكز ومؤسسات اجتماعية من أجل ذلك في هذا السياق.

SOSYAL UYUM PROGRAMI VASITASIYLA ÇOCUKLARA VE GENÇLERE YÖNELİK OLUMLU KATILIM FIRSATLARININ ARTTIRILMASI

NİLGÜN ÇAVUŞOĞLU

UNICEF Çocuk / Genç Katılımı ve Güçlendirilmesi Sorumlusu

UNICEF Türkiye Temsilciliği, kamplardaki yetkili kurumlar ile işbirliği içerisinde gerçekleştirdiği mevcut faaliyetlerin yanında, uyumlu ve çocuk dostu koruyucu bir çevre oluşturmak ve bu çevreyi geliştirmek için yerel kapasiteyi güçlendirerek ev sahibi topluluklardaki hem Türk hem de Suriyeli çocuklara ve gençlere destek vermektedir.

UNICEF bu amaçla, Suriyeli ve Türk çocuklar ile gençlerin “ev sahibi topluluklar ve mülteci kamplarındaki” bu yeni çevreye alışabilmeleri ve karşılaştıkları zorluklarla başa çıkabilmeleri için akranlar arası iletişim kapsamında farklı programlar başlatmıştır.

- a) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çocuklara Yönelik Sosyal Uyum Programı
- b) Gençlik ve Spor Bakanlığı ve GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ile Gençlere Yönelik Sosyal Uyum Programı
- c) Çocuklar ve gençlerle çalışan STK'lara yönelik Sosyal Uyum Programı
- d) AFAD, Türk Kızılayı, STK'lar/USTK'lar ile Çocuk Dostu Alanlarda Genç Gönüllü Liderlik Programı
- e) Gençlik çalışanlarına yönelik gençlerin kapasitesinin geliştirilmesi
- f) USTK'lar ve STK'lar ile Çocuklar ve Gençler için Güvenli Alanlar

Çocuklara ve Gençlere Yönelik Strateji:

- Anlamlı sivil katılım fırsatlarına erişimin arttırılması
- Ağ kurma ve danışmanlık fırsatları sağlanması
- Olumlu katılım fırsatlarının yaratılması için ev sahibi topluluklardaki çocukların ve gençlerin desteğinin alınması

Çocuklara ve Gençlere Yönelik Sosyal Uyum Programı

Sonuç:

Gaziantep, Mersin, Adıyaman, Mardin, Şanlıurfa, Kilis, Hatay, Osmaniye, Adana, Kahramanmaraş illerinde Suriyeli ile Türk çocuklar ve gençler arasında sosyal uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü artırıldı.

Çıktılar:

- Mülteciler ile ev sahibi topluluklar arasında karşılıklı olumlu etkileşim
- Mültecilere yönelik katılım mekanizmalarına erişim
- Kültürel engeller ile dil engelinin aşılması
- Mevcut duruma uygun toplum temelli alternatif uyumsuzluk çözüm mekanizmaları
- Mülteci statüsüne ilişkin politikaların yürürlüğe girmesi
- İl eylem planları

Yöntem:

Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli (Milton J. Bennett) ve Deneyimsel Öğrenme Döngüsü (David Kolb) adlı eğitim yaklaşımlarına dayanan, akranlar arası eğitim paketleri hazırlanmıştır. Çocukların ve gençlerin küçük grup çalışmalarında düşüncelerini özgürce ifade etmeleri ve böylece daha etkili bir öğrenme ortamı sağlanması amaçlanmıştır.

Alıştırmalar, yaş gruplarına ve etnik/kültürel arka planlara özel olarak tasarlanmıştır.

Kilit Sonuçlar:

- 10 ilde Türk-Suriyeli eğitici ekibi (Adana, Mersin, Gaziantep, Hatay, Adıyaman, Mardin, Kilis, Osmaniye, Kahramanmaraş, Şanlıurfa)
 - 120 çocuk eğitici (13-17)
 - 120 genç eğitici (18-30)
- 6389 çocuk, yerel düzeyde gerçekleştirilen akranlar arası eğitimler aracılığı ile programa dâhil edildi (Ekim 2015 - Nisan 2016).

- 9385 genç, yerel düzeyde gerçekleştirilen akranlar arası eğitimler aracılığı ile programa dâhil edildi (Ekim 2015 - Nisan 2016).
- Suriyeli çocuklar ve gençler ulusal ağı ve yerel topluluklara kaydoldu.
- Ombudsman, bakanlıklar ve belediyeler programın çıktıları hakkında bilgilendirildi.
- Programın sürdürülebilirliğinin sağlanması için STK'lar/ yerel kuruluşlar/ üniversiteler/ belediyeler ile ortaklıklar kuruldu.

Temel Zorluklar:

- Sahiplenme ve koordinasyon eksikliği
- Devam eden dezavantajlılık durumu
- Denetleme ve raporlamaya dair mekanizma ve kapasite eksikliği
- Veri toplama faaliyetlerine dair yetersizlik

Atılacak Adımlar:

Türk ve Suriyeli çocuklar ile gençlerin Çocuk Forumu'nda ve yerel düzeydeki uygulamalar esnasında sundukları öneri üzerine, program illerdeki Suriyeli nüfus dikkate alınarak tüm Türkiye'de yaygınlaştırılacak ve mevcut tesisler toplum merkezi olarak kullanılacaktır.

GÖÇMEN ÇOCUKLAR VE YEREL YÖNETİMLER ÜZERİNE

UPON MIGRANT CHILDREN AND LOCAL GOVERNMENTS

حول الاطفال اللاجئين والادارات المحلية

M. Murat Erdoğan

Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Müdürü

Assoc. Prof., Director of Hacettepe University Migration and
Politics Research Center

ÖZET

Savaş sonrası yaşanan krizlerin ardından en çok olumsuz etkiye maruz kalan grup çocuklardır. Onları bu olumsuz etkilerden kurtarmak için birçok çalışma yapmak gerekmektedir. Sığınmacı çocukların yaşadığı dil sorunu aşılmadıkça, kenarda kalan olmaktan kurtarılamayacaklardır. Bu da yeni sorunlar doğuracaktır. Artan Suriyeli sayısı, birlikte yaşamayı öğrenmeyi zorunlu hale getirmektedir. Sorunları gidermek, kişilerin inisiyatifi-ne bırakılmadan, Türkiye’de yasal ve kurumsal yapıda geliştirmelere gidilmelidir.

SUMMARY

After the post-war crises, the groups that are exposed to the most negative effects are the children. Much work is needed to save them from these negative effects. Unless the language problem of asylum-seeking children has been overcome, other problems come into existence. The increasing number of Syrians makes it compulsory to learn to live together. Problems should be asked to develop in the legal and institutional structure in Turkey than being left to the initiative of the people.

ملخص

المجموعة الأكثر تأثراً من الازمة التي تلت الحرب والمتأثرة بشكل سلبي كبير هم الاطفال. يجب القيام بالعديد من الاعمال من اجل تخليص الاطفال من هذه الاثار السلبية. سوف لن يمكن التمكن من ادماج الاطفال اللاجئين في المجتمع مالم يتم تجاوز حاجز اللغة. وسوف يشكل هذا الامر مشاكل جديدة. سوف يكون امر العيش المشترك امراً اجبارياً مع زيادة عدد السوريين. يجب تطوير البنية المؤسساتية والقانونية في تركيا دون ترك ذلك للتصرفات الفردية للأشخاص من اجل ازالة المشاكل.

GÖÇMEN ÇOCUKLAR VE YEREL YÖNETİMLER ÜZERİNE

DOÇ. DR. M. MURAT ERDOĞAN

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Müdürü

UNICEF ve Kızılay ile birlikte çocuk dostu alanlar diye kamplarda yürüttüğümüz eş zamanlı ilerleyen birçok çalışmamız var. Çünkü biliyoruz ki böyle krizlerin ardından en fazla etkilenenler, en fazla kırılanlar, en fazla örselenen gruplar çocuklar. Kayıp kuşaklar, nereye gideceğini bilmeyen, belirsizliğin içinde boğulan insanlar... Bu insanların her biri gerçekten kendi tercihleri, kendi istekleri ile orada değiller. Tamamen bir rüzgârın ardından, kocaman insanların kendi aralarındaki kavgaların esiri olarak, onların kurbanı olarak bir yerlere savrulup duruyorlar.

Şu an Türkiye’de bulunan on sekiz yaşın altındaki Suriyeli çocuk sayısı 1,5 milyonun üzerinde. Bu olağanüstü bir sayı. Bizse burada birkaç binlerden bahsediyoruz. Üç bin kişiye, beş bin kişiye ulaştığımızda diyoruz ki; ne güzel bir şey yaptık. Hiç kuşku yok, ulaştığımız her bir çocuk bir değer; çok önemli bir şey. Ancak daha arka planda yapmamız gereken dünya kadar şey var. Bu çalışmalar bize biraz onu hatırlatmış oluyor. O anlamda, bu çalışmaların yapılmasında hem Marmara Belediyeler Birliğinin varlığı, hem UNICEF’in varlığı, hem de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinin varlığı son derece kıymetli, son derece önemli. Belediyelerimiz de çok güzel bir işbirliği gösterdiler.

Biz bazen gerçekten neler yaşadığımızı ya da neler yaşandığını çok fazla fark etmiyoruz. Kamplarda çalışma yaparken bir çocuk bize dedi ki: “Çocuk olmanın zamanı değil, evimin kirasının ödenmesi gerekiyor.” Ondan biraz büyük; 13-14 yaşında, bizim çocuk ya da gençlik gönüllüleri dediğimiz, çocuklardan birisi dedi ki: “Ben burada onlara hizmet vermeliyim ki en azından onlar çocukluklarını yaşayabilsinler.” Ulaştığınız her yerde yeni bir dramla, yeni bir olayla karşılaşıyorsunuz. Bunu bir biçimde en aza indirmeye çalışıyoruz. Hiçbir zaman tamamını indiremeyeceğiz, insanların o kırılğanlıklarını önleyemeyeceğiz. Az önce izlediğimiz klipte geçen sözlerde önemli bir şey vardı, bizim çalışmamızla da çok örtüşüyor. Daha küçük yaştaki çocukların ülkelere dönme arzusu daha yoğun. Biraz daha büyükler ise gerçeklikle tanışıyorlar, o acı gerçeklikle ve acaba buradaki hayatımızı nasıl kurarız onun derdine düşüyorlar. Hiç olmadık yükler üzerlerine biniyor; annelerinin, babalarının, dedelerinin taşımadıkları yükleri onlar taşımak durumunda kalıyor. Dolayısıyla gerçekten bu klipten sonra benim bütün sistematığım allak bullak oldu, ne anlatacağımı şaşırdım. Yine de birkaç

şeyle tamamlayacağım, çok uzatmayacağım. Hem böyle burada koca koca insanların konuşup çocukların oturması da biraz hepimizin şikâyet ettiği bir şey. İster istemez biz de bununla ilgili çalışmalar yapamaya, bir şeyler ortaya koymaya çalışıyoruz.

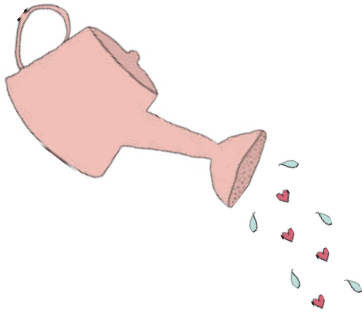
Türkiye’de, sorunlar hep aynı konular çıkıyor. En başta eğitim, sonrasında çocukların korunması, ailelerin iş sahibi olması... Bütün bunlar olmadığı müddetçe de sizin bu ülkede insanların mutlu olmalarını ya da gelecekte mutluluğu yakalamalarını sağlamanız çok zor bir şey. Türkiye’deki Suriyelilerin eğitimi konusuyla ilgili biz çok önemli şeyler yaptık. Dünyada hiçbir ülkenin yapmadığı şeyler yaptık. Bununla sonuna kadar övünebiliriz, gururlanabiliriz. Her yerde söylüyoruz bunu belki ama bu da işin bir parçası. Bir de yapılmayanlar var. Yapılmayan alanda daha yapılacak çok iş var. Bugün Türkiye’de okul çağında 500 bin çocuk var ama dört-beş senedir okula gitmiyorlar. Ulaştığımız çocukların çok azı; neredeyse 75 bini doğru düzgün eğitim alabiliyor. Bu toplamın içinde %9’a tekabül ediyor. Ancak bunlar doğru düzgün Türk okullarına gidip eğitim alabiliyorlar. Geri kalanı geçici eğitim merkezleri dediğimiz kamplarda ya da kamp dışındaki okullarda eğitim alıyorlar. Ancak hem eğitimin kalitesi hem de devamlılığı konusunda çok ciddi sorunlar var. Kendimizi kandırmayalım. Bu çocukların hepsini bir an önce Türk eğitim sisteminin içine entegre etmemiz gerekiyor. Bu en başta çocukların kendileri, kendi gelecekleri için önemli. Geçicilik duygusu dünyanın her yerinde en tehdit edici duygulardan birisidir. Kişisel hayatlarımızda da böyledir, toplumsal olaylarda da böyledir. Bu geçicilik duygusu olduğu müddetçe insanlar eğitimdeki motivasyonunu da, o ülkedeki yaşama motivasyonunu da, dostluklarını da kaybediyor. Dolayısıyla bu sizi, beni aşan bir şey. Daha yukarılarda bir yerlerde bu önemli kararların alınması ve çocukların eğitimi başta olmak üzere artık bugüne kadar eziyet çekmiş çocukların bir an önce bu eziyetten kurtarılması için çalışmaların yapılması gerekiyor. Bunun çok değerli ve önemli olduğunu düşünüyorum. Yani yaratılanı Yaradan’dan ötürü seviyorsak; ister Somali’den gelsin, ister Suriye’den, ister Afganistan’dan, ister Türkiye’den, isterse Şanlıurfa’dan gelsin, onun kim olduğunu hiçbir şekilde dikkate almaksızın sevmeliyiz. O çocukların hayatı için yapmamız gereken şeyler var, o konuda da biraz daha fazla emek vermemiz lazım. Dil, bu işin olmazsa olmazı. Yurt dışında biz Türklerle çok fazla çalışma yaptık. Oradaki Türklerin en büyük sıkıntısı dil oldu. Dil sorununu aşamadığın müddetçe toplumdan öteleniyorsun, her zaman kenarda kalıyorsun. Bir süre sonra bunun başka türlü semptomları çıkıyor. Dolayısıyla bunu çok ciddiye almamız lazım.

Şu an İstanbul’da yaşayan Suriyelilerin İstanbul nüfusuna oranı, Türkiye genelindeki tüm Suriyelilerin Türkiye nüfusuna oranı ile aynı. Bunu ben de az önce hesaplayınca fark ettim. Türkiye’deki kayıtlı Suriyelilerin sayısı şu an 2 milyon 750 bin. Türkiye nüfusu 78 milyon. 78 milyona böldüğünüzde görürsünüz %3,4 civarına

ulaşmış bir sayıdan söz ediyoruz. İstanbul nüfusunu, tabii bunun hakkında çok fazla spekülasyonlar var, 15 milyon olarak kabul ederseniz, İstanbul'daki Suriyelilerin sayısı da 450-500 bin civarında. Yani yine yaklaşık %3,5-4'e geliyor. Bu insanlarla bir arada yaşamak durumundayız ve bu yaşamı bir biçimde hem onlar için, hem kendimiz için, hem geleceğimiz için değiştirmemiz gerekiyor. Bunun modelleri var ve bu konuda çocuklar ile yapılacak şeyler her şeyden daha önemli. Koca koca insanların sadece kendi iktidar alanları için yapmaya çalıştıkları bir sürü şey var bunlar hep olacak. Dünya kuruldu kurulalı böyle. İkidenden fazla insan olduğu her yerde bu iktidar ilişkisi başlıyor. Sonra araya başka enstrümanlar giriyor. Bu çocuklar için yaptığımız bu mütevazı etkinliklerin maliyeti ile şu an havada uçan bir roketin maliyetini karşılaştıramazsınız bile. Dolayısıyla öncelikleri belirlememiz, gerekli baskıları yapmamız lazım.

Belediyelerle ilgili birkaç şey söyleyerek konuşmamı tamamlayacağım. Belediyeler bu işin en büyük kurbanlarından birisi oldu. Öyle belediyeler var ki nüfuslarının ciddi oranlarda artışa sebep olacak sayıda mülteci almak durumunda kaldılar ve bu insanlarla ilgilenmek durumundalar. Sırtlarını çeviremezler bu insanlara. Ama raportör Oktay arkadaşımızın da az önce Yerel Yönetim Çalıştay Raporu sunumunda söylediği gibi; belediyeler için bu konuda ne ilave bir personel ne de ilave bir kaynak mevcut. Bunlarla ilgili sıkıntılar ciddi bir biçimde var. Onun için belediyeçilerimizin zeki, pratik çözümler bulmasına bakıyoruz. Onlar da sağ olsunlar buluyorlar. Bazıları hakikaten çok ciddi işler yapıyorlar. Sultanbeyli öyle, Esenler öyle, Bağcılar öyle... Birçok belediyemiz var; gerçekten insanüstü çabayla bu insanların derdine derman olmaya çalışıyorlar. Ancak bu konu kişilerin inisiyatifine bırakılacak bir şey değil. Bu işin bir sisteme oturması lazım. Bu gerçekliğin devlet tarafından kabullenilmesi ve geliştirilmesi lazım. Sadece belediyelerle ilişkili yasalarda değil, mülteciler konusunda Türkiye'deki yasal ve kurumsal yapılarda da bir takım geliştirmelere ihtiyacımız var. Bu sayı küçük bir sayı da değil. Dünya tarihinin gördüğü en büyük göçmen sayılarından birisi ile karşı karşıyayız. Türkiye tarihinin zaten en büyük sayısı... Dolayısıyla bu konuyu biraz daha ciddiye almamız, yaşanan dramlara biraz daha yakın olmamız lazım. O hissiyatı ele geçirmemiz, birazcık daha duyar üretmemiz gerekiyor. Ben, M. Cemil Arslan ve Ezgi Küçük başta olmak üzere bütün Marmara Belediyeler Birliğine çok teşekkür ediyorum. Çünkü bu konuları ciddiye alıyorlar, çalışıyorlar ve gerçekten çok emek veriyorlar. Bütün bunları yaptıktan sonra kapıdan çıkıp "Neye yaradı?" diye düşünmeyin; ininde sonunda bir birikim oluşuyor. Bu entelektüel kapasitenin artırılması için, belediyeleri motive etmek için, çocuklara değer verdiğimizizi göstermek için önemli. Onun için bu konuda başından sonuna kimin emeği varsa hepsine sonuna kadar teşekkür ediyorum. Daha fazla da uzatmadan hepinize iyi günler diliyorum. Buraya geldiğiniz için hoş geldiniz diyorum ve organizasyonda emeği geçenlere bir kez daha teşekkür ediyorum. Sağ olun var olun.

2. OTURUM

ÇALIŞMA, ERKEN YETİŞKİNLİK / EĞİTİM

2nd SESSION

CHILD LABOUR AND EARLY ADULTHOOD /
EDUCATION

الجلسة الثانية

البلوغ المبكر / دراسة، التعليم

**BMMYK'NIN MÜLTECİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ
NOKTASINDAKİ ÇALIŞMALARI**

**ACTIVITIES OF UNHCR WITH REGARD TO EDUCATION
OF REFUGEE CHILDREN**

**اعمال المفوضية العليا لشؤون اللاجئين التابع الى الامم المتحدة في تعليم الاطفال
اللاجئين**

Yazgülü Sezgin

UNHCR Mülteci Koruma / Saha Sorumlusu

UNCHR Protection (Field) Associate

ÖZET

Çocuk işçiliği, Suriyeli mülteciler arasında yükselişte görünüyor ve çocukları eğitim hakkında mahrum ettiği gibi çocukluklarından da mahrum ediyor. Suriyeli çocukların Suriye’de geçirdiği savaş travması düşünüldüğünde Milli Eğitim Bakanlığı ile koordinasyon içinde rehabilitasyon faaliyetlerine ihtiyaç duyuluyor. Devlet kurumlarının tüm gayretlerine rağmen, eğitim hizmetlerine erişemeyen birçok çocuk var. Eğitim hakkına erişimi artırmak ve çocuk işçiliğini önlemek için çok aktörlü bir katılım gerekmektedir. BMMYK, STK’lar, devlet kurumları ve mültecilerle işbirliği yaparak çocuk işçiliğini önleme çabalarını sürdürüyor.

SUMMARY

Child labor seems to be on the rise among the Syrian refugees and it deprives the children from their childhood as well as their right to education. Considering the war trauma, the Syrian children have gone through in Syria, rehabilitation activities in coordination with the Ministry of National Education are needed. Despite all the efforts of the state institutions, there are still many children who cannot access education services. A multi-actor participation to increase the access to right to education and to prevent child labor is needed. UNHCR collaborates with NGOs, state institutions and refugees and continues its efforts to prevent child labor.

ملخص

ان نسبة عمالة الاطفال بين اللاجئين السوريين هي نسبة عالية للغاية، ويتسبب في حرمان الاطفال من حقهم في التعليم ومن عيش طفولتهم بشكل لائق. بالاذن بعين الاعتبار الصدمة التي عاشها الاطفال في سوريا بسبب الحرب في سوريا، هناك حاجة الى تنظيم فعاليات مشتركة بالتعاون مع وزارة التعليم الوطني من اجل تأهيل هؤلاء الاطفال. على الرغم من كافة المحاولات من طرف مؤسسات الدولة، هناك العديد من الاطفال الذين لا يمكن لهم الوصول الى الخدمات التعليمية. ويجب العمل بشكل تشاركي من طرف العديد من العوامل من اجل منع عمالة الاطفال وزيادة وصولهم الى حقهم في التعليم. يتم العمل والتعاون في الوقت الراهن من طرف كل من المفوضية العليا لشؤون اللاجئين التابعة الى الامم المتحدة ومنظمات المجتمع المدني، ومؤسسات الدولة، واللاجئين من اجل منع عمالة الاطفال.

BMMYK'NIN MÜLTECİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ NOKTASINDAKİ ÇALIŞMALARI

YAZGÜLÜ SEZGİN

UNHCR Mülteci Koruma / Saha Sorumlusu

Değerli katılımcılar, Ben Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği İstanbul Saha Ofisi'nden Yazgülü Sezgin.

Az önce moderatörümüz süremizi biraz daha kısalttığı için sizlere aslında teorik kısımdan değil de daha çok pratik kısımdan bahsetmek istiyoruz. Biz forumda çocuk işçiliği ve genel anlamda mülteci çocuklarımızın problemleri ve ayrıca BMMYK olarak bu problemlere ne tarz çözüm yöntemleri geliştirebiliriz, sivil toplum kuruluşlarımızla yerel yönetimlerimizle ne tarz çalışmalar yapabiliriz bunlardan bahsetmek istiyoruz.

Tüm bunlara geçmeden önce kısaca sayılardan bahsetmek istiyorum. Gördüğünüz üzere dünya genelinde altmış milyonu aşmış durumda savaşımlardan ve insan hakları ihlallerinden kaçan insan mevcut. Şu anda 2015 yılı verilerine göre ve sizlerin de çalışmalarda gördüğünüz üzere mültecilerin aslında %75'ini kadınlar ve çocuklar oluşturuyor, bunlar bizim hassas gruplarımız. Nisan 2016 sayılarına göre yaklaşık beş milyon kişi, yani bölgemizde olan Suriyeli mülteci sayısı, Türkiye'de, Mısır'da, Irak'ta, Ürdün'de, Lübnan'da ve Kuzey Afrika'da. Sayılarla ilgili olarak tabii ki Türkiye bölgedeki en fazla sayıyı konuk eden ülkelerden biri. Yine bu ayın sayılarında gördüğümüz kadarıyla toplam 2.750.059 kişi. Bu Suriyeli mültecilerimizin yaklaşık olarak 270.000'i kamplarda yaşarken, 2.500.000 kadar kişi de kentlerde yaşıyor, yani kent mültecileri. Aslında sizlerin çalıştığı mülteciler olan kent mültecileri, haklara erişimde de en zor erişimi olan mülteci grupları olmuş oluyor. Kamplarda kalan mültecilerin sağlık ve eğitim haklarında yapılan düzenlemeler daha erken ve daha çabuk yapılmışken kentlerde bu sürecin gelişmesi biraz daha vakit alıyor. Bu yüzden aslında çocuk işçiliği ve eğitim hakkının nasıl engellendiğinden biraz daha bahsetmek istiyorum. On ilde yirmi üç kamp mevcut ve seksen bir ilde Suriyeli mülteciler yaşamakta. Marmara Bölgesi tabii ki ekonomik sebeplerden dolayı yine en fazla mülteciyi konuk eden bölgelerimizden birisi. İstanbul'da kayıtlı olan mülteci sayısı yaklaşık olarak 530.641. Tabii ki kayıtsız olan mültecilerimiz ile birlikte bu sayının daha da fazla olduğunu tahmin ediyoruz.

Çocuk işçiliğinden bahsettiğimizde aslında tabii ki eğitim hakkına erişimin engellenmesinden bahsediyoruz. Bu yüzden sunumumuzda eğitim hakkından ayrıntılı bir şekilde bahsetmek istedik. Birinci oturumda da biraz bahsedildi. Suriyeli mültecilerimizin, çocuklarımızın eğitim hakkına erişimi 2014/21 numaralı genelge ile yabancı öğrencilerin eğitim hakkına erişim genelgesi ile düzenlenmiş bir çalışma. Hem devlet okullarına, hem geçici eğitim merkezlerine gidebiliyorlar. İstanbul'da bu geçici eğitim merkezlerinin düzenlenmesi aslında Türkiye'nin özellikle sınır illerine göre daha farklı süreçlerde oldu. Fakat eğitim hakkına erişim ile ilgili geçen yıllara kıyasla İstanbul'da bu yıl yaklaşık olarak 43.000 çocuğumuzun eğitim hakkına erişebildiğini biliyoruz. Ama yine yaklaşık olarak 500.000 Suriyeli mültecinin İstanbul'da olduğunu düşünürsek ki bunun da üçte birinin okul çağında olduğu düşünüldüğünde, birçok çocuğun aslında eğitim hakkına erişemediğini görüyoruz. Bu konuda biz BMMYK olarak hem Bakanlık düzeyinde hem de İl Millî Eğitim Müdürlükleri, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri ile koordine şekilde çalışmalarımızı yapıyoruz ve mültecilerin arasında eğitim haklarına erişimleri ile ilgili bilinçlendirme ve nasıl okula kayıt olabilecekleri ile ilgili bilgilendirme ve partnerlerimiz aracılığıyla uygulama sahada yapılmaya devam ediliyor. Sığınmacılar ve Göçmenler Yardımlaşma Derneği bizim uygulayıcı partnerlerimiz ve ortaklarımızdan biri, diğeri de İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. Bu ofislerimize ek olarak bunun dışında Hayata Destek Vakfı, Türk Kızılay'ı, Uluslararası Mavi İller gibi sahada birçok da operasyonel ortaklarımız mevcut. Bu ofislere başvuran ailelerden çocuk işçiliğine dair bizlerin edindiği belli sayılar mevcut. Burada Ağustos sayıları var ama sayılar gördüğünüz üzere çok az, aslında gerçeği yansıtan sayılar değil. Çünkü çocuk işçilere ulaşmak zor. İşçiliğin tespiti kolay anlaşılabilir ama çocuklarımızı ofise getirmek zor oluyor. Bu anlamda biz Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla belli çalışmalarda bulunuyoruz. Hem sizlere de bir ışık tutması ve daha sonrasında belediyelerimizin kendi belediyelerinde de bu pratikleri devam ettirmeleri adına, sürem az olduğu için daha çok pratik kısmından ve yaptığımız iyi pratiklerden bahsetmek istiyorum. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının sosyal ekonomik destek modeli denen bir destek modeli mevcut. Biz bunu Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüyle İstanbul pilot bölge seçilerek Suriyeli mültecilere genişletilmesi için bir çalışma başlattık. Bu çalışma çerçevesinde çocuk işçiler ve engelli bireylerin İstanbul'da bulunan on sekiz tane sosyal hizmet merkezine yönlendirilmesi sağlandı. Bunun için öncelikle bizim uygulayıcı ortaklarımızın ofislerinde tespit ettiğimiz ailelerin listelerini paylaştık. Sonraki kısmında yeni partnerlerimiz aracılığıyla tercüman konusunda sosyal hizmet merkezlerine destekte bulunduk. Peki, bu kişileri yönlendirdiğimizde sosyal hizmet merkezlerinde ne haklara sahip oluyorlar? Öncelikle finansal destek sağlanmış oluyor ve bir çocuk işçiliği tespit edildiğinde,

bu çocuk işçiliği ailenin aslında ekonomik gelirini artırıcı bir nedenle değil de aile gerçekten finansal anlamda zor durumda olduğu için ya da ailede sağlık sorunu olan bir birey olduğu için çocuğu çocuk işçiliğine iten bir durum varsa çocuğun yaşına veya devam ettiği öğrenim türüne göre finansal anlamda ekonomik destek alınabiliyor. Bu ekonomik destekle ilgili olarak en önemli kısmı aslında çocukların ailelerini ekonomik olarak desteklediğimizde bu durumun aileleri çocuk işçiliğine teşvik etmemesine dikkat etmek oluşturuyor. Bu yüzden de yapılan finansal destekler mutlaka eğitim tedbiri kararları ile verilmiş oluyor. Bu sayede çocuğa İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla, okullar aracılığıyla okula gidip gitmediğinin, devam sağlayıp sağlamadığının takibi yapılmış oluyor.

Biz şu an İstanbul'da çalışmaya başladık. Merkezlerimiz aracılığıyla sosyal hizmetler merkezlerine yönlendiriyoruz. Sizler bireysel olarak, sivil toplum kuruluşları ya da belediyeler olarak bu merkezlerin adreslerine Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün sitesinden ulaşabilirsiniz. Bizlere de ulaşırsanız yönlendirme konusunda sizlere destek olabiliriz. Nisan ayında aldığımız sayılara bağlı olarak çocuk işçiliği tespit edilen yaklaşık kırk aileye sosyal ekonomik destek modeli sağlandı. Amacımız bunu genişletmek. İl müdürlüğünden aldığım düşünceler bunun genişletilmesindeki en önemli katkının aslında belediyelerden geleceği yönünde. Bu anlamda burası bizim bunu sunmamız için iyi bir platform. Belediyelerle yapılan işbirliği ve protokollerle, il müdürlükleri kendi yetkilerini belediyelere vererek sosyal ekonomik hizmet modellerini onların yapmalarını sağlıyorlar. Bu protokoller konusunda biz Marmara Belediyeler Birliği ve Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ile bir araya gelerek çalışmaların devamında yine ortak bir şekilde destek olmaya çalışacağız. Hâlihazırda İl Müdürlüğünün bu çalışmaların yapılması için dokuz belediye ile protokolü var. İl Müdürlüğünün bizlere ilettiği bir diğer problem dil problemi. Yine sizin kurumunuzdan verilen desteklerle bu hizmetin artabileceğini düşünüyor ve umuyoruz.

Buna ek olarak bizim Birleşmiş Milletler olarak çocuk işçiliği ile ilgili bu hizmet modelinin Suriyeli mülteciler arasında olabildiğince duyurumunu sağlamaktı. Bunu şu şekilde yaptık: Az önce bahsettiğim geçici eğitim merkezlerindeki öğretmenlere bir eğitim sağladık. Anadolu ve Avrupa Yakası'ndaki 853 tane Suriyeli öğretmene geçici koruma rejimi altındaki hakları ile ilgili bir bilgilendirme yaptık. Bu bilgilendirmeyi yaparken az önce sizlere bahsetmiş olduğumuz modelden de bahsettik ve ihtiyaç sahibi gördükleri öğrencileri çocukları bu merkezlere yönlendirmelerini rica ettik. Sizlerden de aynı şekilde bu sistemin dağılması için desteğinizi ve yönlendirmenizi bekliyoruz. Bu konu ile ilgili bizlerle her zaman iletişimde olabilirsiniz. Bu bir pilot projeydi ve başladık, bundan sonraki amacımız yine mültecilerde yaş,

cinsiyet gibi farklılıklara dayalı yaklaşım ve odak grupları ile ilgili görüşmelere devam etmek. Bu ne demek oluyor? Biz aslında en iyi çözüm yolunun mültecilerden geleceğini biliyoruz, onların sorunlarını onları dinleyerek onların bize üretecekleri çözümler için odak grup toplantıları düzenliyoruz. Odak grup toplantılarında çıkan sonuçları ayrıntılı bir şekilde anlatmadım çünkü çalıştığım ilk kısımlarında anlatılan sorunlardı. O yüzden bu yıllarda da odak grup toplantılarına, yönlendirmelere devam edeceğiz. Sosyal hizmet merkezleri ve belediyeler arasındaki koordinasyonun artırılması için çalışmalarda bulunacağız ve çocuk işçiliği, eğitim hayatına erişim ile ilgili farkındalık artırma çalışmalarımıza devam edeceğiz.

**SIĞINMACILARIN ENTEGRASYONUNDA EĞİTİM POLİTİKALARI:
RİSKLER VE FIRSATLAR**

**EDUCATION POLICIES IN THE INTEGRATION PROCESS OF
ASYLUM-SEEKERS: RISKS AND OPPORTUNITIES**

سياسات التعليم في ادماج المهاجرين: الفرص والمخاطر

Başak Yavçan

Yrd. Doç. Dr., Tobb Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Asst. Prof., Tobb University of Economics and Technology

ÖZET

Sığınmacı çocukların eğitimi üzerine birçok sıkıntı yaşanmaktadır. Gruplar arası iletişim ve fırsat eşitliği sağlanması açısından, kaynaşmanın önündeki en büyük engel olarak “dil eğitimi sorunu” ile karşılaşılmaktadır. Genç ve doğurganlık oranı yüksek bir demografi ile karşı karşıya kalındığından, “eğitim” karşımıza en önemli entegrasyon politikası olarak çıkmaktadır. Eğitimde entegrasyon; okullara erişim, eğitim koşulları, eğitime devam ve yükseköğrenime erişim gibi geniş bir çerçevede değerlendirilerek, kalıcı eğitim politikaları üretilmeli ve uygulamaya koyulmalıdır.

SUMMARY

There are many difficulties in education of asylum-seeking children. In terms of ensuring communication and equal opportunity between the groups, the biggest obstacle is the “language education problem”. Since we face a young demography with a high fertility rate, “education” emerges as the most important integration policy. Permanent education policies should be developed and put into practice by considering them on a broad framework such as access to schools, conditions of education, continuing education and access to higher education.

ملخص

هناك مشاكل كثيرة يتم مواجهتها في صعيد تعليم الاطفال اللاجئين. ويعتبر حاجز اللغة، العائق الاكبر امام التكيف بين الاطراف بشكل متبادل من ناحية تأمين المساواة في الفرص بالاضافة الى تحقيق التواصل بين المجموعات. كون ان هناك ديموغرافية عالية من ناحية نسب الشباب والانجاب، سوف يظهر التعليم على شكل اهم عنصر من اجل تكوين السياسات الادماجية. يجب القيام بوضع وانتاج السياسات التعليمية الدائمة عن طريق تقييم الادماج التعليمي، وامكانية الوصول الى المدارس، وتحسي الشروط التعليمية ومتابعة التعليم والتعليم العالي من اوسع اطار ممكن.

SIĞINMACILARIN ENTEGRASYONUNDA EĞİTİM POLİTİKALARI: RİSKLER VE FIRSATLAR

YRD. DOÇ. DR. BAŞAK YAVÇAN

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Bir akademisyen olarak entegrasyon, eğitim, gruplar arası ilişkiler gibi Suriyeli sığınmacılara dair konularda çalışmaya başladığımdan beri pek çok saha çalışması yaptım ve genç-yaşlı, fakir-zengin pek çok farklı hayata dokunma fırsatım oldu. Bugün burada bizi bir araya getiren Suriyeli sığınmacılara yönelik faaliyetlerle bezenmiş bu güzel program dâhilinde yapacağım konuşmaya, sığınmacı çocukların eğitimi üzerine birkaç noktaya değinmek ve bu saha çalışmaları sırasında tanıdığım bir hayatı sizlerle paylaşarak başlamak isterim.

Tanıştığım sığınmacı genç kızlardan biri 15 yaşındaki Hana idi. Hanesindeki dokuz kişiyle birlikte Şanlıurfa'da yıkık bir apartman odasında yaşıyordu. Hana, Suriye'de en son 8. sınıfta okumuştü. Biraz İngilizce konuşabiliyordu. Hatta sohbetimizde İngilizce konuşarak anlaştığımız kısımlar da oldu. Babasını kaybetmişti. Aileye amcaları ve dayıları destek oluyordu. Dolayısıyla ciddi maddi sıkıntılar yaşayan bir evde, pek çok kardeşiyle birlikte, son derece kötü koşullarda hayata tutunmaya çalışıyordu. Hana'ya Türkiye'de memnun olduğı şeylerin neler olduğunu sorduğumuzda memnun olduğı tek şeyin ülkede güvenliğin olması cevabını verdi. Çünkü savaştan kaçan bir çocuk için en temel şeylerden biri hayatta kalabilmektir. Bunun dışında Hana sevdiği pek bir şey bulamıyordu. Çok zorladığımızda sokağa çıktığımda çocuk parklarını seviyorum cevabını vermişti. Ama genel olarak baktığımızda çevresinden çok soyutlanmış, herhangi bir faaliyete katılmayan ve okula gitmeyen bir çocuktü.

Hana ile tanıştığım 2015 yılının Ocak ayında Türkiye'de özellikle kamp dışında yaşayan sığınmacıları çocukların okullaşma oranı çok düşüktü, yaklaşık yüzde 65 – 70'i okula gitmiyordu. Hana da bu okula devam etmeyen çocuklardan biriydi. Hana'nın hayatında eğitime dair ya da sosyal faaliyete dair tek şey IMPR tarafından sığınmacılara kurslar vermek için kurulmuş ve sürekli gittiğı toplum merkeziydi. Okulu sorduğumuzda ilk aklına bu merkez gelmişti. O toplum merkezinde her çarşamba düzenlenen tiyatro derslerine gidiyordu. Hemen ekledi, "Buraya dair sevdiğim tek şey bu dersler". Sohbetimizin geri kalanında anlatabildiğı tek şey toplum merkezindeki faaliyetlerdi. Evet, bu faaliyetler normal bir eğitimin parçası

değildi ama Hana için buraya dair tek güzel şey gittiği tiyatro çalışmasıydı ve bu etkinliği her hafta ipe çektiğini söylüyordu.

Bu örnek bizlere aileleriyle Suriye'den kaçan çocukların savaş travması yanında, tüm hayallerinden uzak, çok zorlu koşullarda, eğitim fırsatından yoksun bir şekilde yeni, toplumdaki izole hayatlarının travmasını da yaşadığını gösteriyor. Haftada bir, birkaç saatliğine gittikleri bir kurs bile yüzlerini bu kadar güldürebilirken... Buna benzer, geldikleri ülkelerdeki istikrarsızlığın uzun süre son bulmadığı sığınmacılara ev sahipliği yapan ülkelere yola çıkacak olursak, iç savaş son bulsa dahi, Suriyeli sığınmacıların, en az %50'sinin Türkiye'de kalabileceğini öngörüyoruz. Ve bu bağlamda entegrasyon politikaları çok büyük önem taşıyor. Son derece genç ve doğurganlık oranı yüksek bir demografi ile karşı karşıya kaldığımız da buna eklendiğinde, eğitim karşımıza en önemli entegrasyon politikası olarak çıkıyor.

Eğitim politikalarının nasıl şekillendiğine baktığımızda, sığınmacı krizinin ilerleyen yıllarına kadar ciddi sıkıntılar yaşandığını görmekteyiz. Suriyeliler tarafından farklı kurum ve kişilerce fonlanan, farklı ücretler talep eden okullarda müfredat denetlenmiyor, okullar farklı ders içerikleri sunuyorlar ve sonunda herhangi bir ülke tarafından tanınan bir sertifikasyon/mezuniyet belgesi sunmuyorlardı. Türk okullarına giriş konusunda da özellikle kayıt belgelerinin tedariki konusunda ve bilgi eksikliği temelli sorunlar yaşanırken, kendi kültürlerini kaybedecekleri korkusu ebeveynlerin Türk okullarına şüpheyle bakmasına yol açıyordu. Her şeye rağmen sığınmacı çocuklar okula kayıt olup eğitim hayatlarına başlasalar bile, Türkçe bilmemeleri durumunda derslerde zorlanıyor ve zaten ciddi bir travma geçmişine sahip bu çocuklar, okullarda başarısızlık, arkadaşlarıyla kavga etme, ayrımcılık gibi en küçük olumsuzlukla karşılaştıklarında okulu bırakmaya karar veriyorlardı.

Krizin üçüncü yılından itibaren, başta Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) inisiyatifinde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, okullaşma oranlarında ciddi iyileşmeler kaydedilmeye başlandı. 2014-2015 eğitim öğretim yılında Türkiye genelinde birkaç pilot çalışmayla başlayan ikili eğitim gibi uygulamalar da içeren eğitim politikaları daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından il ve ilçe geçici eğitim merkezleri kurulmaya başlanarak büyüdü. Şu anda, sığınmacıların da kabul edildikleri Türk eğitim sisteminin yanı sıra, ülke genelinde 300'ün üzerinde geçici eğitim merkezi bulunmakta. Karşılaşılan alt yapı sorununu çözmek amacıyla yapılan yeni binalar, tahsis edilen binaların yanı sıra, mevcut okullar da, ikinci eğitimde, öğrenci olarak Suriyeli öğrenci ve öğretmenlere verildi. Hatta geçici eğitim merkezlerinin birçoğunda belediyelerin binaları tahsis edilerek okul açılıyor. Bizim katılımcı belediyelerimiz de bu bağlamda bir katkı sağlamıştır. Ayrıca MEB'den atanan koordinatörlerin

de yardımıyla müfredatlarda bir standartlaşma sağlandı ve öğrencilere Türkiye’de geçerli mezuniyet belgesi verilmesi sağlandı. Kampları hatırlayacak olursak altyapı ve okullaşma hep daha iyi durumdaydı ve en baştan beri okula erişim daha yüksek seviyede seyretti. Ancak şunu unutmamamız gerekiyor ki Türkiye’deki Suriyeli nüfusun sadece %10’luk kısmı kamplarda yaşıyor. Geriye kalan %90 şehirli nüfustur.

Tüm bu çalışmalarla birlikte, okullaşmada %25 – 30’larda seyreden oranlar artık %50’lere yaklaşmış durumdadır. Özellikle ilköğretimin erken sınıflarında daha yüksektir ancak ileri sınıflarda ciddi düşüşler yaşanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 250 bini geçici eğitim merkezlerinde, 80 bini Türk okullarında olmak üzere 350 bine yakın sayıda Suriyeli öğrenci şu anda eğitim almaktadır. Ancak en düşük tahminlere göre yaklaşık 750 bin okul çağındaki sığınmacı nüfusu olduğu göz önüne alındığında, okullaşma konusunda alınacak daha çok yol olduğu açıktır.

Tabii entegrasyon perspektifinden bakıldığında, okullaşma kadar önemli olan eğitimin herkes için eşit standartlarda sunulması, eğitimdeki farklı kimliklere sahip bu çocukların kaynaştırılması ve dışarıda kalan dezavantajlı grupların sosyal aktivitelerini içermesi konuları göze çarpmaktadır. Bir başka deyişle eğitimde entegrasyon okullaşma ile başlar ancak okul süreçleri ile devam eder. Bu açıdan bakıldığında, her ne kadar geçici eğitim merkezleri kısa vadede çocukların sokaktan alınması ve eğitime dâhil edilmesi açısından oldukça olumlu bir gelişme olsa da, gruplar arası iletişim ve ileride fırsat eşitliği sağlanması açısından, bu kaynaşmanın önündeki en büyük engel olan dil eğitimi sorunu karşımıza çıkar.

Suriyeli öğrenciler çoğu zaman yerli halkla etkileşim içerisinde olmadan ve dile az da olsa hakim olmadan okula başlamaktadırlar. Bu eksiklik, Türk okullarına gittiklerinde özellikle başlangıçta başarılı olmalarına, yaşlıları ve öğretmenleri ile sağlıklı bir iletişime sahip olmalarına engel olmakta, geçici eğitim merkezlerinde ise haftada birkaç saat gördükleri Türkçe dersleri ile az da olsa giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu sefer de, sadece Suriyeli çocuklar ile eğitim gören bu öğrenciler, Türk arkadaşlar edinememekte ve bu durum gelecekte aynı topraklarda yaşayan paralel topluluklar oluşması riskini taşımaktadır.

MEB tarafından gerçekleştirilen yeni bir düzenleme, bundan sonra okula başlayacak birinci sınıfların olabildiğince daha fazla yerli öğrencilerle birlikte okuması ve bunu sağlamak için de Türk okullarına yönlendirilmesi yönünde. Ancak unutulmamalıdır ki, bu da beraberinde öğretmenler üzerinde çok kültürlü sınıf yapısını yönetebilmeye yönelik formasyon, bu kırılğan çocuklar için Arapça rehberlik hizmetleri gibi projelendirilmesi gereken ekstra maliyetler getiriyor. Öte yandan

lojistik ve altyapısal maliyetler de beraberinde geliyor, çünkü sınıflar büyüyor ve bu noktada öğrenci arka planı çeşitleniyor. Bu da özellikle veliler açısından yeni bir tartışma konusudur. Ebeveynlerin bu yeni ortama daha olumlu bakması için ikna edici söylemlerin geliştirilmesi gerekiyor. Öğrencilerin bu duruma daha ılımlı bakmalarını da sağlayıcı pek çok çalışma yapılması gerekiyor.

Eğer eğitimde entegrasyonu önemsiyorsak ben gidişatın paralel eğitim değil ortak eğitim şeklinde evrilmesi gerektiğini düşünenlerdenim. Bunun olmadığı ve iki başlı bir sistemin sürdürülmesi durumunda, Avrupa’da pek çok örneğini gördüğümüz birbirleriyle iletişimi olmayıp izole hayatlar süren paralel toplumların yaratılması tehlikesi doğacaktır. Bu bağlamda sadece formal eğitim açısından değil aynı zamanda informal eğitim açısından sivil toplum kuruluşlarına bilgilendirme ve yaygınlaştırma noktalarında büyük bir iş düşüyor.

Entegrasyonun bir başka önemli bileşeni de okula devam ve yükseköğretimde fırsat eşitliğidir. Dünya genelinde ilköğretimden sonra bu dezavantajlı grupların katılımında bir düşüş yaşanmakta ve buna engel olacak politikalar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Türkiye’de de oldukça benzer bir durumla karşı karşıya kalmaktayız. MEB tarafından paylaşılan istatistiklere baktığımızda, eğitimdeki katılım özellikle ortaöğretim ve lisede çok fazla düşüş göstermektedir. İlköğretime katılan sığınmacı sayısı 50 binlerdeyken, ortaöğretime katılım 30 binlere ve liseye katılım ise 10 binlere düşmektedir.

Üniversiteye geldiğimizde; Suriyeli öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına erişiminde başta dil ve denklik gelmek üzere birtakım engellerle karşı karşıya kaldığını görmekteyiz. Üniversitelere kayıt için, Suriyeli öğrencilerden TÖMER’in vermiş olduğu C1 seviyesinde dil sertifikası isteniyor ve bu sertifikanın alınabilmesi için 7 – 8 ay kursa gidilmesi gerekiyor. Bu bağlamda, haftalık birkaç saat Türkçe eğitimi ile geçici eğitim merkezlerinde okuyan sığınmacılar, büyük ihtimalle mezun olduklarında kendilerinden beklenen Türkçe dil hâkimiyetine erişmiş olmayacaklar. Dolayısıyla bu orta ve uzun vadede bir engel teşkil edecek.

Bu konuda karşımıza çıkan ikinci problem ise diploma denkliği ile ilgili. Üniversite çağındaki sığınmacılar için, 2013 yılında 7 ayrı şehirde yatay geçiş hakkı ve beraberinde harç muafiyeti getirilmişti. Daha sonraki yıllarda bu uygulama bütün Türkiye’deki üniversitelere yayıldı. Aslında bu erişim açısından çok olumlu bir sosyal içerme politikası. Ancak sertifikasyon problemi olduğundan Suriyeli öğrenciler lise mezunu olduklarını bile ibraz etmede zorluk çekebiliyor. Bunun için ilk kez geçen yıl Milli Eğitim Bakanlığı 2015 yılında bir denklik sınavı düzenledi.

Bu noktada belli bir katılım sağlandı. Fakat çok yaygın olarak duyurulmadığı için beklenen etkiyi yaratmadı. Suriye’de eğitimini yarıda bırakıp Türkiye’de devam etmek isteyen öğrenciler için bu çok önemli bir şeydi. Aslında bizden Avrupa’ya giden Suriyeli mültecilerle gerçekleştirilen anketlere baktığımız zaman Avrupa’ya gidenlerin en eğitilmiş kesim olduğunu görüyoruz. Çünkü Suriyeli mülteciler eğitim konusunda Türkiye’de sıkıntılar yaşıyor. Dolayısıyla lise ve sonrasındaki eğitimde öğrencilerin eğitime katılımının acilen artırılması gerekiyor.

Olumlu uygulamalara bir başka örnek de T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar tarafından verilen yükseköğretim bursları. Bu kurumun projelendirdiği ve benzer uygulamalara örnek teşkil edecek bu burslara gerek ulusal gerek uluslararası kaynaklardan fonlanmış ve alınan destekler neticesinde yaklaşık 3 binin üzerinde öğrencinin faydalandığı barınma, cep harçlığı ve okul ücretine yönelik burslar verilmiştir. Bu gibi bursların artırılması büyük önem taşımaktadır.

Eğitimde entegrasyon konusunu okullara erişim, eğitim koşulları, eğitime devam ve yükseköğrenime erişim konuları üzerinden değerlendirdiğim konuşmamı tamamlarken, bu önemli organizasyon için Marmara Belediyeler Birliği başta olmak üzere tüm paydaşlara teşekkürlerimi sunar, bunun gibi kaynaştırma ve eğitim faaliyetleri içeren benzer faaliyetlere örnek olmasını dilerim.

GÖÇMENLERE YÖNELİK UYGULANMASI GEREKEN
EĞİTİM POLİTİKALARI

EDUCATION POLICIES THAT NEED TO BE APPLIED FOR REFUGEES

سياسات التعليم اللززم تطبيقها على المهاجرين

Başak Kale

Yrd. Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Asst. Prof., Middle East Technical University

ÖZET

Suriyeli mültecilerin nüfusunun büyük bir çoğunluğunu genç nüfus oluşturduğu için kayıp nesillerin oluşmaması adına eğitim alanındaki ihtiyaçlara etkin ve doğru bir şekilde cevap verilmesi gerekmektedir. Bu amaçla göç olgusu ve göç alan ülkelerin göçmenlere uyguladığı politikalar incelenmiş, Türkiye'deki göçmenlere uygulanması gereken eğitim politikası hakkında dikkat edilmesi gereken hususlar belirtilmiş ve güncel çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

SUMMARY

Since the vast majority of the population of the Syrian refugees constitutes a young population, the need for training needs to be addressed effectively and accurately in order to prevent the lost generations. For this purpose, the policies applied to immigrants by hosting countries and the migration phenomenon have been examined. The matters on educational policies to be applied to immigrants in Turkey have been specified and information about current studies has been given.

ملخص

كون أن الشباب يشكلون الشريحة الأوسع من اللاجئين السوريين، يجب الاستجابة إلى الاحتياجات العائدة اليهم في المجال التعليمي بغية عدم التسبب في تشكيل جيل ضائع. تم بناء على ذلك تدقيق الهجرة في البلدان التي تستقبل اللاجئين، وتم تحديد الأمور اللازمة القيام بها من أجل تطوير السياسات التعليمية في تركيا تجاه اللاجئين. وتم إعطاء المعلومات حول النشاطات والأعمال الحديثة التي يتم القيام بها في هذا السياق.

GÖÇMENLERE YÖNELİK UYGULANMASI GEREKEN EĞİTİM POLİTİKALARI

YRD. DOÇ. DR. BAŞAK KALE

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Öncelikle Marmara Belediyeler Birliğine bu kadar kritik bir konuda böyle bir kongre düzenlediği için gerçekten teşekkür ediyorum.

Benim için özellikle çok özel bir hafta çünkü 23 Nisan doğumluyum. Biliyorsunuz bu tarih Türkiye’de bir çocuk bayramıdır, bir çocuk şenliğidir. O yüzden hep 23 Nisan’ı takip eden günler ya da öncesi benim için çok özel olmuştur. Hani belki asla büyümememin sebebidir. O açıdan benim için klasiktir. Bu nedenle bundan özellikle bahsetmek istedim.

Çocukların Şehri Kongresi için bu yıl özellikle “Göçmen Çocuklar için Bir Şehir” başlığı tercihi son derece önemli ve doğru bir seçim çünkü Türkiye’de şu an bulunan durumu çok ciddi bir şekilde yansıtıyor. Çünkü şehirde bulunan Suriyeli mülteciler, neslin de genç olması nedeniyle, farklı ihtiyaçları beraberinde getiriyor. Bu ihtiyaçların bir kısmı zaten devlet tarafından sağlanmak durumunda ancak kayıp nesillerin oluşmaması adına farklı önceliklerin uluslararası örgütler ya da sivil toplum örgütleri tarafından karşılanmasını gerektirdiği gibi aynı zamanda yerel yönetimler tarafından da sağlanmasını gerektiriyor. Kayıp nesil ya da nesillerin göz göre göre yaratılması hem bu nesiller için hem de mülteci ve göçmenleri barındıran ülkeler için kabul edilmesi ve eksikliğinin telafi edilmesi mümkün olmayan bir hata. Bu noktada ben mülteci teriminin özellikle altını çizmek istiyorum. Mülteci ya da öz Türkçesi ile konuşacak olursak sığınmacı teriminin olumsuz bir şey ifade etmesi söz konusu değil çünkü bu hem hukuki hem de teknik bir terim. 1951 Cenevre Sözleşmesi, biliyorsunuz ki Birleşmiş Milletler’in bir sözleşmesidir, mültecilerin statüsüne yönelik bir sözleşmedir ve mülteci kavramı da evrensel bir tanım olarak tanımlanmıştır. Evrensel demek, bütün dünyada geçerli anlamına gelmektedir. Bütün dünyada geçerli bir mülteci terimidir bu. Yani misafir tanımı ya da başka bir tanımın kullanılması birtakım tehlikeleri doğurur. Neden? Çünkü mültecilik tanımı birtakım haklara erişim açısından önemlidir. Bu açıdan mülteci yani sığınmacı tanımını kullanmaktan çok çekinmememiz gerekir. Türkiye’de yarım asır önce başlayan çeşitli ikili anlaşmalarımız var, Avrupa İlişki Göçü dediğimiz göçü yaptık ve bununla ilgili birtakım tecrübelerimiz var. Göçmen mülteci

çocukların eğitimlerine devam edememelerinin ne gibi ciddi sıkıntılar yarattığını ve sonunda ne gibi zorluklar getirdiğini birebir tecrübe etmiş bir ülkeyiz. Bu nedenle aynı ve benzer birtakım yanlışlıkları yapmamamız ve yapılmasının da önüne geçmemiz gerekiyor.

Konuşmalarda genel olarak pratik şeylerden bahsedildi, ben akademik çalışmalarımın özelliği sebebiyle bir adım geriye atıp daha soyut şeylerden bahsedeceğim. Öncelikli olarak göç ve entegrasyon nedir, neden önemlidir? Belki bundan kısaca bahsetmek gerekiyor. Daha sonra Türkiye ve Suriye özelinde birtakım şeylerin altını çizmek istiyorum. Şimdi çağıımıza darbesini vuran bir göç olgusu var. Sadece ülkemizi kapsamıyor ve sadece Suriye meselesiyle de kısıtlı değil. Düzenli ya da düzensiz çeşitli nüfus hareketlerini dünyanın her yerinde görüyoruz. Bu nüfus hareketleri kitlesel olarak gerçekleştiği zaman, yani Suriye örneğinde olduğu gibi, ülkelerin iç ve dış politikalarını çok ciddi anlamda değiştiriyor. Aynı zamanda sosyolojik ve demokratik birtakım özelliklerini de değiştiriyor. Bu açıdan entegrasyon ve eğitim, göçmen ve mülteci konusunda farklı ülkelerin farklı politikalar uyguladığını görüyoruz. Nedir bu? Bazı ülkelerde bazı politikalar kabul edilirken başka ülkelerde başka politikalar kabul ediliyor ve bu nedenle tek bir yöntemin olduğundan da bahsetmek ne yazık ki mümkün değil. Neden tek bir yöntemin olduğundan bahsetmemiz mümkün değil? Çünkü her ülkenin coğrafi konumu, ulus, vatandaşlık ve kimlik kavramı farklı. Nüfusu, ekonomik, politik, sosyal şartları, toplumsal beklentileri, göç-göçmen-mülteci ile olan ilişkisi, bu kişilerin sayıları entegrasyon politikalarını belirliyor. Entegrasyonla ilgili diğer politikalar da bunlardan şekilleniyor. Eğitim politikası da bu politikaların içinde önemli bir politika. Göçmen, sığınmacı ve sığınma başvurusu sahibi birtakım kişilerle ilgili eğitim politikası ve stratejisinin oluşturulabilmesi için o ülkenin ilk önce nasıl bir entegrasyon politikasına sahip olacağına karar vermesi gerekiyor. Ne demek istiyorum? Yani bir gemi içinde, bir limandan hareket ettiğiniz zaman gideceğiniz noktanın ne olduğunu biliyor olmanız lazım ki yolculuğunuzu ona göre yapasınız. Bu nedenle kavramsal ya da söylemsel olarak göç ve entegrasyon konusuna baktığımızda, farklı politikaların uygulandığını ve buna bağlı olarak birtakım tercihler yapmamız gerektiğini görüyoruz. Kendini göçmen olarak kabul eden bazı ülkeler, mesela Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, ulus kavramını belirlerken göçmen olduklarını kabul etmiş durumdalar. Politikalarını da ona göre belirliyorlar. Ama bazı kıta Avrupası ülkeleri, zaten belli örneklerde de görüyoruz, kendilerini ulus devlet olarak tanımladıkları için ve göç ile göçmenleri de ulusu tanımlarken bu tanıma dahil etmedikleri için daha farklı entegrasyon modelleri kullanıyorlar. Bazı ülkeler çok kültürlü politikaları daha çok benimserken bazı ülkeler de asimilasyonun daha doğru olacağına karar vermişler. Asimilasyon modellerinde de farklı modeller var, farklı

yöntemler kullanılabilir. Mesela, gelen göçmen ya da mültecinin getirdiği kimliğini mevcut kültürel ve sosyal yapının içine uyum sağlayarak bir kenara bırakmasını isteyebilirsiniz. Ya da eğitim sisteminde farklı bir dilde eğitim istemesine izin verilmemesini sağlayabilirsiniz ve ev sahibi olan ülkenin dilinin öğrenmesini isteyebilirsiniz. Çok kültürlü sisteme bakınca da gelen göçmen ya da mültecinin kültürünü bırakmasını istemez ya da beklemezsiniz. Farklı kültürün mevcut kültürü etkilememesini bekler yani bu süreçte göçmen ve mültecilerin kimliklerini korumasını ve bu şekilde mevcut kültürel yapının zenginleşeceğini düşünürsünüz. Eğitim sistemlerinde de göçmen ve mültecilerin ana dillerinde eğitim görmeleri desteklenir ve istenir. Yani bu, formal eğitim sistemi içinde devlet tarafından yapılabilir ya da yarı formal eğitim sistemi içerisinde sivil toplum örgütlerinin aktiviteleri, akşam okulları, hafta sonu okulları şeklinde bunu yapmak mümkün olabilir.

Günümüzde entegrasyon politikaları egemenlik, kimlik, vatandaşlık anlayışı için önemli tartışmaları beraberinde getirdiği için ulus devletin geleceğinde çok kritik bir noktaya oturuyor. Bir zamanlar kendini kaynaşma noktası olarak kabul eden Amerika Birleşik Devletleri'nde bile şimdi farklı kültürlerin bir arada yaşadığı farklı bir modelden bahsetmek mümkün. Daha önce kendisini bir kaynaşma noktası olarak tanımlarken şimdi bir salata kâsesi olarak tanımlıyor. Bu ne demek? Ben bunu Türkiye'ye uyarladığım zaman çoban salatasına benzetiyorum. Çoban salatasına baktığınız zaman çoban salatasının içerisinde domates, salatalık, soğan bir şekilde erimeden ayrı ayrı bulunur ve siz salatadan bir kaşık aldığınız zaman soğanın da, domatesin de, salatalığın da, biberin de tadını alırsınız ama bunlar erimez, birbirine karışmaz. Hepsi kendi karakterini belirtir ama tadı da çok güzeldir. Çok kültürlülük modeli de buna benzer bir modeldir. Yani ülkenin içerisinde bulunan kişiler kendi dillerini, kendi kültürlerini muhafaza etmeye devam ederler. Fakat son on yılda artan sağ ile birlikte Avrupa ülkelerinde, küresel anlamda bütün dünyada bunu görmek mümkün, bu çok kültürlü yani salata kâsesi dediğimiz modelin biraz zorlandığını görüyoruz. Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde bile bunun ciddi tartışmalar yarattığını görmemiz mümkün. O yüzden entegrasyon politikasıyla neye, ne tarz bir entegrasyon politikasının kabul edileceğini ve buna göre kamu hizmetlerinin ve yerel yönetimin hizmetlerinin nasıl şekilleneceğini belirtiyor. O açıdan kritik. Tabii bunu tek başına halletmek çok kolay değil. Yani entegrasyon iki toplumun birbirine uyumunu interaktif olarak belirtirken Türkiye'de daha çok uyum kavramından bahsedildiğini görüyoruz. Uyum kavramıyla da mevcut topluma uyumdan, göçmenin ya da mültecinin mevcut topluma uymasından bahsediyoruz. Bunların neden kullanıldığını ya da ne tip bir söylem yaptığımızı bilmemiz de ne tarz politikalar geliştireceğimizi bilmemiz açısından kritik. Ne demeye çalışıyorum? "Eğitim Türkçe mi olacak, Arapça mı olacak? Nasıl yapılacak?" Bu çok basit bir soru olsa bile

ne tarz bir entegrasyon politikasına gideceğinizi de belirlemeniz açısından önemli. Yani pozitif bir ayrımcılık yapılacak mı? Pozitif ayrımcılık derken Suriyeli mülteci çocuklarımızın belli dil problemleri olduğu için, bir adım önden başlamaları gerekli olduğu için birtakım pozitif ayrımcılıklar yapılacak mı? Yoksa yapılmayacak ve birkaç nesil içerisinde bazı şeyleri kendilerinin başarması mı beklenecek? Bu, Türkçe ve Arapça eğitimde kalıcılık ya da geçicilik durumunun belirleyicisi oluyor ve o yüzden kritik oluyor. Türkiye’de ne tarz bir politika var, bundan çok net bir şekilde bahsetmemiz mümkün değil. Çünkü bu süreç çok hızlı bir şekilde değiştiği ve Türkiye’deki göç sistemi de bu süreç içerisinde geçmeye devam ettiği için şu anda biraz daha karma bir sistemden bahsetmemiz mümkün. Yani bir açıdan çok kültürlülük gibi öğeleri içeriyor, ancak bir açıdan da asimilasyonla ilgili bazı şeyleri görmemiz mümkün. Şimdi eğitim açısından baktığımızda eğitimin Türkçe yapılması göçmen ve mültecilerin topluma uyumunu, eğitimdeki başarılarını ve uzun vadede ekonomiye katkılarını artıracak bir durum fakat zor. Çünkü ilk öncelikle dilin öğretilmesi gerekiyor. Eğitimin Arapça olarak yapılması ise ilk başta daha kolay olabilecek bir durum ancak bazı teknik problemleri beraberinde getiriyor. Burada hemen Murat Hoca’ma da atıfta bulunmak istiyorum. Arapça bilen daha fazla öğretmenin olması gerektiğini söylüyorsunuz. Tabii bu çok zor başarılabilecek bir konu, o yüzden teknik birtakım sebepler dolayısıyla da bunun yapılması çok kolay bir olasılık olarak da gözüküyor. Zaten uzun vadede de göçmen ya da mültecinin ülkede kalması durumunda çok ciddi başka sorunları da beraberinde getiriyor. Uzun vadeli kalınması durumunda o ülkenin dilini bilmeyen bir nesilden bahsediyoruz.

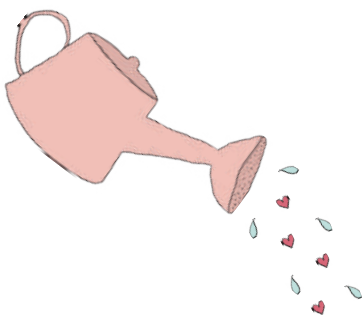
Türkiye’deki göçmen entegrasyonunda dille birlikte dikkat edilmesi gereken başka bir konu var, o da hem kamp içi hem kamp dışı eğitimin gerekliliklerinin ve ihtiyaçlarının birbirinden farklı olması. Belli kampları gezme şansımız oldu. O kamplarda hem eğitim kalitesi açısından hem de birtakım fiziksel ihtiyaçlar açısından son derece olumlu koşulların olduğunu gördük. Türkiye’de mültecilerin yalnızca %9’unun kamplarda olduğu düşünülürse bu noktada ihtiyaçların çok farklı boyutlarda olduğu da anlaşılabilir. Eğitim, entegrasyon için kritik fakat eğitim dediğimiz zaman bu çok kendi başına, yeknesak bir kavram değil. Çünkü okul öncesi eğitimden, ilk, orta, lise eğitiminden, yükseköğretimden bahsetmek mümkün ve tabii gençlik programlarından, mesleki eğitimden, yetişkin eğitiminden ve dil eğitiminden. Son derece komplike, çok farklı boyutları olan bir süreçten bahsediyoruz. Suriyeli mülteciler özeline baktığımız zaman kız çocukların eğitimi başlı başına önemli ve kritik bir konu. Çeşitli Kur’an kurslarının olduğunu görüyoruz. Şimdi Diyanet İşleri Başkanlığımızın bu konuda çalışmaları var. Diyanet İşleri Başkanlığının bünyesinde birtakım kursların açılması, yönetilmesi ve onlara destek sağlanması söz konusu. Hem dil anlamında hem diğer açılardan anne ve babaların yani ebeveynlerin eğitimi önemli.

Türkiye’de bulunan nüfusun %50’sinin eğitiminin olmadığını görüyoruz. Bu bir görev olarak Türkiye’nin üzerine düşüyor. Kısa dönemli eğitimlerle kadınların iş gücü piyasasına katılımının artırılması söz konusu, çünkü bu, aile içerisinde hayatla ilgili birtakım kolaylıkların sağlanması ve çocukların da okula gitmesi anlamına geliyor. Burada özellikle belediyelere kısa dönemli meslek edindirme kursları açısından önemli bir rol düşüyor. Çocuk emek sömürsünün ve çocuk evliliklerinin önüne geçilmesi konusunda yine yerel yönetimlere iş düşüyor. Diyanet İşleri Başkanlığımızla görüştüğümüz zaman Diyanet İşleri Başkanlığının da ailelerle görüşerek, çocukların okula gönderilmesi ya da çocuk yaşta evliliklerin önüne geçilmesi ile ilgili olarak bu konu hakkında birtakım çalışmalarının olduğunu görüyoruz. Tabii sadece sıradan bir göçmen toplumundan bahsetmemiz mümkün değil, sonuçta bir travma sonrası mülteci meselesi olduğu için travma sonrasında eğitim içerisinde sosyal destek de çok önemli. Eğitim materyallerinizin spesifik olarak geliştirilmesi ve burslar önemli. Burslar meselesinden Başak Hoca da bahsetti. Ben şu anda bu toplumun içerisinde ilgilenenler ya da ilgileneceğini düşündüğünüz kişiler olabileceği için özellikle bir bürstan bahsetmek istiyorum. SPARK bursları diye birtakım burslar var. Filitinli ve Suriyeliler için geçerli bir yükseköğretim bursu bu. Bu kişilerin şu anda Türkiye’de bulunmaları, 24 yaşının altında olmaları gerekiyor ve Türkiye’de yükseköğrenime devam etmek isterlerse bu burslara başvurabiliyorlar. Bu bursları yükseköğrenim için Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki üniversitelerde dört sene boyunca kullanmaları mümkün. Antep Üniversitesi’nin koordinatörlüğünde, Murat Hocam da çok iyi biliyor, o bölgenin çeşitli programları var. Burada çalışan gerçekten bilgili üniversitelerimiz var, onları da onore etmek şart.

Yerel halk ile mültecinin etkileşimi de çok önemli. Yani farklı farklı ortamlarda mülteci ile yerel halkı bir araya getirmek, her iki tarafın birbirini anlaması ve etkileşimle birlikte birbirinden bir şey öğrenmesi kültürel etkileşimi, sosyal etkileşimi sağlaması açısından kritik ve önemli. Bu nedenle önümüzde de AB ile Türkiye arasında düzensiz mültecilere göç destek planı gibi büyük bir plan var. Bu kapsamda eğitim önemli başlıklardan bir tanesi. Umarım bu plan çerçevesinde daha etkili birtakım stratejilerin gerçekleştirilmesi söz konusu olur. Tabii bu bir başlangıç, bir son değil. Şu anda bir Suriyeli mülteci meselemiz var ama bunun devamında da bunu daha geniş kapsamlı düşünmek söz konusu. Türkiye’de Suriyeli olmayan üç yüz bin mülteci ikamet etmekte ve bu sayılar uzun vadede daha da artabilir. O yüzden birtakım plan ve stratejileri yaparken uzun vadeli düşünmekte yarar var diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

3. OTURUM

PSİKO-SOSYAL DESTEK VE UYUM / ŞEHİR VE
BELEDİYE HİZMETLERİ

3rd SESSION

PSYCHOSOCIAL SUPPORT AND SOCIAL COHESION
/ THE CITY AND MUNICIPAL SERVICES

الجلسة الثالثة

التأقلم الاجتماعي والدعم النفسي - الاجتماعي / خدمات
المدن والبلديات

TRAVMA DÖNGÜSÜNÜ KIRMA: ENTEGRASYON, EĞİTİM VE GÜVENLİ
BİR GELECEĞİN GEREKLİLİKLERİ OLARAK REHABİLİTASYON VE
PSİKOSOSYAL DESTEK

BREAKING THE TRAUMA CYCLE: REHABILITATION AND
PSYCHO-SOCIAL SUPPORT AS THE PREREQUISITES OF INTEGRATION,
EDUCATION AND A SAFE FUTURE

كسر دورة الصدمة: الإدماج، والدعم النفسي والتأهيل على شكل مستلزمات مستقبل
آمن وتعليم

Leyla Akça

Maya Vakfı Klinik Süpervizörü

Clinical Supervisor of Maya Foundation

ÖZET

Rehabilitasyon ve destek, özellikle şimdiden “kayıp jenerasyon” olarak etiketlenmiş olan Suriyeli mülteci çocukların güvenli bir geleceğe sahip olabilmeleri için şarttır. Project Lift, çocukların travmalarını atlatmalarına yardımcı olmak için yaratıcı sanat atölyelerinde Psikolojik İyileşme Becerileri Modeli’ni temel alarak görsel sanatlar, müzik, dans ve hareket terapilerini kullanmaktadır. Bugüne kadar elde edilen sonuçlar, bu atölyelere katılmış Suriyeli mülteci çocuklarda görülen travma, depresyon ve anksiyete semptomlarının azaldığını göstermektedir.

SUMMARY

Rehabilitation and support are essential, especially for Syrian refugee children who are already labeled as “lost generation” to have a safe future. Project Lift uses visual arts, music, dance, and movement therapies based on the Psychological Healing Skills model in creative arts workshops to help children overcome their trauma. The results obtained to date show that the symptoms of trauma, depression and anxiety in the Syrian refugee children who participated in these workshops have decreased.

ملخص

يجب تمكين السوريين، الذي يتم وصمهم من الآن على شكل «جيل ضائع»، وتقديم التأهيل والدعم اللازم من أجل الأطفال السوريين اللاجئين من أجل تمكينهم من تأسيس مستقبل آمن. يقوم مشروع «بروجكت ليفت-Project Lift» باستخدام معالجات الحركات والرقصات والموسيقى والفنون المرئية وقوالب المهارات والورشات الفنية من أجل تحسين الحالة النفسية للأطفال وتمكينهم من تجاوز الصدمة التي تعرضوا لها. وتشير النتائج التي تم الحصول عليها حتى الوقت الراهن إلى الأطفال اللاجئين السوريين الذين شاركوا في الورشات قد انخفضت لديهم أعراض الاكتئاب والضغط والصدمة.

TRAVMA DÖNGÜSÜNÜ KIRMA: ENTEGRASYON, EĞİTİM VE GÜVENLİ BİR GELECEĞİN GEREKLİLİKLERİ OLARAK REHABİLİTASYON VE PSİKOSOSYAL DESTEK

LEYLA AKÇA

MAYA Vakfı Klinik Süpervizörü

Travma, doğası gereği, müdahale edilmemesi halinde tekrarlanabilir.

Savaş, yoksulluk ve göç gibi şiddetli travmalara maruz kalmış çocukların zorlu yaşam koşullarıyla mücadele etme ve etkili iletişim kurma becerilerinde azalma, davranışlarında agresif tutumlar ve şiddete eğilim görülebilir. Bu çocuklar entegrasyon, eğitime devam edebilme ve güvenli bir gelecek kurma konularında zorluklar yaşayabilirler. Rehabilitasyon ve destek, özellikle şimdiden “Kayıp Jenerasyon” olarak etiketlenmiş olan Suriyeli mülteci çocukların güvenli bir geleceğe sahip olabilmeleri için şarttır.

Maya Vakfı Project Lift programı özel olarak İstanbul’un düşük sosyo-ekonomik bölgelerinde ikamet eden Suriyeli mülteci çocuklar için tasarlanmış başarılı bir ruh sağlığı ve psikososyal müdahale programıdır.

Project Lift, çocukların travmalarını atlatmalarına yardımcı olmak için yaratıcı sanat atölyelerinde Psikolojik İyileşme Becerileri modelini temel alarak görsel sanatlar, müzik, dans ve hareket terapilerini kullanır. Psikolojik İyileşme Becerileri (SPR) programı, ABD Ulusal Çocuk Travma ve Stres Ağı ile ABD TSSB Ulusal Merkezi tarafından afete müdahale ve araştırma grupları tarafından hazırlanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde ve uluslararası arenada pek çok afet sonrası programda kullanılmaktadır. Bu model travma geçirmiş kişilere yaşadıkları stresi azaltma ve travma sonrası ortaya çıkan olumsuz durumlarla baş edebilme becerileri kazandırma üzerine kurulmuştur.

Project Lift, SPR modelini sanat terapileri metodu ile birleştirip uygulayan ve bu konuda öncülük yapan tek projedir.

Project Lift atölye çalışmalarında, görsel sanat materyallerinin kullanımı, müzik icra etmek, dans ve hareket ile bedeni hareket ettirip beden farkındalığını sağla-

mak gibi yaratıcılığın kullanıldığı aktiviteler ile çeşitli psikolojik iyileşme becerileri öğretilmektedir.

Çalışmaların amaçları:

- Problem çözme becerilerini geliştirmek
- Pozitif dışavurumu tanıtmak
- Duyguları ve hisleri tanımlamak
- Tepkileri yönetmek
- Yardımcı düşünceyi ön plana çıkarmak
- Sağlıklı sosyal ilişkilerin tekrar kurulmasını sağlamak

Bugüne kadar elde edilen sonuçlar, Project Lift atölyelerine katılmış olan Suriyeli mülteci çocuklarda görülen travma, depresyon ve anksiyete semptomlarının azaldığını göstermektedir.

SIĞINMACI ÇOCUKLARIN KENTLERDEKİ YAŞAM VE OYUN HAKKI

ASYLUM-SEEKING CHILDRENS' RIGHTS TO LIVE AND PLAY
IN THE CITIES

حق الحياة واللعب للأطفال اللاجئين في المدن

Melih Bozkurt

Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi

Dr., Istanbul Technical University

ÖZET

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi (UNCRC) tarafından 1989'da konulan ilkelerin ne derece uygulandığı özellikle oyun hakkı bakımından büyük bir tartışma konusudur. Bu araştırma Türkiye'nin göç ve sığınmacılıkla ilgili geçmişinden başlayarak tarihsel süreci inceleyecek ve sonrasında Suriyeli sığınmacılar ve kent ilişkisini örmeye çalışacaktır. Buradan sonra ise sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları kentlerde hem çocukların oyun haklarına saygı göstermek için hem de fiziksel ve zihinsel gelişimlerine katkı sunmak ve travmaları atlatmalarına yardımcı olabilmek amacıyla oyun imkânının yerel yönetimler ile ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile nasıl yaratılabileceğini tartışacaktır.

SUMMARY

To what extent the principles laid down by the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC) in 1989 are applied is a heavily controversial issue, especially in terms of the right to play. This research will examine the historical process starting from Turkey's migration and asylum-related background and will then try to organize Syrian asylum seekers and urban relations. Hereafter, with the aim to respect the rights of children to play, to contribute to their physical and mental development, and to help them survive traumas in cities where asylum seekers live intensively, how the facilities to play can be created in cooperation between local administrations and national and international NGOs will be discussed.

ملخص

تشكل الاتفاقية العائدة الى لجنة حقوق الاطفال التابعة الى الامم المتحدة (UNCRC) والتي وضعت المبادئ المتعلقة حول حقوق الاطفال في عام ١٩٨٩ حول اماكن تطبيق هذه الحقوق وخاصة من ناحية الحق باللعب، حيث تعد موضوع نقاش كبير في الوقت الراهن من ناحية الجدوى والتطبيق. تقوم هذه الدراسة بتقديم سرد عن تاريخ اللاجئين والهجرة في تركيا منذ الماضي من الناحية التاريخية وفي الوقت الراهن، ووضع رابط في العلاقة بين المدن واللاجئين السوريين. وسوف يتم من الآن ولاحقا مناقشة الامور المتعلقة حول تقديم الاحترام لحقوق اللعب العائدة الى الاطفال اللاجئين في المدن التي يعيشون فيها من طرف، والاسهام في التطور الذهني والجسدي العائد اليهم من طرف آخر، وكيفية تكوين هذه الامكن اللازمة من اجل لعب الاطفال من طرف كل من الادارات المحلية ومنظمات المجتمع المدني على الصعيدين الدولي والوطني.

SIĞINMACI ÇOCUKLARIN KENTLERDEKİ YAŞAM VE OYUN HAKKI

DR. MELİH BOZKURT

İstanbul Teknik Üniversitesi

İlk çağlardan bugüne kadar insanoğlu doğal ya da insanlar tarafından yaratılan felaketlerden dolayı farklı alanlara göçmüştür. Böyle durumlarda insanların yaşamları değişmektedir. Özellikle çocuklar ve yaşlılar gibi daha hassas ve korumasız grupların doğacak sonuçlardan etkilenmeleri daha olasıdır. Yakın zamanda, Arap Baharı'nın etkisi ile Suriye'de kendini gösteren kriz başladıktan sonra, göç eden insanların sayısı hızla artmıştır. Bu, insan hakları ile ilgili küresel bir konu olsa dahi sığınmacılar ilk durak olarak Türkiye'ye geldikleri için birçok sorunu Türkiye ilk elden çözmek zorundadır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi (UNHRC)'nin açıkladığı rakamlara göre Türkiye'de 2,8 milyon Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. En güncel gelişmeler ve Avrupa Birliği ile yapılan görüşmeler neticesinde Türkiye'nin gelecek bir yıl içerisinde yeniden yüksek miktarda sığınmacı alacağı düşünülmektedir. Milyonlarca sığınmacı Türkiye'ye göç etmesine rağmen, oldukça az sayıda sığınmacı ülkenin farklı alanlarında sağlanan 27 adet kamp alanında kalmaktadır. Şu anda 2 milyondan fazla sığınmacı farklı sebeplerle ülkenin farklı şehirlerine göçmüş ve oldukça büyük bir kısmı İstanbul'a gelmiştir.

UNHRC'nin resmi rakamlarına göre Türkiye'ye gelen sığınmacıların en az %54'ünün çocuk olduğu bilinmektedir. Çocukların hakları 1989'dan beri Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile koruma altında alınmıştır. Doğal ve insan kaynaklı afetlerde gıda ve su, sığınma ve sağlık hizmetleri çocukların alması gereken en temel üç yardım hizmeti olarak görülmekte ve bunlara eğitimin de temel yardımın dördüncü ayağı olarak eklenmesi düşünülmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesi ile çocukların oyun hakkı güvence altına alınmasına rağmen, çocukların kentlerin dezavantajlı bölgelerindeki geçici yerleşimlerde, sokaklarda ve parklarda yaşamak zorunda kaldıkları ve göçün zorunlu olduğu durumlarda çocukların oyun haklarına saygı gösterildiğinden ve çocukların haklarının korunduğundan emin olmak oldukça zordur. Ayrıca oyun çocuklar için geliştirici, öğretici ve hem bedensel hem de zihinsel sağlıkları için oldukça önemli bir araçtır. Sığınmacıların Türkiye'deki yaşantıları ile ilgili giderek artan bir literatür vardır; fakat bu literatürün sadece küçük bir kısmı çocukların yaşantılarına odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sığınmacı çocuklar, çağdaş şehir, İstanbul, çocuk hakları, mahallede oyun.

Giriş

2010 yılı sonunda Tunus'ta bir gencin kendisini yakması kitleleri rejime karşı harekete geçirmişti. Bu tarihten itibaren başlayan ve Tunus'tan sonra Arap ülkelerinde hızla yayıldığı için "Arap Baharı" adını alan demokratikleşme hareketinin kıvılcımları 2010 yılında Suriye'de de görülmeye başlandığında, bu gelişmelerin ülkeyi iç savaşa sürükleyecek ve bu kadar uzun sürmesine neden olacak birçok aktör tahmin edilememiştir. Suriye iç politikası Arap Baharı'ndan payına düşeni almış ve 2011 yılında ülke iç savaşı karşı karşıya kalmıştır fakat diğer ülkelerin aksine tahmin edilemeyen bir şekilde bu iç savaş devam etmektedir. Beş yıldır süregelen bu iç karışıklık ve şiddet ortamı birçok tarafsız ve masum insanın başka şehirlere ve hatta ülkelere göçmesine sebep olmuştur. İlk göç hareketleri 2011 yılında başlamış olsa da 2012 yılında hızla artmıştır ve 2013 yılında 1 milyonu aşkın Suriye vatandaşı Türkiye'ye sığınmıştır. Son istatistiklere göre 7,6 milyon Suriyelinin yer değiştirdiği ve bunlardan 4,5 milyonunun komşu ülkelere göç ve irtica ettiği düşünülmektedir. Ülke içinde 6 milyon, ülke dışına göçmek zorunda kalan 2,5 milyon çocuğun bu durumdan etkilendiği belirtilmektedir (UNICEF, 2016). Bu büyüklükte bir göç hareketinden elbette en çok etkilenen çocuklar olmaktadır. Hem göç sırasında, hem de varılan ülkede bu çocuklardan büyük çoğunluğu barınma, gıda, eğitim gibi birçok temel ihtiyaçtan mahrum kalmaktadır. Türkiye 4,5 milyon göçmenin yarısından fazlasına ev sahipliği yapmaktadır.

Türkiye ve Göçün Yakın Tarihi

Arap Baharı olarak anılan demokratikleşme hareketi çoğu ülkede kansız ve sancısız olmamıştır. Arap Baharı hareketi farklı ülkelerde birçok iç savaşın çıkmasına ve ülke içindeki farklı grupların çatışmalarına sebep olmuştur. Fakat Tunus, Libya, Mısır, Bahreyn, Cezayir ve Ürdün gibi birçok ülkede halk ayaklanmaları, rejim güçleri ile muhalifler arasındaki çatışmalar halkların göç etmesini gerektirecek kadar uzun ve şiddetli olmamıştır. Bu süreç genellikle rejimlerin değişmesi ile sonuçlanmış ve olaylar yatışmıştır. Bu siyasal hareketlilik 2011 yılından itibaren Suriye'de etkisini göstermeye başlamıştır. Fakat diğer Arap ülkelerinin aksine Suriye'de mevcut hükümet yanlıları oldukça güçlü durumda bulunmaktadır. Bu yüzden Suriye'deki halk ayaklanmaları giderek şiddetlenmiş ve bir iç savaşa dönüşmüştür. Ayrıca Suriye'de bu karışıklıktan beslenerek ülkeye yayılmaya çalışan birçok terör örgütünün olduğu da bilinmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteci

Yüksek Komiserliğinin verilerine göre 2011 yılında önceki yıllara göre özellikler toplu göç istatistiklerinde oldukça hızlı bir yükseliş görülmektedir ve bireysel irtica başvuruları da artmıştır (UNHCR, 2013). Türkiye, çevresindeki ülkelerde yaşanan karışıklıklar ve iç savaşlar yüzünden 2011 yılında irtica başvurularının en çok yapıldığı ülke olmuştur (UNHCR, 2011). Suriye’den gelen ilk göçmenler Nisan 2011’de 252 kişilik bir grup halinde Hatay’ın Yayladağı mevkiinden Türkiye’ye giriş yapmışlardır (Güçer ve diğerleri, 2013). İlk dönemde Türkiye ve Suriye arasındaki vizesiz geçiş anlaşması gereği pasaportu olan ve maddi durumu göreceli olarak iyi olan Suriyeliler Türkiye tarafına geçerek Güneydoğu Anadolu’da Antep, Kilis, Hatay gibi Suriye’ye yakın illere yerleşmişlerdir. Suriye’de yaşanan iç savaşın başlamasının üzerinden iki yıl geçtikten sonra dünyada bir yılda görülen toplu göç rakamları 1999 yılından sonraki en yüksek rakamlara ulaşmıştır (UNHCR, 2013). Aynı raporda belirtildiğine göre yılın ilk yarısında toplamda 1,3 milyon Suriyeli komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Bu büyük göç dalgasından en çok Lübnan ve Ürdün etkilenmiştir. Türkiye bu ülkelerin arkasından en çok Suriyeli vatandaşın göç ettiği üçüncü, toplam aldığı göç miktarına göre ise dünyada altıncı sıraya yükselmiştir.

Suriye 2012 öncesinde dünyada en çok göç veren ilk 30 ülke arasında bile yer almazken, 2014 yılına gelindiğinde Suriye toplamda verdiği göç sayısına göre dünyada en çok göç veren ülke konumuna gelmiştir (UNHCR, 2014). Bu göç dalgasından en çok Suriye’nin komşu olduğu ülkeler etkilenmektedir. Göçün başladığı ilk yıllarda aldığı göç sayısı bakımından Lübnan ve Ürdün kadar etkilenmemiş olan Türkiye, 2014 yılında aldığı göç bakımından dünyada en çok göç alan dördüncü ülke sırasına yükselmiştir. Sadece bu yıl içerisinde 798 binden fazla Suriyeli göçmen olarak Lübnan’dan sonra (1,1 milyon) en çok Suriyeli göçünü üstlenen ülke olmuştur. Takip eden yılda ise Türkiye 2014 yılı boyunca aldığı kayıtlı göçmen sayısı hızla artmaya devam etmiş ve geçici sığınmacı olarak kabul ettiği 1,8 milyondan fazla kayıtlı göçmen ile bu sıralamadaki ilk sıraya yerleşmiştir (UNHCR, 2015). Görüldüğü gibi Türkiye yakın çevresinde 2010 yılından beri izlenen gelişmelerin en büyük sonuçlarından biri göç olmuştur ve Türkiye geçtiğimiz yılın sonu itibarı ile bundan en çok etkilenen ülke konumundadır. Türkiye 2012 yılında en çok göçmen alan ülkeler listesinde ilk 20’de bile yer almazken, üç yıl içerisinde yaşanan göç dalgaları Türkiye’yi dünyada en çok göçmeni barındıran ülke konumuna getirmiştir. Türkiye’ye sığınan göçmenlerin neredeyse tamamını Suriyeliler oluşturmaktadır. Suriye’den alınan göç şu ana kadar Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu tarihe kadar alınan en büyük göç olmuştur ve cumhuriyetin ila-nından bugüne kadar alınan toplam göçten çok daha büyük rakamlara ulaşmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015). Türkiye sınırları içerisinde yaşamakta olan

göçmen sayısının 2015 sonunda 2,2 milyonu bulduğu düşünülmektedir ve bu göçmenlerin büyük çoğunluğu şehirlerde yaşamaktadır (UNHCR, 2015).

Sığınmacılar, Şehir ve Kayıp Jenerasyon

Burada en önemli noktalardan birisi sığınmacı olarak Türkiye'ye gelmiş olan bu insanların şu anda sayısı 27'yi bulmuş olan kamplarda kalmak yerine niye şehirlere göçmek ve yerleşmek istediklerini anlamaktır. Şehirlere yaşanan sığınmacı göçünün altında birçok sebep olması mümkündür. Bu sebeplerden en önemlileri ise işsizlik ve sosyal statü kaybıdır. Güçer ve diğerleri (2013) kamplarda işsizlik ve sosyal statü kaybı gibi sebepler yüzünden travmatize olmuş veya olabilecek çok sayıda mültecinin var olduğunu bildirmiştir. Ayrıca aynı raporda sınırlardan kaçak giriş yapan mültecilerin kamplara yazılamadıklarını, bu yüzden, özellikle de maddi durumları iyi olmayan ya da yanlarında sahip oldukları mal varlıklarını getiremeyen mültecilerin şehirlere göç etmek ve buralarda çalışmak zorunda olduklarını belirtmiştir (Güçer ve diğerleri, 2013). Özellikle bu ikinci gruptaki mülteciler şehirlerde çok zor durumlarla karşı karşıya kalmakta ve gerçek anlamda bir yaşam mücadelesi vermektedirler. İlk gruptaki mülteciler ise kendilerini daha rahat hissetmek, alıştıkları aile hayatlarına geri dönerek topluma entegre olmak umudu ile şehirlere gelmektedirler. Tabii ki burada her iki durumdan da en çok etkilenen yine çocuklardır.

UNICEF'in yayınladığı raporlara göre 232 bin çocuk 2012 yılında Suriye krizinden etkilenmişken, bu rakam 2013 yılında 1,2 milyona, 2014 yılında 1,9 milyona ve 2016 yılına geldiğimizde ise 6 milyona ulaşmıştır (UNICEF, 2012, UNICEF, 2014, UNICEF, 2016). Bu çocukların 2,5 milyonunun Suriye dışında olduğu belirtilmiştir. Türkiye'de ise en güncel resmi verilere göre 3 milyona yakın Suriyeli sığınmacının olduğu ve bunların en az yarısının çocuk olduğu belirtilmektedir (UNICEF, 2016).

Suriye'de 2010 yılından itibaren okula gitmesi gereken çocukların birçoğu Suriye içinde ya da göç etmek zorunda kaldıkları ülkelerde okula gitme imkânı bulamamaktadır. İç savaşın uzun süre devam etmesi halinde bu çocuklar almaları gereken temel eğitimi alamadan büyümüş olacak ve belki de hayatları boyunca bir daha eğitim alma imkânı bulamayacaklardır. Bu yüzden şu an yaşanan olaylardan en çok etkilenen grup olan bu çocuklara "Kayıp Jenerasyon" denilmektedir. Özellikle ülkemizde şehirlerde kayıt dışı yaşayan göçmenler ve daha iyi şartlarda yaşama umudu ile şehirlere göçmüş olan sığınmacıların çocuklarının çoğunun eğitim hayatına devam edemediği bilinmektedir. Kayıp Jenerasyon Yok İnisiyatifi'nin yaptığı araştırmalara göre Türkiye'de sığınmacı olarak bulunan çocukların 300 binden azı okula gitme imkânı bulurken, 450 binden fazlası okul hayatından kopmuş bu-

lunmaktadır (NLG, 2015). Bu rakamlar gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bu çocukların okula gidememesinin en büyük nedeni çalışmak zorunda kalmalarıdır. Aileler göçmek zorunda kaldıkları bölgelere giderken o ana kadar sahip oldukları birçok maddi imkân ve birikimi (ev, araba vs.) geride bırakmak zorunda kalırlar. Bu durumdaki mültecilerin zor koşullarda ve asgari ücretten bile düşük meblağlara çalıştırıldıkları belirtilmiştir (Kılıç ve diğerleri, 2015). Göçmenlerin geçici ya da kalıcı olarak yerleştikleri bölgelerde hayatta kalmak için harcamaları minimize eden ve geliri maksimize eden stratejiler geliştirmek zorundadırlar (Dedeoğlu, 2012). Şehirlerde yaşayan sığınmacı ailelerin başvurduğu en önemli gelir maksimize etme yöntemi ailede çalışan insan sayısını arttırmaktır ki bundan en çok etkilenenler yine çocuklardır. Gelir maksimizasyonu için ya ebeveynlerin ikisi de uzun saatler boyunca çalışmakta, ki bu durum çocukların başıboş kalmasına yol açmaktadır, ya da ailenin nispeten daha büyük yaşlardaki çocukları çalışmaya başlamaktadır (Kirişçi, 2014). Her iki durumda da çocuklar eğitim hayatlarını geride bırakmak zorunda kalmakta ve hayatın onlara getirdiği travma ve travma sonrası stres bozukluğu ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Kılıç ve diğerleri, 2015).

Oyun, Çocukların Oyun Hakkı ve Sığınmacı Çocuklar için Mekânsal Tasarım

Oyun çocuğun yaşam ve öğrenme biçimidir. Çocuklar oyun sayesinde eğlenirken aynı zamanda fiziksel, zihinsel, duygusal ve yetenek becerilerini, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirirler (Kolb & Kolb, 2010, Ginsburg, 2007, NPFA, 2000). Haight & Black (2001)'in yaptığı çalışmada oyunun beyin gelişiminde oldukça önemli rolü olduğu anlaşılmıştır. Dahası oyunun problem çözme becerilerini, sosyal becerileri ile iletişim kurma becerilerini ve aynı zamanda dil becerilerini geliştirdiği ortaya konmuştur (Manwaring & Taylor, n.d.). Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı açıklamaya göre 5-17 yaş aralığındaki çocukların günde en az 60 dakika orta ya da yüksek seviyede fiziksel aktivitede bulunmaları gerekmektedir (WHO, 2015). Açık alanlarda oyun oynamak çocuklara 60 dakikalık bu aktiviteyi kolaylıkla gerçekleştirmelerini sağlamak ve aynı zamanda fiziksel aktiviteyi zevkli hale getirirken oyunun yukarıda bahsedilen diğer faydalarına da erişim imkânı sunmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında oyun çocuklara hayatı öğreten, onları hayata hazırlayan ve sağlıklı kalmalarına yardımcı olan bir araçtır. Çocuklar oyun aracılığı ile fiziksel, zihinsel, duygusal açıdan gelişir, yeteneklerini test eder, diğer çocuklar ya da yetişkinler ile iletişim kurarak sosyalleşmeyi öğrenir.

Oyunun çocuklar için önemi Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komisyonu tarafından fark edilmiş ve 20 Kasım 1989'da benimsenen, 2 Eylül 1990 tarihinde yü-

rürlüğe girmiş olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesi ile çocuklara oyun oynama ve rekreasyonel faaliyetlere katılma hakkı verilmiş, bu hakkın da taraf olan ülkeler tarafından düzenlenmesi zorunlu kılınmıştır. Bu sözleşme 54 madde ile çocukların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını güvence altına almaktadır ve Türkiye de dâhil olmak üzere 193 ülkenin taraf olduğu bilinmektedir (Humanium, 2016).

Bu sözleşmeye göre özellikle öncelikle çocukların barınma, gıda ve sağlık haklarının garantiye alınması amaçlanmıştır. Bu üç önemli prensip bugünlerde insani yardımın temelini oluşturmaktadır. Eğitim ise giderek insani yardımın en önemli dördüncü ayağı olma yönünde ilerlemektedir (Machel, 2001). İnsani yardım bakımından birçok durumda çocukların ekonomik ve sosyal haklarının yanında oyun hakkı ihmal edilebilmektedir fakat çocukların oyun hakkı ruhsal ve fiziksel gelişimlerini tamamlamaları ve hayata hazırlanmaları için diğer birçok hak kadar önemlidir (Kucukali, 2015). Çocuklara oyun hakkının tanınması, oyun ve rekreasyonel aktivite imkânlarının yaratılması Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile bu sözleşmeye imza atan devletlere bırakılmış ve bu hakların sağlanması zorunlu kılınmıştır. Doğal ya da insan eli ile oluşmuş afetlerin olmadığı zamanlarda oyun ve rekreasyonel aktiviteler ve çocukların bunlara olan erişimi devletler tarafından düzenlenmektedir. Fakat özellikle doğal veya insan eli ile oluşturulan afetler sırasında çocukların oyun haklarına erişimlerinde sıkıntılar olmaktadır. Suriye'de süregelen iç savaşın buna en büyük örneği teşkil ettiği aşikârdır. Yukarıda da belirtildiği gibi 6 milyona yakın çocuk bu durumdan etkilenmiştir ve bu çocukların gelişimlerinde çok büyük bir öneme sahip olan oyun ve oyun elemanlarına erişimleri yok denecek kadar azdır. Belki de henüz insani yardımın ayaklarından biri olarak sayılmadığı için çocukların oyun hakkının Suriyeli mültecilerin durumunda uygulanmadığı aşikardır. UNICEF'in kamplarda kalan çocuklara oyun, oyuncak ve oyun alanlarına erişim ile ilgili yaptığı çalışmaların olduğu bilinmektedir fakat burada asıl ulaşılmaması gereken kitle büyük kentlerde yaşamakta olan, çoğunluğu eğitim hayatına devam edemeyen, çalışmak durumunda kalan ya da ebeveynlerinin çalıştığı uzun saatler boyunca ilgisiz ve kimsesiz kalmak zoruna olan travmatize olmuş Suriyeli çocuklardır. Ayrıca yukarıda bahsedildiği gibi kentlerde yaşayan çocuklar Türkiye'deki Suriyeli çocuk sığınmacıların büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Çocukların gelişiminde önemli yeri olan ve travma sonrası stres bozukluğu tedavisinde başarıyı arttıran oyunun çocuklara ulaştırılması gereklidir ve Çocuk Hakları Sözleşmesi ile bunu sağlamak devletlere zorunlu kılınmıştır.

Özellikle savaş ve göç durumu üzerinde kent çocuklarına mekânsal oyun tasarımı ve çocukların bu alanlara erişimi ile ilgili yapılmış çok sayıda çalışma olmamasına

karşın, doğal afetler sonrası çocukların oyun alanlarına erişimi ile ilgili yapılmış başarılı çalışmalar mevcuttur. Bu iki afet durumu da birbirine benzemektedir. Öncelikle her ikisinde de çocuklar evlerinden, okullarından ve alıştıkları ortamlardan mahrum bırakılmaktadır. Ayrıca kimilerinin ailesinden bir ya da birkaç bireyi kaybetmesine sebep olmaktadır. Bütün bunlar çocuklar üzerinde travma ve stres bozukluklarına yol açabilirler. Bu yüzden savaş ve göç durumunda çocuklara oyun imkânının nasıl sağlanacağı, doğal afet alanlarındaki uygulamalar üzerinden okumalar yapılarak tartışmak mümkündür.

Özellikle savaş ve çocuk rehabilitasyonu konusuna baktığımızda ilk öne çıkan oyun tarzının macera oyun alanları olduğu görülmektedir. Macera oyun alanları ilk olarak zaten II. Dünya Savaşı sırasında Kopenhag'da kurulmuştur. Macera oyun alanı doğası gereği kaotik bir ortamı ifade etmektedir. Çocuklar bu ortamda kendilerince bir düzen yaratmakta (Hurtwood, 1968) ve bu alanda bir nevi savaş oyunları oynayarak savaşa çare üretmekteydiler (Lisul, 2004). Yani çocuklar oyun sayesinde burada kendilerini tedavi etmekteydiler. Fakat macera oyun alanlarının öneminin, özellikle afetler sonrası ortaya çıkan stres bozukluklarını gidermek için macera oyun alanlarının kullanımının, anlaşılamamış bir konu olduğu düşünülmektedir (Tucker, 2004). Macera oyun alanları 1970'li yılların sonuna kadar Avrupa'da önemini korusa da sonrasında giderek kaybolmuştur ve özellikle afet sonrası çocuklara oyun imkanı sağlamak için kullanıldığı sadece ne yazık ki sayılı örnekte görülmektedir. Macera oyun alanları hem ilk kurulum maliyetleri hem de işletme maliyetleri oldukça düşük oyun alanlarıdır. Macera oyun alanlarının kurulumu sadece oyun alanına ayrılmış bir mekan, kum, ahşap parçaları ve ip gibi geri dönüşümden kolayca ve maliyetsiz bir şekilde elde edilebilecek malzemelerden oluşmaktadır. Bu yüzden şehirlerimizde göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde bu imkân rahat bir biçimde çocuklara sunulabilir. Şehirlerimizde birçok sığınmacının yaşadığı bölgeler belediye sorumluluk alanında kaldığından dolayı, bu alanların kurulumunun sağlanması belediyelere düşmektedir ki kurulum ve işletme maliyeti sığıraya yakın olan bu alanlar belediyelere hiçbir ekstra yük getirmeyeceğinden yerel yönetimler için yerinde bir yatırım olacaktır. Macera oyun alanlarının en önemli unsuru oyun gözetmenidir ve belki de tek maliyet kalemidir. Gözetmen, çocukların oyunlarına ve oyun kurgularına müdahale etmeden, onların emniyetli ve sağlıklı bir şekilde oynamalarına yardımcı olur. Burada oyun gözetmenleri oyun uzmanlarından ya da çocuk psikologlarından seçilebilir. İkinci durumda gözetmen hem oyun gözetmenliği, hem de çocukların üzerinde psikolojik gözlemler yaparak çocukların iç dünyalarını keşfedebilir ve gerekli durumlarda çocuğu ihtiyacı olan tedaviye yönlendirebilir. Burada oyun gözetmenliği kalemi masraf gibi gözükse

dahi bu da ulusal ya da çok uluslu yardım kuruluşlarıyla ortak projeler üretilerek gönüllülük esasına göre yapılabilir.

Çocuklara oyun ihtiyaçlarını ve oyun haklarını sağlama yöntemi olarak karşımıza çıkan ikinci yöntem ise gezici oyun araçlarıdır. Dünyada bu araçların kullanımına mülteci yaşam alanlarından çok doğal afetler sonrası kurulan geçici konteyner kentlerde rastlanmaktadır. Bu oyun araçlarının en efektif kullanımlarından biri Japonya'da 2011'deki büyük deprem ve tsunami felaketinden sonra kurulan konteyner kentlerde rastlanmaktadır (Kinoshita & Woolley, 2015). Bu araçların içerisinde çocukların yaratıcılıklarını geliştirmelerine, birlikte oynama ve birlikte üretmeye ortam sağlayan, iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacak çeşitli boyutlarda ve şekillerde ahşap bloklar, kumaş ya da çadır malzemeleri gibi kolay taşınabilen fakat çocukların serbest öğrenmelerini tetikleyecek materyaller barındırırlar. Japonya'da oldukça etkin olarak kullanıldığı görülmekte olan bu araçların en büyük işlevi çocuk oyun alanları olmayan ve mekânsal olarak oyun alanı tasarlanması imkânı olmayan bölgelerde çocuklara oyun alanı yaratılmasını sağlamalarıdır. Bu araçların kullanıldığı bölgelerde sadece iki araç otoparkı büyüklüğündeki bir mekânın çok kolay bir şekilde çocuk oyun alanına dönüştürülmesi mümkündür. Gezici oyun araçları ile sabit bir mekândan bağımsız olarak, en küçük boşluklarda bile mülteci çocuklar için oyun kurgulanabilir. Bu tip oyunların çocukları kendi dünyalarından kopararak oyun yolu ile yaşadıkları travmayı atlatmalarına yardımcı olacağı aşikârdır. Zaten Kinoshita & Woolley (2015)'e göre de bu tip oyun alanlarının kullanıldığı bölgelerdeki çocuklarda travma sonrası stres bozukluğu vakalarında iyileşme görüldüğü belirtilmiştir. Gezici oyun alanlarının en önemli avantajlarından birisi de yerel yönetimlere sabit oyun alanları kadar ekonomik yük getirmemeleri ve zaman içinde Türkiye'deki değişebilecek sığınmacı sayısı ve yoğunluğunun değişimine adapte olabilmek için oyun ekipmanlarının başka noktalara ve başka amaçlar için kullanılmak üzere nakledilebilme imkânı vermesidir. Örneğin Suriye'de iç savaşın bitmesi ve sığınmacıların geri dönmeleri koşullarında, sığınmacıların başka ülkelere mülteci olarak gitmeleri koşullarında ya da Türkiye'ye adapte olmaları ve çocuk sayısında oluşacak azalma gibi koşullarda bu oyun araçları ve oyun ekipmanları boşa çıkacaktır. Böyle bir durumdan bu oyun araçları ve oyunlar Türkiye'nin sosyo-ekonomik olarak daha geri kalmış bölgeleri ile mahalle sınırları içinde mekânsal oyun alanları bulunmayan bölgelerine sevk edilerek kullanılmaya devam edilebilir. Bu tip oyun kurgusunun iki adet masraf kalemi vardır. Bunlardan birisi oyun aracının kullanılacağı bölgeye gidip akşam saatlerinde tekrar merkez park yerine geleceği sırada harcayacağı yakıt ve oyun sırasında ekipmanı kuracak, çocukların oyunlarına yardımcı olacak ve tekrar ekipmanın toplanmasını sağlayacak olan oyun lideri. Bu iki kalem için yapılacak harca-

malar uzun vadede bile sabit bir oyun alanına yapılacak yatırımdan daha fazlasına mal olmayacaktır. Ayrıca mülteci çocukların durumunda sabit çocuk oyun alanları çocuklara oyun imkânı sağlasa da onların yaratıcılıklarına ve öğrenmelerine büyük katkısı olan serbest oyun kadar etkili olmayacaktır. Serbest oyun imkânı sağlayan bu oyun araçları, uzun vadede bile çocukların faydasına iyi bir yatırımdır. Buradaki bahsettiğimiz harcamalar yerel yönetimler ile ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları arasında geliştirilecek projeler vasıtası ile finanse edilebilir. Böylelikle zaten yerel yönetimlere yüklenecek oldukça düşük maliyet bedelleri de ortadan kalkmış olur.

Şehirlerde yaşayan sığınmacı çocuklara oyun imkânı sağlamak için yerel yönetimlerin başvurabileceği bir diğer yöntem ise kapalı yaratıcı oyun mekânları yaratılmasıdır. Bu mekânların da kullanımı yine doğal afetler sonrasında yapılan çalışmalarla ilgili literatürde karşımıza çıkmaktadır. Woolley & Kinoshita (2015)'in yaptığı araştırmaya göre 2011'deki büyük Japonya depremi sonrasında okullar, anaokulları ve kreşler gibi çocukların gün içinde kullandıkları kapalı mekânların yıkılması ile kapalı alan ihtiyacı doğmuştur. Özellikle çocukların Fukushima Nükleer Santrali'ndeki sızıntı sonrasında sokaklarda yüksek radyasyon tehlikesinin olduğu zamanlarda ve kötü hava koşullarında oyun oynayabilmeleri ve fiziksel aktivitede bulunabilmeleri için kapalı oyun mekânları yaratılması ihtiyacı bulunduğu bildirilmiştir. Bu ihtiyaç bazı mahallelerde yaratılan kapalı yaratıcı oyun alanları ile çözülmeye çalışılmıştır. Buradaki örnekler farklı olsa da yaşanan durum okulu, arkadaşları ve oyun çevresini kaybetme hali sığınmacı çocuklar için de geçerlidir. Daha önce belirtildiği gibi ebeveynlerin ikisinin de uzun saatler boyu çalışmak zorunda kaldığı durumlarda ve özellikle eğitimlerine devam edemediklerinde çocuklar yalnız kalmaktadırlar ve bu çocukların streslerini boşaltmaları için oyuna ihtiyaçları olduğu aşikârdır. Ayrıca çocukların günlük en az 60 dakika fiziksel aktiviteye ihtiyaçları vardır (WHO, 2015). Farklı ve daha sıcak iklim koşullarından gelen Suriyeli çocukların soğuk kış aylarında fiziksel aktivite miktarlarında düşüş olması olasıdır. Sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları mahallelerde özellikle soğuk geçen kış aylarında kullanılmak üzere kapalı yaratıcı oyun alanları yerel yönetimler tarafından kurgulanabilir. Bu oyun alanları yine diğer iki alternatifte olduğu gibi yerel yönetimlere ekonomik olarak büyük bir yük getirmeyecektir. Kapalı mekân ihtiyaçları kış aylarında çok sık kullanılmayan açık kamusal alanlara kurulacak konteyner mekânları şeklinde sağlanabilir. Bu mekânlar yaz aylarında veya sığınmacı nüfusun yer değiştirdiği durumlarda yine gezici oyun araçlarında olduğu gibi duruma adapte olabilir yapıda tasarlanabilirler. Böylelikle hem yerel yönetimlere ve onlarla birlikte çalışacak sivil toplum örgütlerine ekonomik olarak fazla maliyet yüklemeyiz ve sonradan farklı durumlar için kullanılabileceklerin-

den dolayı da geri dönüştürülebilir mekânlar yaratmış olurlar. Açık mekân ve konteyner imkânının karşılanamadığı durumlarda kapalı mekân ihtiyacı bu mahallerdeki gönüllüler tarafından belirli bir süre için yerel yönetimlere verilebilecek kapalı mekânların kullanılması yoluyla ya da gönüllülerden toplanacak veya sivil toplum örgütlerinin yapacağı yardımlarla yerel yönetimlerin kiralayacağı mekânların kullanılması yoluyla da çözülebilir.

Aslında burada tartışılan her üç oyun sağlama türünün de en önemli ortak özelliği çok hızlı ve efektif biçimde çocuklara oyun imkânı sağlanması ve bu yöntemlerin daha önce afet durumlarında test edilmiş olmasıdır. Sabit oyun alanları ve parkların inşaatı hem yüksek maliyet gerektirmekte hem de yapımı uzun zaman almaktadır. Fakat burada tartışılan oyun sağlama türlerinin hepsi çok kısa sürede kullanılabilir hale getirilebilir ve maliyetleri sabit oyun alanları ile karşılaştırıldığında oldukça düşük olacaktır.

Sonuç

Suriye’de yaşanmakta olan iç savaş sırasında birçok çocuğun hayatı değişmiştir. Oldukça fazla sayıda çocuk belki de hayatlarında hiç görmedikleri üçüncü ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Son yıllarda en çok sığınmacının geldiği ülke Türkiye’dir ve Türkiye’ye sığınan nüfusun yarısından fazlasının çocuk olduğu da bilinmektedir. Çocuklar için oyun, hayatlarında önemli bir yere sahiptir ve bu çocukların kişisel, sosyal ve motor beceri gelişimleri için çok önemlidir. Ayrıca oyunun çocuklarda travma sonrası stres bozukluğu vakalarının iyileştirilmesinde olumlu rolü olduğu bilinmektedir. Bu makalede çocuklar için büyük önemi olan ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 31. maddesi ile kabul edilmiş olan oyun hakkının sığınmacı çocuklar için hayatlarında nasıl kurgulanabileceği ve bunların yerel yönetimlere büyük bir mali yük oluşturmadan çocuklara sunulmasının nasıl hayata geçirilebileceği tartışılmıştır. Daha önce savaş durumunda ya da doğal afet durumunda kurgulanmış ve kullanılmış olan üç farklı yöntem gösterilerek bunların uygulamaları detaylı olarak tartışılmıştır. Tabii ki daha önce Türkiye’de benzer uygulamalar bu hedef kitle için yapılmadığından uygulama aşamasında farklı sorunlarla karşılaşılabilirdi için bu makalede öngörülen sorunlar çerçevesinde detaylı bir tartışma yapılmıştır. Çocuklar için oyun imkânı sunmak önemlidir ve uluslararası bir zorunluluktur. Bu bakımdan burada bahsi geçen öneriler ya da farklı bir şekilde oyunun sağlanması amacıyla yapılacak çalışmalar sırasında bu konu hakkında daha tecrübeli olan uluslararası sivil toplum örgütleri ile birlikte projeler geliştirilerek uygulanması hem yerel yönetimlere yüklenecek ekonomik sorumluluğun bölüşülmesi açısından hem de bu sivil toplum kuruluşlarının tec-

rübelerinden faydalanmak açısından önemlidir. Bazı raporlarda Türkiye Cumhuriyeti devletinin Türkiye’de faaliyet gösterecek sivil toplum örgütlerine izin verme sürecinin yavaş olduğuna ve çok az sayıda sivil toplum örgütüne izin çıktığına dair yazılar yer almaktadır. Bu konuda özellikle çocuklar üzerine uluslararası yüksek tecrübesi olan uluslararası sivil toplum kuruluşlarının projelerine izin verilmesi ve yardımda bulunmalarının önünün açılması önemlidir. Bu uluslararası ve ulusal sivil toplum kuruluşları ile ortak geliştirilecek projeler ve bu makalede bahsi geçen yöntemlerle çocuklara sunulacak olan oyun imkanının gelecekte kendini kişisel olarak daha iyi geliştirmiş, motor becerileri gelişmiş, sosyal zekası ve iletişim kabiliyeti yüksek, stres bozukluğu gibi rahatsızlıkları atlatmış, toplumla kaynaşmış ve sosyo-etnik farklılıklara karşı farkındalığı gelişmiş bir jenerasyon yaratılması ve bunun Türkiye toplumu ile kaynaşmasına yardımcı olacaktır.

Kaynakça

- Dedeoğlu, S. (2012) Göç ve hayatta kalma mücadelesi: İstanbul’da Azerbaycanlı kadın göçmenlerin hayatta kalma mücadelesi ve endüstriyel üretim. *Migration Letters*, 9, 365 – 372.
- Ginsburg, K. R. (2007) The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds. *Pediatrics*, 119, 119-182.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2015) Türkiye ve Göç. Ankara: İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
- Güçer, M., Karaca, S. & Dinçer, B. (2013) Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı: Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Haight, W. L. & Black, J. E. (2001) A comparative approach to play: Cross-species and cross-cultural perspectives of play in development. *Human development*, 44, 228-234.
- Humanium 2016. Children’s Rights History: Historical overview of the Children’s rights evolution. <http://www.humanium.org/>.
- Hurtwood, L. A. O. (1968) Planning for Play, Norwich, Jarrold&Sons.
- Kılıç, T., Gövercin, H. S., Bekçi, E., Alp, Y., Soykan, C., Dayıoğlu Oyman, S. R., Nese Ela Gökalp Aras, Gün, Z. B., Demirel, C. A., Somer, I. R., Dikmen, K., Biner, Z. O. Z., La Rosa, C., Ulusoy, O. U. & Ülgen, M. T. 2015. Türkiye’de Mültecilerin Kabul Koşulları Hak ve Hizmetlere Erişimleri. Uydu Kentler İzleme ve Raporlama Projesi. İzmir: Mültecilerle Dayanışma Derneği.
- Kinoshita, I. & Woolley, H. (2015) Children’s Play Environment after a Disaster: The Great East Japan Earthquake. *Children*, 2.
- Kirişçi, K. (2014) Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınavı. Ankara: Brookings Enstitüsü / Uluslararası StratejiK Araştırmalar Kurumu (USAK).

- Kolb, A. Y. & KOLB, D. A. (2010) Learning to play, playing to learn A case study of a ludic learning space. *Journal of Organizational Change Management*, 23, 26-50.
- Küçükali, A. (2015) Çocukların oyun oynama hakkı ve değişen oyun kültürü. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE)*, 8, 1-14.
- Lisul, I. (2004) Play as a coping strategy during a time of bombing and destruction. In: Clements, R. L. & Fiorentino, L. (eds.) *The Child's Right to Play*. Westport, USA: Greenwood Publishing Group.
- Machel, G. (2001) *The impact of war on children*, London, Hurst & Co.
- Manwaring, B. & Taylor, C. (n.d) *The Benefits of Play and Playwork*. Community and Youth Workers Union (CYWU).
- NLG (2015) *No Lost Generation: Syria Crisis Report 2015*. UNHCR.
- NPFA (2000) *Best Play: What play provision should do for children*. London: National Playing Fields Association
- Tucker, J. (2004) Kids with PTSD find help through adventure-based therapy.
- UNHCR (2011) *UNHCR Statistical Year Book 2011*. UNHCR.
- UNHCR (2013) *Mid-Year Trends 2013*. UNHCR.
- UNHCR (2014) *Mid-Year Trends 2014*. UNHCR.
- UNHCR (2015) *Mid-Year Trends 2015*. UNHCR.
- UNICEF (2012) *Syria Crisis bi-weekly 2012 Annual Situation Report*. New York: United Nations Children's Found (UNICEF).
- UNICEF (2014) *Syria Crisis 2014 Annual Situation Report*. New York: United Nations Children's Found (UNICEF).
- UNICEF (2016) *Syria Crisis: February 2016 Humanitarian Results*. New York: United Nations Children's Found (UNICEF).
- WHO (2015) *World Health Organization: Physical activity and young people*.
- Woolley, H. & Kinoshita, I. (2015) Space, People, Interventions and Time (SPIT): A Model for Understanding Children's Outdoor Play in Post-Disaster Contexts Based On a Case Study from the Triple Disaster Area of Tohoku in North-East Japan. *Children & Society*, 29, 434-450.

ÇOCUK DOSTU ŞEHİR

CHILD FRIENDLY CITY

المدن الصديقة للأطفال

Iraz Öykü Soyalp
UNICEF Sosyal Politika Sorumlusu
UNICEF Social Policy Specialist

ÖZET

Çocuk Dostu Şehir, uygulamada çocukların haklarının politikalara, yasalara, programlara ve bütçelere yansımaları anlamına gelen; yerel düzeyde ise Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin cisim bulmuş halidir. Türkiye nüfusunun üçte birini oluşturan çocukların ihtiyaçları ve öncelikleri bu dinamik ve hızlı değişim sürecinde dikkate alınmalıdır. Yerel düzeyde çocukların günlük hayatını etkileyen birçok hizmeti yürüten belediyelere çocuk haklarının gerçekleşmesinde önemli görevler düşmektedir. Çocuk Dostu Şehirler Programı kapsamında çocukların ihtiyaçlarına yönelik politikalar ve programlar tasarlamak amacıyla farklı kentsel alanlardaki çocukların ihtiyaçlarını belirlemek ve çocukların oyun ve gelişim haklarına erişimlerini sağlamak amacıyla kentsel alanlarda çocuk dostu mekânlar yaratmak amaçlanmıştır.

Bunun için:

- *Belediyelerin çocuk dostu politika ve program yapabilmelerine yardımcı olmak amacıyla kapasitelerinin güçlendirilmesi,*
- *Belediyelerin çocuklar için ayırdıkları bütçelerin artırılması, programların etki değerlendirmesi ve çocuk dostu stratejik planlama alanında desteklenmesi,*
- *Gençlerin güçlendirilmesi ve yerelde çocuk hakları savunuculuğunu üstlenmeleri,*
- *Belediyeler arası bilgi paylaşımının artırılması ve iyi örneklerin ortaya çıkarılması,*
- *İmkânların kısıtlı olduğu bölgelerde çocukların oyun ve gelişim haklarının desteklenmesi hedeflenmektedir.*

SUMMARY

The Child Friendly City is the embodiment of the Convention on the Rights of the Child at the local level, which in practice means that the rights of children are reflected in politics, legislation, programs and budgets. The needs and priorities of children who constitute one third of Turkey's population should be taken into account in this dynamic and rapid change process. At the local level, municipalities that carry out many services affecting children's daily life have important tasks in the realization of children's rights. Child Friendly Cities Program aims to create child friendly spaces in urban areas to ensure that children have access to play and development rights and aims to determine the needs of children in different urban areas in order to design the policies and programs according to children's needs.

For these reasons the below-mentioned actions were deemed necessary to be taken:

- Strengthening capacities with the purpose to help municipalities make child-friendly policies and programs
- Increasing budgets of municipalities for children, assessing impacts of programs and supporting them in child-friendly strategic planning
- Empowerment of the young people and undertaking advocacy for children's rights locally
- Increasing information sharing between municipalities and revealing good examples
- Supporting children's play and development rights in the regions where the opportunities are limited.

ملخص

المدن الصديقة للأطفال هي عبارة عن اسقاطات كل من سياسات حقوق الاطفال من الناحية التنفيذية، وعكسها على الميزانيات والبرامج والقوانين، والاتفاقيات الموجودة حول حقوق الاطفال على المستوى المحلي. يجب اخذ الاطفال بعين الاعتبار في مراحل التغير السريعة والديناميكية وتدقيق احتياجاتهم كون ان الاطفال يشكلون نسبة ثلث سكان تركيا. تقوم البلديات بتسيير العديد من الخدمات في الحياة اليومية من اجل الاطفال على المستوى المحلي، ويقع على عاتق البلديات مسؤولية كبيرة من اجل تأمين حقوق الاطفال. تم استهداف تشكيل المساحات والاماكن الصديقة للأطفال ضمن برنامج المدن الصديقة للأطفال، وذلك بغية انتاج السياسات من اجل احتياجات الاطفال، وتحديد احتياجات الاطفال في العديد من المجالات المدنية، وتأمين وصول الاطفال الى احتياجات الاطفال ووصولهم الى حقوقهم على مستوى المدينة.

ولهذا السبب يجب:

- تدعيم الامكانيات من اجل مساعدة تكوين البرامج والسياسات من طرف البلديات للوصول الى برامج صديقة للأطفال.
- زيادة الميزانية المخصصة من طرف البلديات من اجل الاطفال، وتقييم تأثير البرامج، وتعزيز الاستراتيجيات من اجل المدن الصديقة للأطفال.
- تعزيز الشباب وتمكينهم للدفاع عن حقوق الاطفال على المستوى المحلي.
- زيادة مشاركة المعلومات بين البلديات واطهار التطبيقات والممارسات الجيدة.
- ويتم استهداف تعزيز حقوق التطور واللعب من اجل الاطفال القاطنين في مناطق ذات امكانيات محدودة.

ÇOCUK DOSTU ŞEHİR

IRAZ ÖYKÜ SOYALP

UNICEF Sosyal Politika Sorumlusu

Çocuk Dostu Şehir, çocukların haklarını uygulamaya kendini adanmış şehir veya daha genel olarak yerel yönetim sistemidir. Çocuk Dostu Şehir, uygulamada çocukların haklarının politikalara, yasalara, programlara ve bütçelere yansımaları anlamına gelen, yerel seviyede Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin cisim bulmuş halidir. Çocuk Dostu Şehir kavramı, ÇDŞ Girişimi altında ortaya çıkmış olan bir dizi deneyimin ışığında toplulukları ve diğer yerel yönetim sistemlerini içermektedir.

Çocuk Dostu Şehirde çocuklar kent yönetiminin aktif katılımcılarıdır ve fikirleri kent yönetimi tarafından dikkate alınır. Bu fikirler kent politikalarında hayat bulur. Çocuk Dostu Şehirlerde aşağıdaki hedefler çocuğun iyi hali gözetilerek önceliklendirilir:

- Sağlık ve eğitim gibi temel hizmetleri almak
- Caddede tek başına güven içinde yürümek
- Arkadaşları ile oyun oynamak ve yeşil alana sahip olmak
- Kültürel ve sosyal etkinliklere katılmak
- Etnik köken, din, gelir, cinsiyet veya engellilik durumu ne olursa olsun, her hizmete erişime sahip şehrin eşit vatandaşı olmak

Çocuk dostu bir şehrin 9 tane yapı taşı bulunmaktadır:

1. Çocukların katılımı
2. Çocuk dostu yasal çerçeve
3. Şehir genelinde çocuk hakları stratejisi
4. Çocuk hakları birimi veya koordinasyon mekanizması
5. Çocuk bütçesi
6. Şehirdeki çocukların olağan durum raporu
7. Çocukların haklarının bilinmesi
8. Çocuklar için bağımsız savunuculuk
9. Çocuk etki değerlendirilmesi ve ölçülmesi

Türkiye’de kentleşme büyüyen ekonomi, sanayileşme ve kırsaldan kente göç ile git-tikçe hızlanmakta ve artmaktadır. Türkiye nüfusunun üçte birini oluşturan çocukların ihtiyaçları ve öncelikleri bu dinamik ve hızlı değişim sürecinde dikkate alınmalıdır.

Yerel düzeyde çocukların günlük hayatını etkileyen birçok hizmeti yürüten beledi-yelere çocuk haklarının gerçekleşmesinde önemli görevler düşmektedir. Çocuklar için yaşanabilir çevreleri belediyeler oluşturmaktadır. Belediyeler birçok konuda hem probleme hem de çözüme en yakın kurumlardır. Sınırları içinde yaşayan va-tandaşların ve çevrenin ihtiyaçlarını en iyi bilen kurumlardır. Kente dair, kentin ve vatandaşların problemlerinin tartışıldığı ve vatandaşın katılımı ile bunların çö-zümünün hayata geçirildiği en iyi platformları bünyesinde barındırır. Bu anlam-da, çözümlerin bir paydaşı olarak çocuklar kentsel değişimin ana öncüleridir.

Çocuk Dostu Şehirler Programı’nın ilk safhası, 2014-2015 yıllarında İçişleri Ba-kanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Türkiye Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı ve Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi’nin ulusal koordinasyonunda IKEA ve UNICEF Türkiye Milli Komitesi’nin finansal desteği ile uygulanmıştır.

Bu safhada çocukların ihtiyaçlarına yönelik politikalar ve programlar tasarlamak amacıyla farklı kentsel alanlardaki çocukların ihtiyaçlarını belirlemek ve çocuk-ların oyun ve gelişim haklarına erişimlerini sağlamak amacıyla kentsel alanlarda çocuk dostu mekânlar yaratmak amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle gönüllü genç-lere şehirleşme ve çocuk hakları eğitimi verilmiştir. Eğitim alan gençler her beledi-yede UNICEF’in küresel ölçekte hazırlamış olduğu toplum temelli ihtiyaç analizi araçlarını uygulamışlardır. Bu araçlar farklı yaş gruplarından çocuklara, farklı yaş grubundan çocukları olan ebeveynlere ve hizmet sağlayıcılara uygulanmıştır. Bu anketlerin sonuçları her ilde düzenlenen ve pek çok hükümet ve hükümet-dışı ku-rumun katıldığı çalıştaylarda katılımcılarla paylaşılmış ve her il için eylem planı hazırlanmıştır. Bu eylem planları ışığında belediyelere yönelik eğitimler düzenlen-miş ve çocuk dostu alanlar inşa edilmiştir.

Birinci safhaya dâhil olan iller Şekil 1.’deki haritada gösterilmiştir:

2016-2020 Ülke Programı kapsamında gerçekleştirilecek olan ikinci safhada,

- Belediyelerin çocuk dostu politika ve program yapabilmelerine yardımcı ol-mak amacıyla kapasitelerinin güçlendirilmesi

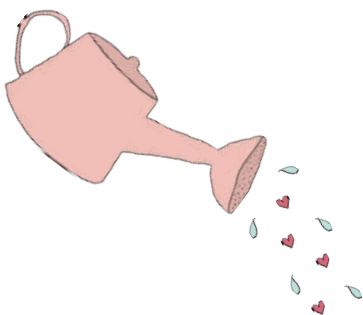

Şekil 1. Birinci safhaya dâhil olan iller

- Yöntem eğitimleri
- Tematik eğitimler (çocuk katılımı ve ebeveynlik eğitimi vb.)
- Doğrudan teknik destek
- Belediyelerin çocuklar için ayırdıkları bütçelerin artırılması, programların etki değerlendirmesi ve çocuk dostu stratejik planlama alanında desteklenmesi
 - Bütçe analizi, etki değerlendirme ve stratejik planlama eğitimleri ve doğrudan destek
- Gençlerin güçlendirilmesi ve yerelde çocuk hakları savunuculuğunu üstlenmeleri
 - Genç ÇDŞ avukatları havuzu oluşturulması ve kapasitelerinin geliştirilmesi
 - ÇDŞ avukatlarının yerelde gönüllü gençleri desteklemesi
- Belediyeler arası bilgi paylaşımının artırılması ve iyi örneklerin ortaya çıkarılması
 - Paylaşım toplantıları
 - Online platform
- İmkânların kısıtlı olduğu bölgelerde çocukların oyun ve gelişim haklarının desteklenmesi
 - Gezici sirk ve sokak sanatları atölyeleri ve festivali düzenlenmesi

hedeflenmektedir.

Bu çerçevede Eylül 2016 tarihi itibarıyla ilgilenen tüm belediyelerin katılabileceği eğitimler düzenlenecek ve ilgili belediyelere çocuk işçiliği, çocuk evlilikleri ve sosyal uyum konusunda teknik destek verilecektir.

4. OTURUM

ATÖLYE ÇALIŞMALARI

4th SESSION

ATELIER WORKS

الجلسة الرابعة

اعمال ورشة العمل

GÖÇ - ÇOCUK VE KÜLTÜR MİRASI

MIGRATION – CHILDREN AND CULTURAL HERITAGE

ورشة الهجرة- الميراث الثقافي والاطفال

Zeynep Gül Ünal

Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Restorasyon Anabilim Dalı

Assoc. Prof., Yıldız Technical University Faculty of Architecture
Department of Restoration

Nilgün Çolpan Erkan

Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Assoc. Prof., Yıldız Technical University Faculty of Architecture Department of
Urban and Regional Planning

Saadet Gündoğdu

Yıldız Teknik Üniversitesi Koruma Restorasyon Doktora Öğrencisi
Yıldız Technical University PhD Student at Restoration Department

ÖZET

Evden ayrılışla birlikte daha önce yaşanan mekânlar, çevre ve çevreye bağlı oluşan günlük yaşam alışkanlıklarına ilişkin hatıralar da yok olmaya başlar. Özellikle yaşadığımız çevre algısında geçmişe dayalı aidiyet duygusunu oluşturan tarihi yapılar, alanlar ve bu mekânlarda gerçekleştirilen eylemleri kapsayan “kültür mirası” ile ilgili hafıza tazeleme, aidiyet duygusunun hatırlanması için büyük öneme sahiptir. Atölyenin amacı, özellikle yakın dönemde komşularımızda meydana gelen çatışmalar sonrasında ana yurdunu terk etmek zorunda kalan çocuklara kültür mirası üzerinden bu hatırlatmayı yapmak ve ait oldukları kültürü ve bu kültürün ürünleri olan tüm somut ve somut olmayan kültür miras değerlerinin önemini vurgulamaktır.

SUMMARY

With the departure from home, the living places, the environment and accordingly the memories about the daily life habits start to disappear. In particular, we have great precaution to remember the memory refreshment and sense of belonging related to the “Cultural Heritage” including historical buildings, areas and activities carried out in these places which constitute the feeling of belonging based on the past in our environment. The aim of the workshop is to remind the children who are obliged to leave their homeland after the conflicts of our neighbours in the near future through cultural heritage and to emphasize the significance of the culture they belong to and all the tangible and intangible cultural heritage values that are products of this culture.

ملخص

تبدأ كل من الذكريات والاعتادات المعيشية اليومية التي تتكون عن طريق العيش في المكان والتأثر بالبيئة المحيطة وذلك بعد ترك المكان الذي كان يتم العيش فيه لمدة طويلة من الزمن. وبشكل خاص خصائص مفهوم البيئة التي نعيش فيها، وشعور العائلة المستند إلى الماضي في هذا المكان، والتي تشكل الذاكرة التاريخية والمساحات والتي تشمل كل من «الميراث التاريخي» وإعادة حيوية الذاكرة، وتمتلك أهمية كبيرة من أجل تذكرها. الهدف من ورشة العمل هو التذكير عبر الميراث التاريخي من العائلة للأطفال الذي اضطروا إلى مغادرة أوطانهم بسبب النزاعات الموجودة فيها والتركيز على أهمية القيم التراثية التاريخية الملموسة وغير الملموسة كلها في المنتجات الثقافية والذاكرة العائدة إليهم في هذا السياق.

GÖÇ - ÇOCUK VE KÜLTÜR MİRASI “KÜLTÜR MİRASIMIZ ORTAK HAFIZAMIZDIR”

DOÇ. DR. ZEYNEP GÜL ÜNAL*

DOÇ. DR. NİLGÜN ÇOLPAN ERKAN**

SAADET GÜNDOĞDU***

** Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalı,*

*** Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,*

**** Yıldız Teknik Üniversitesi Koruma Restorasyon Programı Doktora Öğrencisi*

“Kültür Mirasımız Ortak Hafızamızdır” temalı Göç - Çocuk ve Kültür Mirası Atölyesi, Marmara Belediyeler Birliği tarafından düzenlenen 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi kapsamında 29 Nisan 2016 tarihinde İstanbul Harbiye Askeri Müzesi’nde gerçekleştirilmiştir.

Atölye çalışması; Uluslararası Anıtlar Sitler Konseyi Risklere Hazırlık Komitesi ICOMOS ICORP’un Türkiye Milli Komitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Uluslararası Kentsel Çalışmalar Araştırma Merkezi-YTÜ ICUS ve GEA Arama Kurtarma Grubu ortaklığında yürütülen “You Can Rescue Heritage” Projesi’nin bir etkinliği olarak 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi’nde yer almıştır.

Atölye çalışmasının düzenlenmesinde, YTÜ’den Doç. Dr. Zeynep Gül ÜNAL (ICOMOS ICORP Genel Sekreteri), Doç. Dr. Nilgün Ç. ERKAN, Saadet Gündoğdu ile GEA Arama Kurtarma Grubu’ndan Ece Nur Ateş ve İrem Sönmez görev almışlardır.

Atölye sonucu ortaya çıkan eserler, Temmuz 2016’da İstanbul’da yapılan UNESCO 40. Dünya Mirası Toplantısı kapsamında davetli sergiler içinde yer alan ve UNESCO Türkiye Milli Komitesi tarafından desteklenen “You Can Rescue Heritage” projesinin sergi bölümü ile ziyaretçilere sunulmuştur (Şekil 6).

Atölye Çalışmasının Amacı

Dünya üzerinde meydana gelen doğal ya da insan kaynaklı afetler sonucunda çok sayıda insan yaşadığı bölgeyi ya da ülkeyi terk etmek zorunda kalmaktadır. Bu ayrılıştan en çok etkilenenler ise çocuklardır.

Evden ayrılışla birlikte yaşanan mekânlar, çevre ve çevreye bağlı oluşan günlük yaşam alışkanlıklarına ilişkin hatıralar da yok olmaya başlar.

Özellikle yaşadığımız çevre algısında geçmişe dayalı aidiyet duygusunu oluşturan tarihi yapılar, alanlar ve bu mekânlarda gerçekleştirilen eylemleri kapsayan “Kültür Mirası” ile ilgili hafıza tazeleme, aidiyet duygusunun hatırlanması için büyük öneme sahiptir. Bu duygu insanın “hayatta kalmak” durumundan “yaşama devam etme” durumuna geçmesi için önemli bir itki sağlamaktadır. Atölyenin amacı, özellikle yakın dönemde komşularımızda meydana gelen çatışmalar sonrasında anayurdunu terk etmek zorunda kalan çocuklara kültür mirası üzerinden bu hatırlatmayı yapmak ve ait oldukları kültürü ve bu kültürün ürünleri olan tüm somut ve somut olmayan kültür mirası değerlerinin önemini vurgulamaktır.

Atölye Çalışmasının Parçası Olduğu Uluslararası Proje “You Can Rescue Heritage”

Özellikle yakın dönemde dünyanın farklı coğrafyalarında etkisinin arttığı gözlemlenen küresel iklim değişikliği, buna bağlı gelişen ekstrem meteoroloji olayları ve depremler gibi doğa olayları ile savaş, çatışma, terör saldırıları olarak kendini gösteren insan kaynaklı tehlikeler, etki alanlarının genişlemesi, etkiledikleri insan sayısının artması ve bu durumla baş edebilme kapasitesinin azalması ile afete dönüşmektedir. Bu durum yaşam alanlarımızı oluşturan farklı ölçekteki yerleşimlere ve bunların oluşum kaynağı olan kültür mirası değerleri ile kullanıcılarına da zarar vermektedir. Uluslararası bir proje olarak kurgulanan “You Can Rescue Heritage” insanlığın ortak hafızasını oluşturan, başta mimari miras olmak üzere tüm kültür mirası değerlerinin varlığını tehdit eden afetlerde, afet yönetiminin; hazırlık, risk azaltımı, müdahale ve iyileştirme aşamalarında yapılacak proaktif eylemler yardımıyla azaltılabileceğine ilişkin bilinçlenmenin ve farkındalığın artırılmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle şimdi ve gelecekte yerleşimlerin ve doğal kaynakların kullanıcısı ve koruyucusu olan çocuklar ile ilgili yapılan tüm çalışmalar bu projenin en önemli parçalarından biri olarak görülmektedir.

Atölye’nin İşleyişi

Atölye çalışmasına yaşları 6 ile 18 arasında değişen¹ 32 Suriyeli çocuk katılmıştır. Gerçekleştirilen çalışma, kültür mirası ve yaşamımızdaki yerini anlatan sunum, resim etkinliği ve yedi sorudan oluşan anketin uygulanması biçimindeki üç aşamada yürütülmüştür.

¹ Atölye çalışması 6-9 yaşlarında 3 çocuk (%9), 10-14 yaşlarında 17 çocuk (%53), 15-18 yaşlarında 7 (%22), 5 adet (%16) yaşını belirtmemiş çocuk ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada çocuklara öncelikle atölye hakkında bilgi verilerek ana temayı tanımlayan “Kültür Mirasımız–Ortak Hafızamızdır” düşüncesiyle Türkçe yapılan ve Arapça’ya çevrilen 30 dakikalık bir sunum gerçekleştirilmiş, daha sonrasında yapılan resim çalışmaları için 2 saat 30 dakika ayrılmıştır.

Hazırlık aşamasında atölye ekibi periyodik toplantılarda çocuklarla iletişim yöntemleri konularında bilgilenmiş, sunumun kapsamını ve sunumda kullanılacak fotoğraflar, kısa filmin seçimi ve etkinlik yönergesi bu bilgilenme ışığında gerçekleştirilmiştir. Atölye ekibinin içinde sözsüz ve çocuklarla iletişim konusunda uzman bir tiyatro sanatçısının yer alması ise gerek hazırlık gerekse uygulama sürecinde önemli katkılar sağlamıştır.

Atölyeye çalışması için Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (BMMYK), Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği (SGDD) bir araya gelmiş, yerel yönetimler aracılığı ile kongreye katılacak çocuklar saptanmış ve çalışma mekânına transferleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın uygulama sürecinde BMMYK’nın sağladığı bir tercüman ve SGDD’den gelen gözlemciler Adem Ebu Zehra, Areen Abu Hlal, Ela Fırıncioğlu, Kinan Al-Turkmai, Muhammed Al-Saafin, Naeil Orabi, Nermin Asuhar çocuklar ile ekibin iletişim kurmasında aracı olmuş ve çalışmaya önemli katkılar sağlamışlardır.

Atölye çalışmasında ilk aşama yapılacakların açıklandığı, kültür mirası konusunda bilgilenmeyi içeren açıklama konuşması olduğundan salon ilk etapta sunum düzeninde düzenlenmiş, önceden hazırlanmış Arapça fotobloklar öğrencilerin görebileceği biçimde konumlandırılmıştır. Salona alınan çocukların hepsi ile tek tek tanışılmıştır.

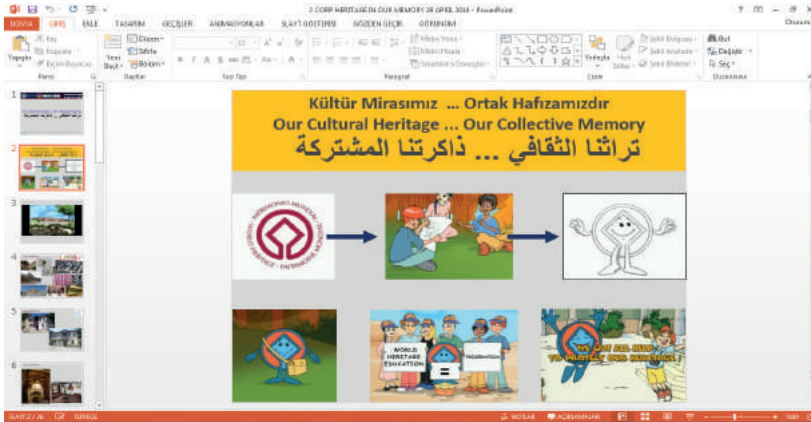
“Kültür Mirasımız Ortak Hafızamızdır” Sunumu

Dünyada meydana gelen doğal ve insan kaynaklı afetler, özellikle de son 25 yıldır yaşanan savaşlar çok fazla insanı ülkesini terk etmek zorunda bıraktırmaktadır. Bu durumdan en fazla etkilenen ise çocuklar olmaktadır. Yeni geldikleri yerlerde, sahip oldukları ortak hafızalarını oluşturan değerler zamanla yok olmaya başlamaktadır. “Kültür Mirasımız Ortak Hafızamızdır” başlığıyla geldikleri yerdeki atalarından kalan ve parçası oldukları kültür mirasını hatırlamalarını ve de yeni geldikleri yerde mevcut olan kültürel değerlere bu bakış açısı ile önem vermelerini sağlamak amacıyla bir sunum hazırlanmıştır.

Sunum anlatımında basit, kısa cümleler kullanılmış, somut örneklerle anlatım desteklenmiştir. Çocukların sıkılmaması için sunumun uzun tutulmamasına özen

gösterilmiştir. Çocukların aşına oldukları yapılar, oyunlar, tören aktivitelerinden görüntüler ve fotoğraflar eklenmiştir. Çocukları yönlendirmemek için sunumda çok fazla görsele yer verilmemesine özellikle dikkat edilmiştir.

Sunum başında ekip üyeleri çevirmen yardımıyla çocuklara tek tek tanıştırılmış, ardından sunuma geçilmiştir. Sunumun başlangıcında Patrimonito'da² seçilmiş olan “Old Town of Avila” isimli video izletilmiştir. Avila kasabası tarihi 11. yüzyıla kadar uzanan, surlarla çevrili bir kenttir ve burada yangın önemli tehlikelerden biridir. Videoda tehdit durumlarında risk yönetimi kapsamında alana erişebilmek için etkili bir önleme planı hazırlık çalışmaları ve süreci çocukların gözünden anlatılmaktadır. Yaklaşık dört dakikalık bir videodur. Burada çocuklara verilmek istenen tehlikelerin önlenebileceğini, zarar gören yapıların onarılabileceğini ve normal hayata dönülebileceğini göstermektedir. Sunum boyunca çevirmen desteği alınmıştır.

Şekil 1. UNESCO Çocuklar tarafından üretilen kültürel mirasın korunmasına yardımcı olan Patrimonito karakteri.

Sunumda temel olarak “Kültür mirası nedir ve korunması neden önemlidir?” konuları çocukların anlayabileceği şekilde benzetimlerle “...Geleneksel yapılar geçmiş gösteren filmler gibidir. Yaşlı bir bina çok eski zamanlardan günümüze kadar olan her şeyi görmüştür. Yaşlanan yapılar olayları akıllarında tutarlar, hatırlarlar ve bize anlatırlar. Bu sayede onlardan geçmişe ait bilgileri öğrenmiş oluruz...” gibi kavramlar ve simgeler üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Kültür mirası konusunda öncelikle günlük yaşamımızın bir parçası olan geleneksel konutlar, çarşılar, camiler, arkeolojik alanlar, doğal güzellikler gibi somut kültürel miras değerleri

2 Patrimonito Hikaye Çizimi Yarışması, (Patrimonito Storyboard Competition) UNESCO Dünya Miras Eğitim Programı tarafından 1995 yılından itibaren katılımcılarının gençlerin olduğu her yıl dünya mirasının risk durumlarında nasıl korunabileceği ile ilgili farklı konular üzerine animasyonlar seçmektedir.

anlatılmıştır. Bunun yanı sıra bayramlar, düğünler, el sanatları (geldikleri bölgenin geleneksel yerel üretimlerden; sabunculuk, bakırcılık, gümüş işlemeciliği, saraçlık, dokumacılık vb.), geleneksel oyunlar (âşık oyunu, çelik çomak, topaç çevirme, körebe, sek sek, mendil kapmaca), adetler, müzik, halk oyunları ise somut olmayan kültürel miras değerlerini örneklendirmek amacıyla görseller kullanılarak ifade edilmiştir. Sunumun sonunda; bu yapılar hasar gördüğü zaman onarılarak nasıl eski haline getirebileceğimiz ifade edilmiştir. Ayrıca somut olmayan kültür mirası değerlerinin yok olmaması için geleneksel şarkılar, oyunlar ve kutlamaların mekân değişse de sürdürülmesinin yolları ve önemi anlatılmıştır.

Açıklamanın ardından çocuklar sandalyelerini alarak salonda oluşturulmuş dört grup masanın etrafında yerlerini almışlardır. Masaların üzerlerine kuru boya, pastel boya, kara kalem, silgi, kalemtraş gibi resim malzemeleri pay edilmiştir. Çizim yapılacak olan 35x50' cm.lik kâğıtlar çizgi ile ikiye bölünmüştür.

Uygulama Süreci

Sunumun ardından çocuklara ikiye bölünmüş A3 boyutunda resim kâğıtları verilmiş ve kâğıdın sol kısmına Suriye'de yaşadıkları şehirde hatırladıkları eski güzel yapılar, oynadıkları oyunlar ya da bu yapıların olduğu yerlerde yapılan kutlamalardan akıllarında kalan güzel bir anıyı çizimleri istenilmiştir. Kâğıdın diğer yarısına ise bugün yeni anılarının olduğu, yaşadıkları yerleşimlerde gördükleri, beğendikleri eski bir yapı, sokak ve oynadıkları oyunları çizimleri istenilmiştir.

Öncelikle etkinlik kurallarından çocuklara bahsedilmiştir. Dört masa grubuna çocuklar genel olarak yakın yaş gruplarına göre oturmuşlardır. Her masa ile hem danışman/gözlemci hem çevirmen hem de etkinliği düzenleyen sorumlulardan bir veya birkaçı ilgilenmiştir. Çizim sürecinde çocukların yaptıkları resimlerde farklı görülen durumlarla ilgili diyaloglar kurulmuş, notlar alınmıştır. Çocukların sordukları sorulara çocuklarla iletişim konusunda öğrenilenler dikkate alınarak cevap verilmiştir.

Resim çalışmasının bitmesine 10-15 dakika kala çocuklara bu etkinliği onların gözünden değerlendirebilmek için bir anket formu dağıtılmıştır. Çalışmanın sonunda resimler tek tek toplanmış, boya malzemeleri isteyen öğrencilere hediye edilmiştir.

Anket çalışması katılımcı çocukların katıldıkları etkinliği sevip sevmediklerini, geldikleri yerde ve burada okula gidip gitmediklerini ve bu etkinlikten ne öğrendiklerini saptamayı hedefleyen bir ankettir. Bu soruların yanı sıra çocuklara

kendilerini ifade etme olanağı sağlamak amacıyla son soruda söylemek istedikleri de sorulmuştur.

Atölye süreci çocukların özel hayatlarına ve gizliliklerine dikkat edilecek şekilde fotoğraflanmış, fotoğraflarda çocukların yaptıkları çalışmalar öne çıkarılmıştır.

Atölye sonunda çocukların isimleri tek tek okunarak sağladıkları katkıdan dolayı teşekkür edilmiş, çocuklar kutlanmış ve kendilerine katılım sertifikaları verilmiştir.

Atölyede Yapılan Resimlerin ve Anketin Değerlendirmesi

Özellikle anayurtlarını uzun süre önce terk eden çocuklar, geldikleri bölgelerdeki tarihi yapıların görüntüsünü hatırlamakta zorlanmışlar ve bu nedenle cep telefonları ile arama yaparak tarihi yapıların görüntüsünü hatırlamaya çalışmışlardır (Şekil 2). Türkiye'ye kısa süre önce gelen çocuklar ise çizmek istedikleri yapıları daha rahat hatırlamışlardır. Dikkat çeken en önemli noktalardan biri ise çocukların büyük bir bölümünün şu anda savaş sırasında ciddi oranda hasar görmüş Halep Çarşısı ve Kalesi, camiler gibi önemli tarihi eserlerin savaştan önceki sağlam hallerini çizmesidir (Şekil 3). Yeni geldikleri ülkede özellikle İstanbul'un sahili, köprüler, camiler, Galata Kulesi ve Kız Kulesi en fazla dikkatlerini çeken yapılar olarak resmedilmiştir (Şekil 3). Çocukların bir bölümü tarihi yapıları resmetmek yerine şahit oldukları yıkım ve ölümü yapılar üzerinden anlatmaya çalışmıştır (Şekil 4). Halep'te yaşayan çocuklar için Tarihi Halep Çarşısı içinde yer alan dondurmacı en fazla çizilen yapılardan biri olmuştur (Şekil 5).

Çalışma sonrası yapılan ankete göre; çocukların tamamı böyle bir çalışmaya katılmaktan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Geldikleri yerde okula gitmeyen öğrenci sayısı 3'tür. Bu çocuklardan biri 8 yaşında, ikisi de 10 yaşındadır ve Türkiye'de okula devam etmektedirler. Katılımcı çocukların sadece 2'si Türkiye'de okula gitmemektedir. Kendi ülkelerinde okula gittiklerini ifade eden bu çocuklardan biri 6 yaşında, diğeri 14 yaşındadır.

Geldikleri yerde geleneksel yapıların olup olmadığı sorusunda 8, 9, 15 yaşlarında 3 çocuk bilmediklerini ifade etmiştir.

"Çalışmada en çok hoş giden nedir?" sorusuna ise çeşitli cevaplar verilmiştir. Bunlar; resim yapmak (11 çocuk), her şey (8 çocuk), canlı bir aktivite oluşu (3 çocuk), miras koruma bilinci edinmek, ülkesini hatırlamak, oyun hamuru, renkler ve anlatım gibi aktiviteye yönelik kavramlardır. Ancak dikkat çekici konu çocukların aktiviteye dışında sosyal iletişimin önemini vurgulayan cevaplarıdır. Çocuklar bu

çalışmada bağlantı kurmaktan, yeni insanlarla tanışmaktan, fikirlerine önem verilmesini hissetmekten, moral verici aktiviteye katılmaktan, bu çalışmadaki sevgiden hoşlandıklarını ifade etmişleridir.

Bu çalışmadan neler öğrendikleri sorulduğunda ise öğrenciler genel olarak kültürel mirasın/tarihin ve onu korumanın önemli olduğunu ifade ederken; bir kısmının cevapları tanışmanın, (evleri, gelenekleri) hatırlamanın/unutmamanın, yeni uygarlıklar keşfetmenin ve katılımın güzel olduğu yönündedir. Bu yanıtlar çalışmanın amacına ulaştığını göstermektedir.

Son soruda söylemek istedikleri sorulduğunda, çocukların çoğu bu çalışma için teşekkür etmiş, bu aktivitelerin artmasını dilemişlerdir. Ancak içlerinden bazılarının cevapları düşündürücüdür; çocuklardan biri ailesini (12 yaş), diğeri ülkesine geri dönmeyi (12 yaş), bir diğeri Türk vatandaşı olmayı istediğini (15 yaş) belirtmiştir. Bunların yanı sıra üç çocuk da (15, 16, 18 yaş) eğitimlerine devam edebilmek için destek ve burs istediklerini belirtmişlerdir.

Çocuklardan birinin (16 yaş) son soruya cevabı şöyledir:

“Sorduğunuz sorular ve fikrimizi aldığınız için teşekkür ederiz. Ben ve benim ile aynı sorunu paylaşan Suriyeli çocukların kendi hedefleri, amaçları ve de mevhibeleri var ve bunlara ulaşmak için sizin desteğinize çok ihtiyacımız var.

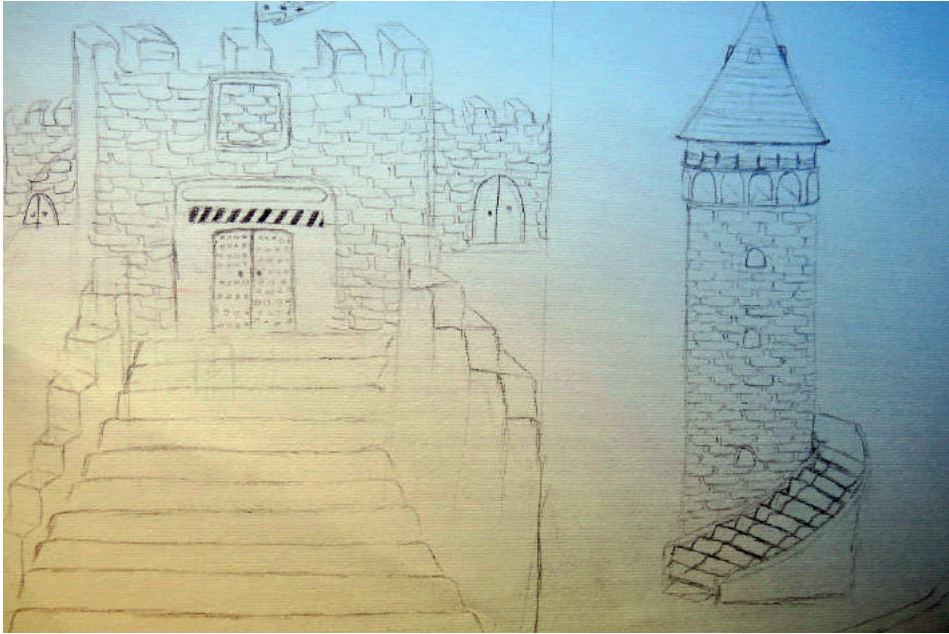
Bizim fikirlerimizi dinleyip kendim ve okula gitmeyen çocukları temsilen sizden yardımcı olmanızı rica ederim çünkü okula gitmek ve okumak her çocuğun hakkıdır. Benim yazdıklarımı okuduğunuz için size teşekkür ederim. Bana ve benim gibi okula gitmeyen çocuklara yardım ederseniz en büyük teşekkürlerimi size sunmak isterim.”

Bu atölyenin belki de en anlamlı resimlerinden biri 6 yaşındaki bir çocuk tarafından çizilmiştir.

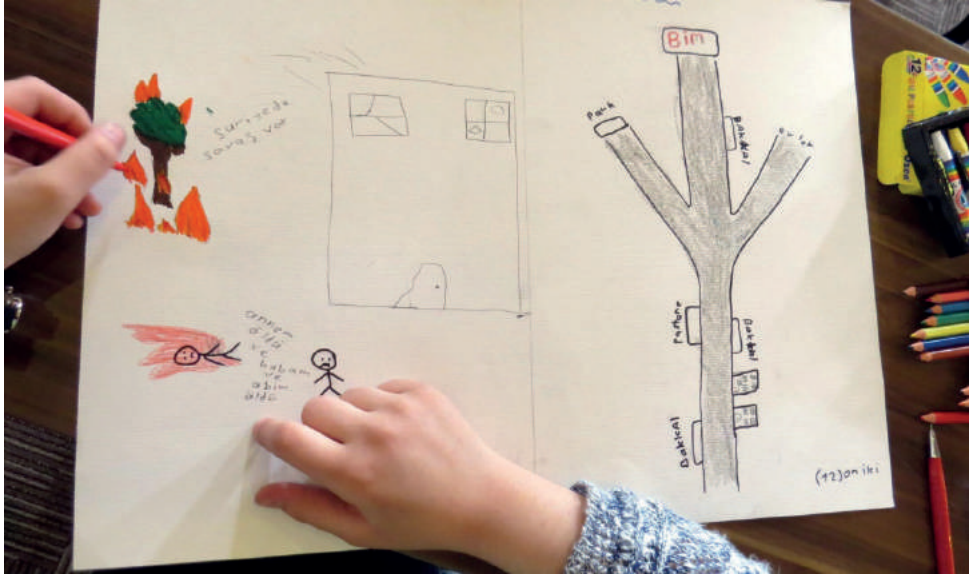
O kâğıdın sol tarafına Suriye’de sevdiği mekân yerine yıldızlı bir gökyüzünü çizmeyi tercih etmiş nedenini ise şöyle açıklamıştır “...Nereye gidersem gideyim gökyüzü hiç değişmiyor...” (Şekil 7)

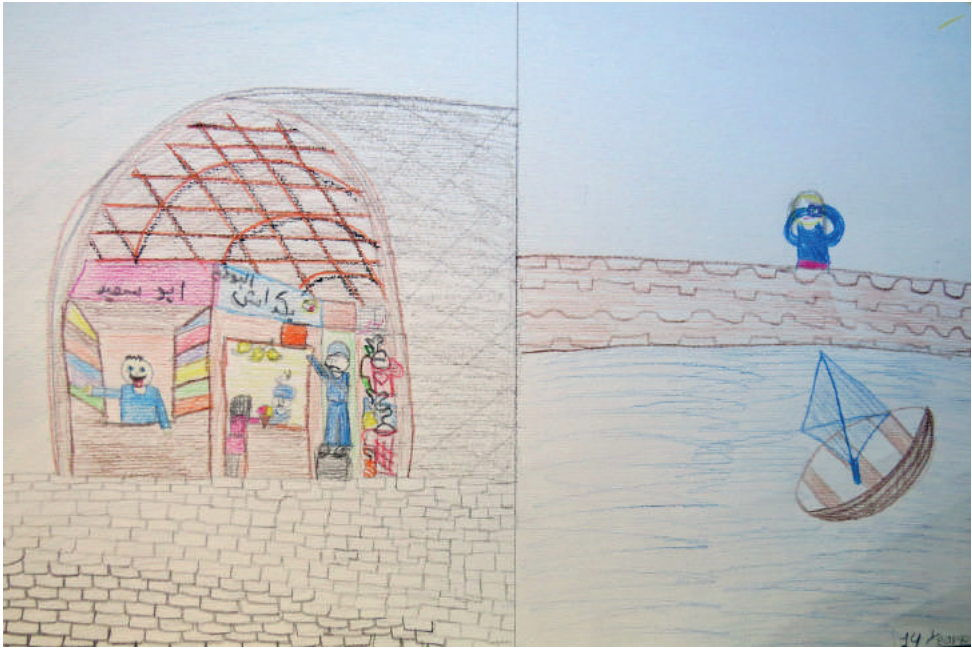
Şekil 2. Özellikle anayurtlarını uzun süre önce terk eden çocuklar, geldikleri bölgelerdeki tarihi yapıların görüntüsünü hatırlamakta zorlanmışlar ve bu nedenle cep telefonları ile arama yaparak tarihi yapıların görüntüsünü hatırlamaya çalışmışlardır.

Şekil 3. Yeni geldikleri ülkede özellikle İstanbul'un sahili, köprüler, camiler, Galata Kulesi ve Kız Kulesi en fazla dikkatlerini çeken yapılar olarak resmedilmiştir.

Şekil 4. Çocukların bir bölümü tarihi yapıları resmetmek yerine şahit oldukları yıkım ve ölümü yapılar üzerinden anlatmaya çalışmıştır.

Şekil 5. Halep'te yaşayan çocuklar için Tarihi Halep Çarşısı içinde yer alan dondurmacı en fazla çizilen yapılardan biri olmuştur.

Şekil 6. Temmuz 2016'da İstanbul'da yapılan UNESCO 49. Dünya Mirası Toplantısı kapsamında yer alan You Can Rescue Heritage Sergisi'nin "Göç, Çocuk ve Kültür Mirası" Atölye Çalışması bölümü UNESCO Kategori II Merkezi ARC-WH Direktörü ve UNESCO'nun Kültür'den Sorumlu Eski Müdür Yardımcısı Sayın Munir Bushnaki ve Koruma Uzmanı Kamal Bitar tarafından gezilirken.

Şekil 7. Bu atölyenin belki de en anlamlı resimlerinden biri 6 yaşındaki bir çocuk tarafından çizilmiştir. O kâğıdın sol tarafına Suriye'de sevdiği mekân yerine yıldızlı bir gökyüzünü çizmeyi tercih etmiş nedenini ise şöyle açıklamıştır "...Nereye gidersem gideyim gökyüzü hiç değişmiyor..."

HAYALİNDEKİ SOKAK

DREAM STREET

ورشة عمل الشارع الذي في خيالي

Nilgün Çolpan Erkan

Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve
Bölge Planlama Bölümü

Assoc. Prof., Yıldız Technical University Faculty of Architecture Department
of Urban and Regional Planning

Sevgi Genç

Yıldız Teknik Üniversitesi Kentsel Mekân Organizasyonu ve Tasarım
Programı Yüksek Lisans Öğrencisi

Yıldız Technical University Master Student at Urban Space
Organization and Design

ÖZET

Çocukların kent yaşamına katılımlarında kamusal mekân olarak sokak, çocukların erken yaşlarda hareket ve sosyalleşme olanağı buldukları ilk kamusal mekânlardır. Kentlerde artan motorlu taşıt trafiği, sosyal güvensizlik gibi pek çok konunun yanı sıra kötü tasarım çocukların sokak mekânından uzak tutulmasına neden olmaktadır. Çocukların kent ile karşılaştıkları bu kamusal mekânın tasarımında güvenli, konforlu, standartları yüksek çocuk dostu tasarımların gerçekleşmesi büyük önem taşımaktadır. Çalışmanın amacı bu konunun önemi göz önünde bulundurularak çocukların yaşadıkları sokakları ve yaşamak istedikleri sokak hakkındaki düşüncelerinin resim yöntemiyle ve yapılan anket çalışmasıyla derlenmesidir.

DREAM STREET

Streets are the first public spaces in the participation of children in urban life as they had movement and socialization opportunities at their early ages. Increased motor vehicle traffic in cities, social insecurity, poor design and many other problems cause children to be kept away from the streets. In the design of this public space where children meet with the city, it is at utmost importance to materialize the safe, comfortable and high standard child-friendly designs. The aim of this study was to compile the children's thoughts on the streets they live in and they want to live in, with drawing method. At the end of the workshop, a survey was applied to the participating children to know them better and have information on how streets are currently used by them.

ملخص

تشكل الشوارع جسرا هاما من اجل انخراط الاطفال في الحياة العملية بصفتها اماكن عامة، وهي الاماكن العامة الاولى التي يمكن لهم العثور فيها على فرصة الانخراط في المجتمع في اعمار مبكرة. وتسببت العديد من العوامل مثل الحركة المرورية المكتظة في المدن، وزيادة عدم الثقة الاجتماعية وعوامل اخرى من هذا القبيل في ابتعاد الاطفال عن الشوارع. ويعتبر موضوع منح هذه المناطق العامة الأمن اللازم ولراحة اللازمة والمقاييس العالية من اجل ذلك، وذلك لغية وصول هؤلاء الاطفال الى هذه المناطق العامة بشكل سهل. الغرض من هذه النشاطات هو، مع اخذ اهمية هذا الموضوع بعين الاعتبار، هو القيام بالوصول الى الشوارع التي تزين خيالات الاطفال من اجل الوصول الى الشوارع التي يتمنون العيش فيها وذلك عبر جعلهم يقومون برسم هذه الشوارع.

HAYALİNDEKİ SOKAK

DOÇ. DR. NİLGÜN ÇOLPAN ERKAN*,

SEVGİ GENÇ**

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,*

***Yıldız Teknik Üniversitesi, Kentsel Mekân Organizasyonu ve Tasarım Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi*

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısından fazlası, Türkiye nüfusunun ise 1/3'ünü 0-18 yaş grubu oluşturmaktadır (TÜİK, 2014). Çocuklar her zaman kentsel nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmuştur ve oluşturmaya devam edecektir; ancak bu sadece nicel bir durumu ifade etmekte, kentsel mekânlarda çocukların refahını arttırma yolunda yardımcı olmamaktadır (Karsten, 2006:162).

Çocuklar, düzenlenmiş konut çevrelerinde en az düşünülmüş kullanıcı gurubudur. Fakat konut çevresindeki ortak alanların en önemli kullanıcılarıdır. Aktif oyun çağındaki çocukların gereksinimlerine uygun düzenlemeler oldukça azdır (Sivri, 1993:111).

Gelişen çocuğun sosyalleşme, bir yere bağlılık, çevreye ilişkin bilgi edinme gibi belli gereksinimleri vardır. Tüm bu gereksinimler konut ve yakın çevresinde karşılanmaktadır. (Sivri, 1993:173).

Sürekli yenilenen bir dünyada değişime uğrayan bir çevre içine doğan çocuklar, kent yaşamının olumsuz etkileriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Günümüz kentlerinde çocuk sokağa tek başına çıkamamakta ve kısıtlanmış bir çevrede yaşamak zorunda kalmaktadır.

Günümüzde taşıt ve yapı yoğunluğunun oluşturduğu olumsuz koşullar, çocukların kamusal mekândan uzak kalmasına sebep olmuştur. Çocuklar taşıtların hâkimiyetinde olan sokaklardan uzaklaştırılarak daha güvenli görülen kapalı ev veya kontrollü mekânlara hapsedilmişlerdir. Kentlerde artan motorlu taşıt trafiği, sosyal güvensizlik gibi pek çok konunun yanı sıra kötü tasarım da çocukların kamusal mekânlardan uzak tutulmasına neden olmaktadır.

Çocukların konut yakın çevresinde tecrübe ettikleri ilk kamusal mekân olan sokak pek çok yönüyle çocuğun hayatında büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle

sokakların tasarımında güven, konfor standartları yüksek, çocuk dostu uygulamaların gerçekleşmesi büyük gerekliliktir. Çalışmanın temel amacı çocukların bakış açısıyla soruna yaklaşabilmek, çocukların yaşadıkları sokakları ve yaşamak istedikleri sokaklar hakkındaki düşüncelerini anket ve resim yöntemiyle derlemektir. Bu yolla çocukların fiziksel mekâna ilişkin düşünceleri incelenerek eksikliklerini hissettikleri ve hayalini kurdukları sokak mekânına dair fikir edinilebilmektedir. Çalışmanın diğer amacı çocukların kentsel mekâna dair hafızalarında daha yaşanabilir sokaklar hakkında fikir oluşturmaktır.

Çocuklar resimlerinde duygusal ve düşünsel yaşamlarını yakından etkileyen öğeleri ortaya koyarlar. Resim çocuklar için hem eğlenceli bir aktivite hem de kendilerini ifade etmek için bir yoldur. Resim tekniği ile çocukların yaşadıkları sokakları nasıl yorumladıkları ve hayallerindeki sokakların niteliği ve öğeleri hakkında bilgi sahibi olunması hedeflenmiştir. Anket çalışması ile katılımcı çocukların profilleri, sokak kullanımları ve sokak mekânından beklentilerine dair bilgilere erişmek istenmiştir.

Çalışmadan elde edilen çocukların sokak kullanımı ile ilişkili sonuçlar, çocukların yaşadıkları kentsel mekânda fiziksel mekâna dair gereksinimleri ve sorunların belirlenmesi, dolaylı olarak da olsa çocukların katılımı ile çocuk dostu sokakların tasarlanmasında veri olarak kullanılacaktır.

Çalışma 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi kapsamında Marmara Belediyeler Birliğinin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

Çocuk ve Sokak

Çocuk

Çocuk, genel olarak, doğumdan ergenliğe kadar olan dönem arasında gelişmekte olan insan, insan yavrusu, olarak tanımlanır (Ayverdi, 2008:453). Çocukluk, insan hayatının bebeklikle yetişkinlik arasındaki dönemidir. Çocukluk, salt doğum ve yetişkinlik arasındaki dönem olmanın ötesinde bir anlama sahiptir (UNICEF, 2005). Bu söylemi Montessori “Çocukluk yetişkinliğe geçişte geçici bir yol olmayıp insanlığın bir başka kutbudur.” sözüyle desteklemektedir.

Uluslararası yasalarca, daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılırken (UNICEF, 2004), tıpta ve gelişim psikolojisinde doğumdan ergenliğe kadar olan süredeki her insan çocuk sayılmaktadır (Akyüz, 2013:67).

Masum, duyarlı ve bağımlı bir varlık olan çocuk aynı zamanda da meraklı, canlı ve umut doludur. Çocukluğunu oynayarak, öğrenerek ve iyi gelişerek geçirirse hem kendisi mutlu olur hem de ileride toplumun refahı ve mutluluğuna katkı sağlar (Akyüz, 2012:1).

Çocukluk süreci insan hayatının en hızlı ve yoğun gelişim sürecidir. Bu süreçte fiziksel, psikolojik, bilişsel ve sosyal olarak gelişimlerinde büyük değişimler yaşanır ve hayatta bir birey olma yoluna girerler. Bu dönem gelecek yıllardaki gelişmenin temelini oluşturmaktadır (Kuru ve Köksalan, 2012:37-51).

Çocuk, doğduğu andan itibaren fiziksel, bilişsel ve psikososyal gelişim içerisine girer. Çocuğun bu varoluş süreci ve bireyselleşmesinde onun bu gelişimini etkileyen bir dizi etken söz konusudur. “Üçlü sacayak” olarak tanımlayabileceğimiz bu faktörler; aile, okul ve sosyal çevredir (Semerci, 2012:216).

Çocukların diğer insanlarla ve fiziksel çevreleriyle etkileşime girerek ve çeşitli deneyimler yoluyla kişilik özellikleri gelişmektedir (Yavuzer, 2009:14). Alexander (1977:337)’a göre, çocuğun yetişkin hayatını tanıma ve keşfetme şansı yoksa sağlıklı birer yetişkin olamayacaktır. Çocuklar, tecrübe ederek ve kopyalayarak öğrendikleri için yetişkinlerle birebir etkileşim içinde olmalıdır. Çocuğun toplum ve ahlak kurallarına uyum göstermesinde oyunun rolü büyüktür. Çocuk, ev ve okul çevresinde neyin doğru, neyin yanlış kabul edildiğini görür. Ancak bu tür kurallara uymanın zorunluluğunu oyun ortamında anlayabilirler. Oyun yoluyla çocuk, en derin duygu ve gereksinimlerini ifade olanağı bulmakta ve sorunları kendi kendine çözebilmektedir (Yavuzer, 1990:176). Bu da çocuğun gelişim sürecinde oyun alan ve mekânlarının önemini anlatır.

Çocukluklarının ilk yıllarında diğer çocuklarla yeterince oynayamayan çocuklar yaşamlarının ileriki dönemlerinde psikolojik ve sosyolojik olarak olumsuz etkilenmektedir. Çocukların diğer çocuklara ihtiyacı vardır. Bazı bulgular belli bir dönemden sonra çocukların annelerinden çok diğer çocuklara ihtiyacı olduğunu göstermiştir. Çocukların konut çevresinde diğer çocuklarla iletişime geçip oyun oynayabileceği, kendiliğinden gelişen oyun alanlarına ve açık mekânlara ihtiyacı vardır (Alexander, 1977:341).

Dünya ile bütünleşme şekli olarak çocuk oyunu, çocuğun mümkün olduğu kadar açık havada kendi çevresindeki mekânlar, elemanlar ve günlük hadiselerle karşılıklı ilişkiler kurmasını gerektirir. Bu çevrenin önemli bir kısmı konut yakınındaki sokak mekânıdır. Çocukların, büyüklerin dünyasından ve oradaki günlük tehlike

ve problemlerden izole edilmesi, onların sosyalleşmesini teşvik etmek yerine, daha çok engeller. Sokak mekânında oynamak, çocuklar için, yetişkinler dünyasından önemli tecrübeler elde edebilmeleri için, çok kere tek fırsattır (Çelikhan, 1992).

Doğal oyun alanlarının ve araçlarının yok olması, serbest oyunlarının azalması, oyunun doğadan ve insanlardan yalıtılması, gitgide daha fazla eğlenceye dönüşmesi gibi gelişmeler, çocukların kent mekânından uzaklaşmasına ve kapalı mekânlara hapsolmasına neden olmuştur (Onur, 2013:88).

Kentleşmenin artmasıyla şehirlerde yaşayan insan sayısının gittikçe arttığı günümüz kentlerinde, kentsel açık alanlar yerini binalara ve motorlu taşıtlara bırakmıştır. Şehirlerde artık daha çok bina ve daha az kentsel açık mekân bulunmaktadır. Binalardan geri kalan açık alanlar, motorlu taşıtlar tarafından kullanılır hale gelmiştir. Motorlu taşıt sahipliğinin ve kullanımının artmasıyla kentin sokakları otomobillerle dolmuştur. Kent sokaklarında kentlileri olumsuz etkileyen trafik yoğunluğu ve trafik tehlikesinden en çok çocuklar etkilenmektedir. Dış mekân kullanımında çocuklar taşıtlarla yarışır konuma gelmiştir. Motorlu taşıtların kullanımı ve park halinde beklemesi süreçlerinin her ikisinde de sokaklar işgal edilmekte, kent sokaklarında çocuklar için yer kalmamaktadır. Bununla birlikte motorlu taşıtların sokaklarda oluşturduğu trafik yoğunluğu ve tehlikesi, çocukların hareketlerini kısıtlamakta, yakın çevrelerinde yer alan oyun alanlarına, parklara ve yeşil alanlara ulaşımını da kısmen engellemektedir. Çocukların hareketliliğine engel koyan bu trafik tehlikesi çocukların dışarı çıkmasına mani olan faktörlerin başında gelmektedir (Ben-Joseph ve Warner, 2011:365).

Çocukluk yıllarına dair anılarda dış mekân, özellikle sokaklar büyük yer almaktadır. Gür ve Zorlu (2002:19)'ya göre anısal elemanlar incelendiğinde %22'si iç mekâna dair iken %44'ü dış mekâna dair öğelerden oluşmaktadır. Çocuklukta önemli ve büyük bir yere sahip olan sokakların, çocukların gündelik yaşamında ne kadar fazlaca yer aldığı ve hafızalarda yer edindiği "Anılardaki Çocukluk: Geleneksel Oyunlar ve Oyuncaklar" yazısında derlenen anılar incelendiğinde görülmektedir. Onur'un (2013:106-7) aktardığına göre 1941 doğumlu Ayşe Kulin (2011), "Bahçemiz olmadığı için apartmanın önündeki boş arsada ve civarındaki sokaklarda birlikte oynardık." demekte ve sokakta kukalı saklambaç oynamanın keyfinden söz etmektedir. 1958 doğumlu Oya Abacı (2011) ise çocukluğunun Ankara'da, akasya ağaçlarının dizili sokaklarda bisiklete binerek, gezici dondurmacıya ya da renkli macuncuların yollarını gözleyerek, apartman aralarındaki meyve ağaçlarına tırmanarak ve olabildiğince sokaklarda komşularının çocuklarıyla birlikte saklambaç, kovalamaca, ip atlama gibi açık hava oyunlarını oynayarak geçirdiğini anlatmak-

tadır (Onur, 2013:106-7). Çocuğun yaşamında dış mekânlar özellikle de sokaklar büyük yer kaplamaktadır; insanlarla karşılaşabildiği, arkadaşlarıyla oynayabildiği, ağaçlara tırmanabildiği alanlar olarak hafızalarında önemli yer edinmektedir.

Elkind (2011:199), eskiden kendiliğinden başlayan sokak oyunlarının yerini günümüzde örgütlü takım oyunlarının ve bilgisayar oyunlarının aldığını, yapılanmamış ve serbest oyunların gitgide azaldığını, buna karşılık örgütlü sporların, boş zaman etkinliklerinin arttığını belirtmektedir. Rasmussen (2004:155)'e göre çocuklar gündelik yaşamları boyunca üç şeyin arasında sıkışıp kalmıştır: evleri, okulları, eğlence kurumları. Yoğun gözetim altında okul, dersler, kurslar arasında sıkışan ve bunlardan geriye kalan zamanlarında da onlar için ayarlanan planlı etkinliklere katılmak zorunda kalan çocuklara, ebeveynlerin yüksek akademik beceri beklentisi gibi sebeplerden dolayı, serbest, plansız oyun zamanı kalmamaktadır. Çocukların gündelik yaşamları betondan oluşmuş fiziksel mekânlarda geçmektedir.

Palmer (2006:60), "Teknoloji devriminin birçok çocuk açısından bir büyük yan etkisi de eski oyunların yerini (koşmak, tırmanmak, bir şey yapmak, paylaşmak, mahsusçuktan oyunu oynamak) yalnız, hareketsiz ve ekran odaklı bir hayat tarzının alması oldu." demektedir. Palmer (2006: 66)'e göre bir neslin yetişmesi süresince gerçekleşen bu değişim teknolojinin getirdiği avantajlar ile ebeveynlerin kaygılarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Böylece açık havada oynamanın yerini kapalı mekânlarda oynanan teknolojik oyunlar almış, sokağın güvensizliği yerini daha güvenli eve, okula ve diğer yoğun gözetimli ortamlara bırakmıştır.

Çocukların dış mekân kullanımını etkileyen en büyük faktör güvenlidir. Güvende hissettiren mekânların çocukların fiziksel mekânda daha rahat hareket ettirici ve oyun kalitesini artırıcı etkileri vardır. Ebeveynlerin dış mekâna dair en büyük kaygısı güvenlik problemidir. Çocuklarının, güvensiz olduğunu düşündükleri dış mekâna gözetimsiz çıkmalarına izin vermemektedirler ki buna en çok yabancıların varlığı, kalitesiz fiziksel mekân, taşıt trafiği ve düşme-yaralanma gibi sağlık kaygıları neden olmaktadır. Sokağın güvenlik sorunu, çocukların yakın çevrelerindeki oyun alanlarını, parklar ve yeşil alanların kullanımını da olumsuz etkilemektedir (Warner, Ben-Joseph, 2011:365).

Sokak

Kentteki kamusal açık alanlar içinde en önemli ve yaygın eleman olan sokak, kentlerin atar ve kılcal damarlarıdır (Gökmen ve Taşçı, 2010: 72).

Sivri (1993:89)'ye göre sokaklar, çocukların yetiştiği, konut dışında onların gündelik yaşamında en önemli rolü olan kentsel mekânlardır. Fakat buna karşın, çoğu kentsel konut çevresindeki sokaklar tehlikeli, gürültülü, kimliksiz alanlardır. Artan taşıt trafiğine bağlı olarak konut yakın çevresinde sokakta oynama olasılıkları büyük ölçüde sınırlanmış ve ayrıca yoğun yapılaşma, çocuğun kapalı ve açık oyun alanları arasındaki hareketini kısıtlamıştır.

Sokaklar, Mehta (2013:143)'ya göre çocukların konut çevresinde kent ile tanıştıkları ilk mekândır. Çocukların öğreniminde ve oyun oynamasında sokak büyük bir potansiyele sahiptir. Sokakların çocuklara içinde oldukları dünyayı tanımada, yani ölçek ve malzemelerle karşılaşmada, yön belirlemede (oryantasyon), yol bulmada vb. mekânsal beceriler kazanmasını sağlamaktadır.

Çocuklar, sokakları yetişkinlerden farklı algılamaktadır; onlar sokakları oyun oynamak için bir mekân olarak, sokak mobilyalarını, park edilmiş taşıtları ve benzeri elemanları oyun aracı olarak görmektedirler. Yetişkinlerden farklı olarak cisimleri, cisimlerin formlarını ve boşlukları daha farklı yorumlayabilmektedirler. Sokak bir kamusal mekân olarak, mekânı kullanarak ve çevreyi gözlemleyerek, insanları, davranışları ve faaliyetlerini izleyen çocuklara birçok ders sunmaktadır (Mehta, 2013:139).

Çocukların açık havada oynadıkları hareketli oyunlar; kaydırdan kayma, tırmanma, ip atlama, kovalama vb. onların bedensel gelişimlerini de büyük ölçüde etkiler. Büyük kaslarını kullanarak iç mekânlarda oynarken yapamadıkları büyük hareketlerle farklı bedensel beceriler kazanırlar. Her zamankinden daha gürültülü, bağırma çağırma, baskı altında olmadan etkileşim içine girerler. Eşgüdüm kazanıp fazla enerji birikimini dışarı atabilirler. Toplu halde oynadıkları oyunlarla aynı zamanda işbirlikçi takım ruhunu geliştirip, ortak bir amaca yönelik başarı duygusunu yaşama deneyimi de onları sosyal yaşama hazırlar. Liderlik, grup üyesi olma, sırasını bekleme, zamanlama gibi birçok özelliğin doğal koşullarda kazanılması daha kolay olur. Kısıtlamasız oyun ortamı, çocuklarda kendilerini istedikleri gibi ifade edebilme, inisiyatif alma özellikleri de kazandırır (Sevinç, 2009: 161, Rivkin, 2000:1).

İlkbahar, yaz, sonbahar ve kış mevsimlerindeki çocuk oyunlarının birkaç ana oyun grubu veya çeşitlenmesi dışında genellikle açık mekânlarda oynandığı tespit edilmiştir. Açık mekânlar, genellikle düz ve geniş alanlar olarak tanımlanmıştır. Çocuklar çevrelerindeki her türlü açık mekânı oyun sahası olarak kullanmaktadırlar. Sokak, çocukların en çok kullandıkları oyun sahasıdır (Özdemir, 1997:137-139).

Sokaktaki serbest oyunun ve hareketin çocukların tüm gelişim alanlarına çok fazla yararı olduğu bilinmektedir. Bu mekânlar aynı zamanda çocuklar için zengin öğrenme çevreleridir. Sokaklar sadece çocuklar için değil, her yaş grubuna hitap eden bir doğal sosyalleşme mekânıdır. Çeşitlilik açısından zengin sokaklar ve iyi bir sokak kurgusu, çocuğa çevresini tanıma adına gözlem yapabileceği, insanlarla etkileşime girebileceği mekânlar sağlamaktadır (Gökmen ve Taşçı, 2010: 72). Çocuğa göre yapılan tasarımlarda sağlanması gereken bir özellik; sadece çocuğun gelişmesinin belli bir kesitindeki gereksinmelere cevap vermesi değil, gereksinmelere paralel olarak değişebilir olmalıdır. Konut ve yakın çevresi gelişmekte olan bir çocuk için yaşadığı en önemli ortamlardan biridir. Çocukların fiziksel, duygusal, bilişsel, sosyal ve kültürel gelişimleri bu çevrelerde oluşur (Gökmen, 2006: 22, Tandoğan, 2014:18).

Hayalindeki Sokak Çalıştayı

Çalıştay, 30 Nisan 2016'da, Marmara Belediyeler Birliğinin organize ettiği 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi kapsamında, Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Nilgün Çolpan Erkan ve Yıldız Teknik Üniversitesi, yüksek lisans öğrencisi Sevgi Genç'in koordinatörlüğünde, F. Yağmur Şengül, Esra Genç ve Damla Şengül asistanlığında, kongrenin gerçekleştiği Askeri Müze binasında gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada çocuklara bir anket uygulanmış ve çocuklardan yaşadıkları sokakları ve hayal ettikleri sokakları resmetmeleri istenmiştir. Çalışmada günümüzde çocukların gözünden yaşadıkları sokakların durumu ve yaşamak istedikleri sokakların özellikleri hakkında fikir sahibi olmak istenmiştir. Anket çalışması ile de katılımcı çocukları tanımak ve sokağın günümüz çocukları tarafından nasıl kullanıldığına dair bilgi edinmek hedeflenmiştir.

Anket açık ve kapalı uçlu 12 soruyu içeren 3 bölümden oluşmaktadır; (1) kişisel bilgiler, (2) çocukların sokak kullanımı, (3) sokağa ilişkin düşünceler.

Çalışmaya toplam 16 çocuk katılmıştır. Çalıştay öncelikle tanışma ile başlamış ve her çocuğun kendini tanıtmayı sağlanmıştır. 12 çocuk katılımcı İstanbul Esenler'den, bir Eyüp'ten, bir Avcılar'dan, iki Bilecik'ten çocuk resim atölyesine katılmıştır. Tanışmanın ardından çocuklardan ilk önce yaşadıkları sokağı resmetmeleri, ardından hayallerindeki sokağı resmetmeleri istenmiştir. Resimlerini bitiren çocuklarla anket çalışması yapılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Çalışmada, çocukların gelişiminde önemli yerlere sahip konut yakın çevresi ve sokağın kullanımları incelenmiştir. Konu, çocukların kent yaşamına katılımında sokağın önemi üzerinden yorumlanmıştır.

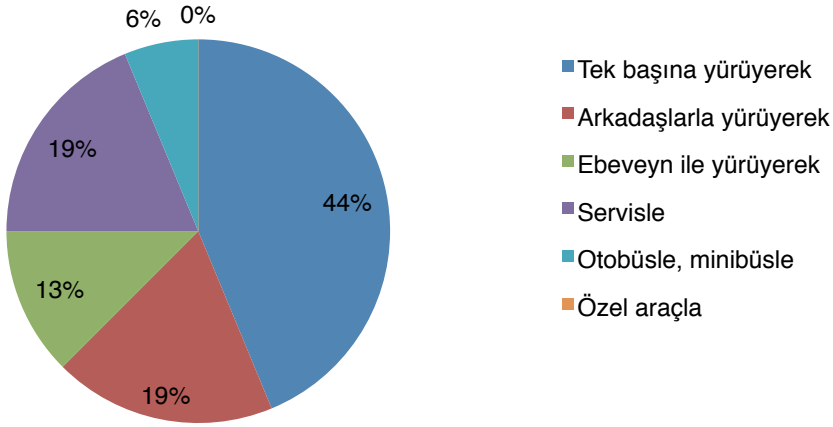
Hazırlanan resim ve anket çalışmasına ilköğretim 2, 4, 5, 6, 7, 8. sınıf çocuklarına uygulanmıştır. Katılımcı çocuklara ait kişisel bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcı çocuklara ait kişisel özellikler

Kişisel özellikler	Gruplar	Sayı
Yaş grubu	8 yaş	1
	10 yaş (7-11 yaş)	1 (7)
	11 yaş	5
	12 yaş	2
	13 yaş (12-15 yaş)	5 (9)
	14 yaş	2
Cinsiyet	Erkek	6
	Kız	9
Sınıf	2. sınıf	1
	4. sınıf (7-11 yaş)	1 (6)
	5. sınıf	4
	6. sınıf	3
	7. sınıf (12-15 yaş)	3 (10)
	8. sınıf	4

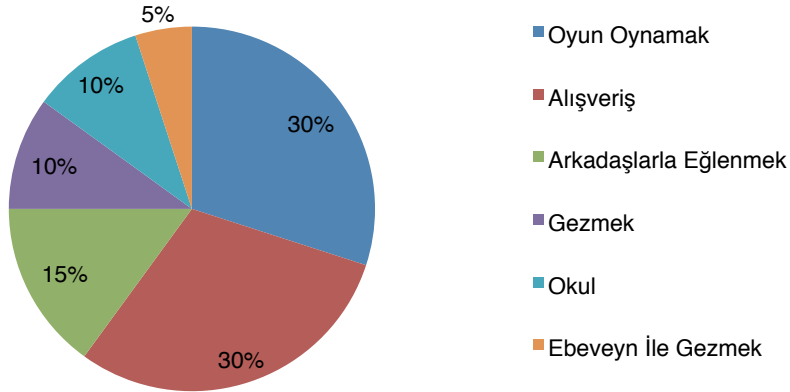
Çocukların kentsel dış mekânı nasıl kullandıklarını anlamak için ev-okul arasındaki gündelik seyahati “Okula nasıl gidiyorsun?” sorusuyla incelenmiştir. Grafik 1’de görüleceği üzere çocukların (%44) büyük bir kısmı okula tek başına yürüyerek gitmektedir. Çocukların okul yolu, çocukların sokağı kullanımında önemli bir yere sahiptir. Okulun uzaklığı da çocukların okul seyahatini doğrudan etkileyen etmenlerdir ki İngiltere ve Amerika’da yapılan araştırma da, eve yakın olan okullara çocukların yürüyerek veya bisiklet ile gitmeyi tercih ettiklerini göstermektedir (Carver, Watson, Shaw, Hillman, 2013:472).

“Okula nasıl gidiyorsun?”

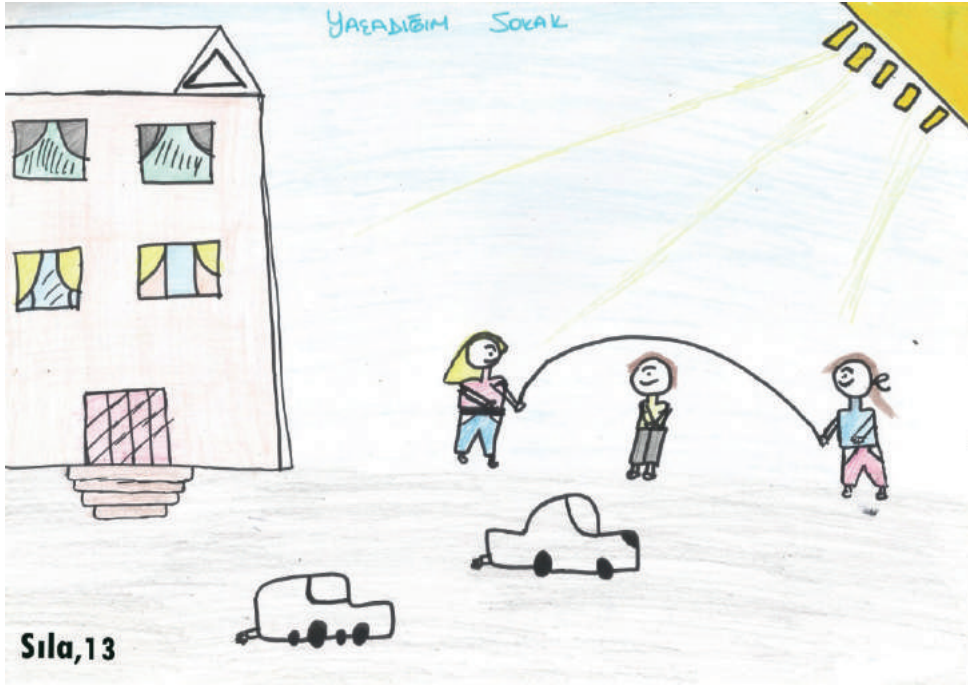
Grafik 1. Çocukların okula gidiş şekilleri

Sokağa hangi amaçla çıkıyorsun?

Grafik 2. Çocukların sokağa çıkış amaçları

Çocukların sokağı kullanmasını ve hareketliliğini teşvik etmek amacıyla okulların her çocuğun yürüyerek ve bisikletle rahatça ulaşabileceği şekilde konumlandırılması büyük önem taşımaktadır. Çocukların sokağa çıkış amaçlarını tespit edebilmek için çocuklara “Sokağa hangi amaçla çıkıyorsun? Nerele gidiyorsun?” sorusu yöneltilmiştir. Çocuklar, Grafik 2’de de görüleceği üzere, %30 oyun oynamak, %15 arkadaşlarla eğlenmek, %10 gezmek amacıyla sokağa çıkmaktadır (Grafik 2). Sokaklar, olumsuz koşullarına rağmen çocuklar açısından halen cazibesini koruyabilen mekânlar olmuşlardır (Şekil 1).

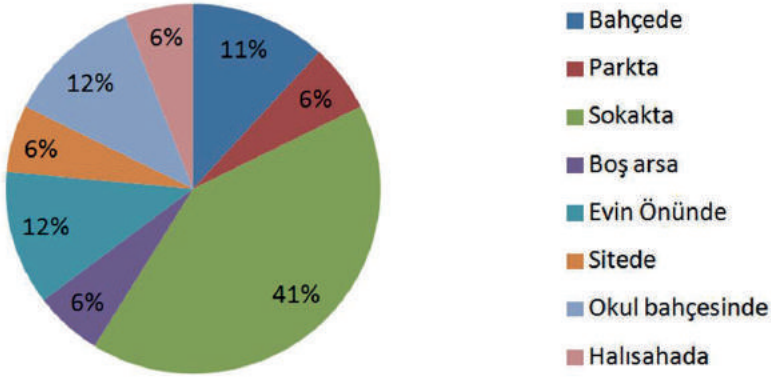
Şekil 1. 13 yaşındaki kız çocuğunun resmettiği sokakta oynayan çocuklar

Sokakların çekiciliğini arttırmak ve güvenliği sağlayabilmek için yurt dışında pek çok düzenleme yapılmıştır. Street Recalming, Woonerf, Homezone vb. bunlardan birkaçıdır. Bu düzenlemeler ile konut alanlarındaki sokaklar, taşıt trafiğinden uzaklaştırılarak veya taşıt trafiği azaltılarak özellikle çocuklar için daha yaşanır hale dönüşmektedir.

Günümüzde teknoloji ile tanışan ve vakitlerinin çoğunu teknolojik aletlerle oynayarak geçiren çocukların sayısı artmaktadır. Ebeveynlerce güvenliksiz bulunan dış mekânda çocukların oyun oyna(ya)madığı saptanmış ve “Dışarıda oyun oynuyorsan nerede oynuyorsun?” sorusu sorulmuştur. Çocukların %41’i sokakta (konut

çevresinde), %12'si bahçede, %12'si okul bahçesinde, %12'si evin önünde cevabı vermiştir (Grafik 3). Çocukların büyük bir kısmı sokakları oyun alanı olarak görmektedir. Evin önü, bahçe, sokak ve okul bahçesi gibi cevaplar çocukların, çocuklar için tasarlanmış formal¹ mekânların yerine daha informal² alanları tercih ettiklerini ya da bu alanlara mecbur kaldıklarını göstermektedir.

Dışarıda oyun oynuyorsan nerede oynuyorsun?

Grafik 3. Çocukların dış mekân oyun alanları

Kentsel yaşamda çocuk mekânları formal ve informal olarak ikiye ayrılabilir. Formal alanlar, yetişkinlerin planladığı ve düzenlediği park alanları, oyun kulüpleri gibi yetişkinlerin kontrolündeki yerlerdir. Çocukların informal alanları ise kendilerinin oluşturduğu sürpriz alanlardır: Boş arsalar, mahalle sokakları, park olmayan yeşil alanlar gibi. Formal veya informal olsun çocuk mekânları tüm çevresel imkânların kullanılması ile ortaya çıkar (Jones, O'Brein, Rustin ve Sloan,2000:275).

1 Formal: Çocuklar için tasarlanmış, sınırları belli olan mekânlar, çocuk oyun alanları gibi.

2 İnformal: Çocuklar için tasarlanmamış mekânlar, kaldırımlar, sokaklar gibi.

Şekil 2. 12 yaşındaki kız ve 13 yaşındaki erkek çocukların yaşadıkları ve hayalindeki sokak çizimleri

Çocukların yaşadıkları sokaklarda onlar için önemli olan ve onların sevdiği şeyleri tespit etmek amacıyla “Yaşadığın sokakta en sevdiğin şeyler nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Çocuklar bu soruda Tablo 2’de de görülebileceği üzere öncelikle arkadaşları ve ailelerinden bahsetmişlerdir. Sokak hayvanlarının olması da onların sevdiği özellikler arasına giriyorken, bisiklet sürebilmek ve oyun oynayabilmenin de çocuklar için önemli olduğu görülmektedir. Sokağın etkinliklere elverişli olması, parkın olması gibi özelliklerin de çocukların yaşadıkları çevreyi sevmesinde etkili olduğu tespit edilmiştir. 7-11 yaş grubu ilköğretim çağındaki çocukların verdiği yanıtlar ile 12-15 yaş gurubu ortaöğretim çağındaki çocukların verdiği yanıtların nitelik bakımından ayrıştığı görülmektedir. İlköğretim çağındaki çocukların verdiği yanıtlar daha çok sosyal mekânla ilişkili iken, ortaöğretim çocuklarının yanıtları artık fiziksel mekân ile de ilişkilidir.

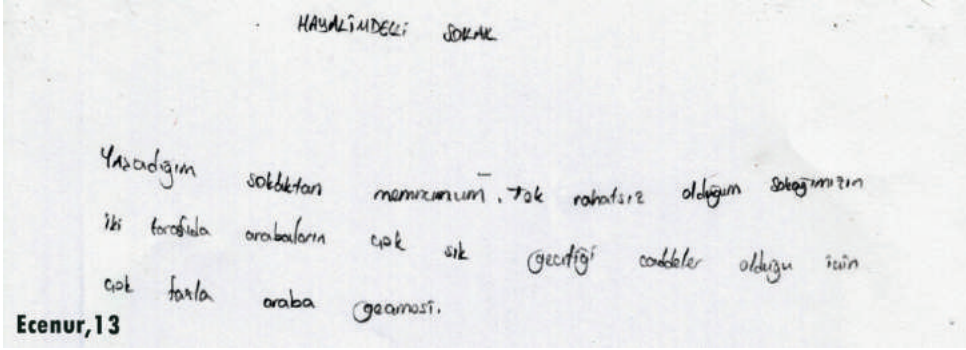
Çocukların yaşadıkları sokaklarda onları rahatsız eden ve sevmedikleri şeyleri öğrenebilmek için “Yaşadığın sokakta en sevmediğin şeyler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı çocuklar en çok evlerinin çevrelerinde oynarken izin vermeyen/kızan komşularından ve taşıt trafiğinden/taşıtların varlığından rahatsız oldukları-

nı, yabancıları sevmediklerini, çöp sorununun onları fazlasıyla rahatsız ettiğini ifade etmişlerdir (Şekil 3). Sevdikleri “şeyler”de olduğu gibi sevmedikleri “şeyler”de de çocukların yaşının büyümesiyle birlikte alınan yanıtlarda fiziksel mekâna dair özellikler daha da belirginleşmektedir. Ortaöğretim çocukları inşaatların varlığından ve mevcut ağaçların kesilmesinden rahatsız olduklarını söylemişler ve güvensizlikten söz etmişlerdir. Bu küçük çaplı araştırmadan çocukların yaşı büyüdükçe fiziksel mekâna dair bilinçlenmede artış olduğu görülmektedir.

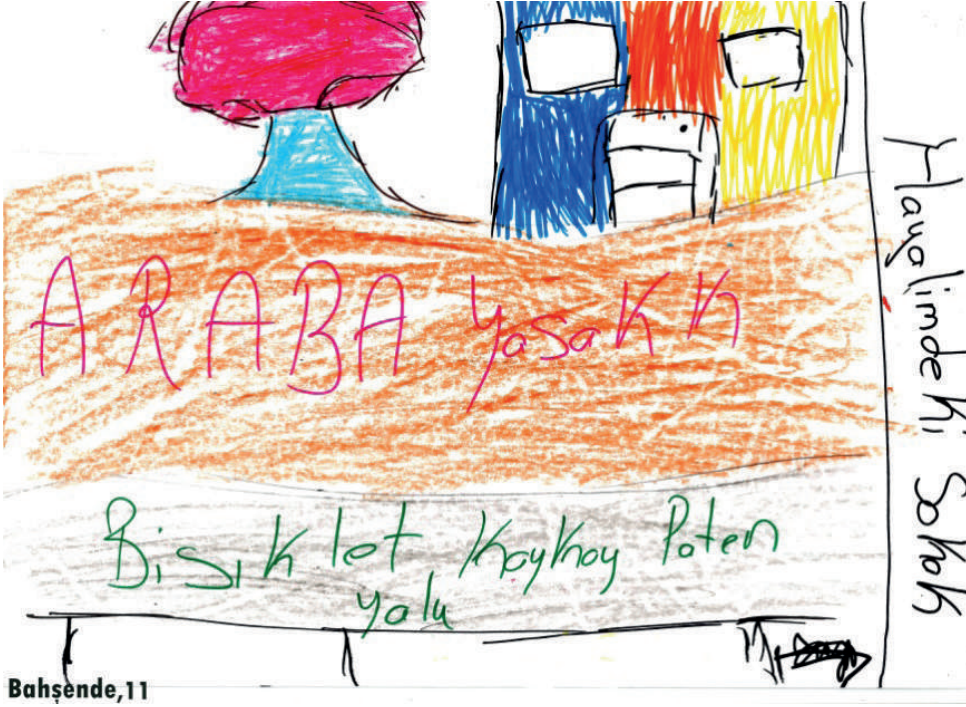
Tablo 2. Çocukların sokakta sevdikleri ve sevmedikleri şeyler

7-11 yaş grubu		12-15 yaş grubu	
Yaşadığınız sokakta en sevdiğiniz şeyler	Yaşadığınız sokakta en sevmediğiniz şeyler	Yaşadığınız sokakta en sevdiğiniz şeyler	Yaşadığınız sokakta en sevmediğiniz şeyler
Arkadaşlarım	Top oynatmayan, kızan komşular	Arkadaşlarım	Araba trafiği
Ailem, evim	Araba çokluğu	İnsanların samimiyeti	Yabancılar
Huzurlu olması	Çöp sorunu	Sokağın etkinliklere elverişli olması	Ağaçların kesilmesi
Sokak hayvanları	Çocukların küfür etmesi	Parkın olması	İnşaat olması
Bisiklet sürmek	Bazı arkadaşlarım	Oynayabildiğim oyunlar	Hayat güvensizliği
	Taşlar	Sağlık ocağı, bakkal, Şeyh Edebali	Çöp sorunu

Ayrıca çocukların “yeşil alanlar, çimenlik, yemyeşil binalar ve fazlasıyla ağaç” yanıtları ise çocukların yaşadıkları çevrede yeşile ne kadar çok özlem duyduklarını anlatmaktadır. Çocuklar aynı zamanda sokaklarında park ve eğlence yerleri de görmek istemektedir. Katılımcı çocuklardan üçü ise sokaklarından memnun olduklarını söylemişler ve hatta hayalindeki sokak resmini Şekil 4’te de görüleceği üzeri çizmemişlerdir.

Şekil 3. 11 yaşında bir kız çocuğun sokak mekânında arabalara karşı tutumu

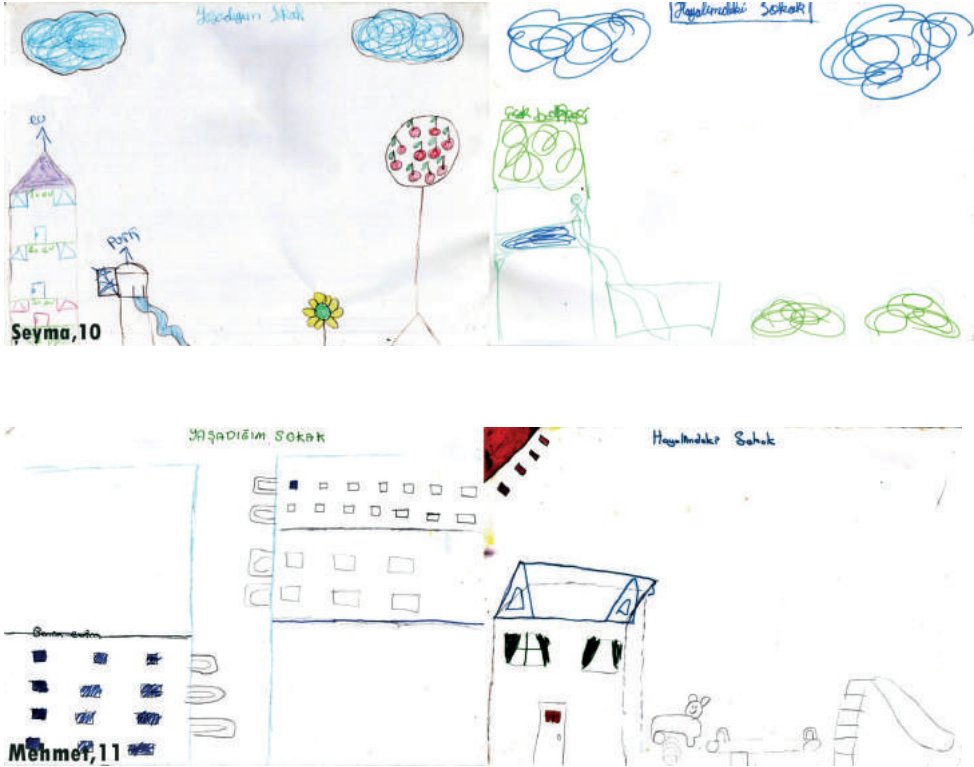
Şekil 4. 13 yaşında bir kız çocuğunun yaşadığı ve hayalindeki sokak hakkındaki ifadesi

Çalıştay boyunca çocukların hoşuna giden şeyler hakkında bilgi edinmek amacıyla çocuklara "Bu atölye çalışmasında en çok hoşuna giden şeyler nelerdir?" sorusu da yöneltilmiştir. En çok dikkati çeken yanıtlar, "fikirlerinin sorulması, sokağını hayal etmek ve özgürce, kısıtlama olmadan resim çizebilmiş olmak"tır.

Çocukların fikirlerinin sorulmasından hoşnut olmaları, onların çevreleri ile ilgili karar alma sürecine katılmalarının ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocukların yaşadığı mekânlara dair, onlardan fikir almadan yapılan uygulamalar sonucu çocukların kısıtlanmakta olduğu fark edilmelidir. Bu çalışma bir kez daha çocukların yaşadıkları mekânlar hakkında söz sahibi olma, fikir beyan edebilme ve alınacak kararlarda katılım hakkına sahip olmaları gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çocukların resimlerinden ve anketlere verdikleri yanıtlardan sokakların somut çevresinden önce sosyal çevresinin iyi olmasını beklemektedirler. Yapılan çalışmada katılımcı çocukların sokak sakinleri ile iyi ilişkileri varsa, sokaklarından memnun olduğu gözlemlenmiştir. Çocuklar güvenlik ve pozitif iletişimin hâkim olduğu sokaklarda yaşamak istediklerini, sokak sakinlerinin baskısı olmadan dilediklerince kendi sokaklarında oynamak, arkadaşlarıyla eğlenmek istediklerini belirtmişlerdir.

Şekil 5. 11 yaş erkek, 10 yaş kız çocuğunun yaşadığı ve hayalindeki sokak çizimi

Fiziksel mekâna dair ise daha az taşıt ve daha fazla yeşil alan istekleri resmettiklerinden ve verdikleri yanıtlardan net bir şekilde anlaşılmaktadır. “Arabaların sokağa belirli saatler süresince girmemesi”, “sokağın sadece yayalara açık olması”, “yemyeşil binalar”, “fazlasıyla ağaç” gibi ifadeler bu istekleri anlatmaktadır.

Resim analizlerinde ağaçlar, çiçekler ve güneş; ılık, doğa ve evin sınırlandırdığı dünyaya duyulan ihtiyacın bir ifadesidir (Di Leo, 1983: 44). Çizilen resimlerin pek çoğunda ağaç, çiçek ve güneş görülmektedir (Şekil 2 ve 5). Çocukların doğal alana duydukları hasretin bir göstergesi olan bu durum, çocukların doğal elemanların bulunduğu mekânlara olan gereksinimini göstermektedir.

Çocuklar, parkın evlerine yakın hatta sokaklarında var olmasını hayal etmektedirler, parka kolay bir şekilde erişmek istemektedirler. Park gibi oyun alanlarının uzaklığı çocukların erişebilirliğini ve dolayısıyla hareketliliğini de etkilediği görülmektedir. Parka tek başına veya arkadaşlarıyla engelsiz bir şekilde ulaşmak isteyen çocuklar; mevcut durumda uzak olan parklara erişebilmek için taşıt trafiğinin yoğun olduğu akslardan geçmek zorunda kalmaktadırlar. Bu sebeple parkların erişilebilirliği ve mahalle içindeki yoğunluğu önemlidir.

Ortaöğretim çocuklarının hayallerindeki sokakta, yaşadıkları sokaklarından memnun oldukları resimlerinden ve yanıtlarından anlaşılmaktadır (Şekil 3). Bunun nedeni olarak çocuklar uzun süre yaşadıkları sokaklara alıştıkları, aidiyet hissettikleri ve başka sokak hayal etmediklerinden söz etmişlerdir. Yaşadıkları sokaklarda çocuklar arkadaşlık, komşuluk ilişkileri ve ailelerinin oluşturduğu sosyal mekândan memnun ama fiziksel mekânın olumsuz koşullarından rahatsız olmaktadır.

İlköğretim yaş grubu çocukların resmettiklerine (Şekil 6) bakıldığında çevrelerini, ortaöğretim yaş grubu çocuklar kadar detaylı çizmemişlerdir. Yaşça daha büyük olan çocukların resimleri incelendiğinde sokaklarında bakkal, büfe, muhtarlık gibi öğelerin yer aldığı görülmektedir ki bu da bu yaş çocukların zihinsel haritalarının küçüklere göre daha gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Şekil 6. 13 yaşındaki erkek çocuğun resim ve yazılı ifadesi

Sonuç

Bu çalışmadaki amaç, sokakların çocukların kentsel mekân kullanımındaki önemini saptamaktır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, çocukların gelişimi açısından büyük bir önemi olan konut yakın çevresindeki sokakların motorlu taşıtların hâkimiyetinde oluşundan çocukların duyduğu rahatsızlık gözlenmiştir. Bunun yanında yoğun yapılaşma nedeniyle yeşil alanların ve kentsel açık alanların azlığı da çocukları olumsuz etkilemektedir. Yoğun yapılaşma ile azalan kentsel açık alanlara, parklara, çocuk oyun alanlarına erişilebilirliğin kısıtlılığı da çocukları kentsel mekândan uzak tutan etkenler arasındadır.

Şahin'in (1984:27) de bahsettiği gibi çocuk en yakın çevresinde sayısız engellerle karşı karşıya iken kenti ancak büyüklere öykündüğü kadarıyla yaşayabilmekte, büyüğün işine dolmuşla gitmesi gibi, çocuk da okul servisine binmek zorunda kalmakta, televizyon ve bilgisayar sayesinde dünyanın öbür ucundaki kentleri, hatta uzayın derinliklerini tanırken içinde yaşadığı kenti tanımamaktadır.

Çocuklar her zaman kentsel nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmuş ve oluşturmaya devam edecektir. Sayılarının fazlalığı kentsel mekânda onların refahının gözetilmesi konusunda etkili olmamaktadır. Bu refahı sokaklarda sağlayabilmek adına çocuk dostu sokaklar oluşturabilmek için; çocuk ve şehir, bakım ve kariyer, özel ve kamu, doğal ve yapılı çevre gibi birbirleriyle çelişen kavramların zıtlıklarının giderilmesi gerekmektedir (Karsten,2006:164).

1989 yılında BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 31. maddesi dinlenme, boş zaman değerlendirme ve kültürel etkinlikler başlığı altında "Çocuk dinlenme, boş zaman değerlendirme, oyun oynama, kültürel ve sanatsal etkinliklerde bulunma hakkına sahiptir." ifadesi yer almaktadır (UNICEF, 2004: 13). Bu doğrultudaki çocukların kentte sağlıklı ve güvenli bir ortamda yaşamını sürdürmeleri ve gelişimleri için gerekli fiziksel, sosyal ve kültürel ortama sahip olmaları en temel haklarıdır.

Motorlu taşıt sahipliği artmakta, özellikle metropol kentlerin sokaklarında park halinde olan taşıtların yanına her gün yenileri eklenmeye devam etmekte ve çocuklara giderek daha az yer kalmaktadır (Ben-Joseph & Warner, 2011: 365).

Çocukların oynayabileceği, ilgi çekici ve güvenli açık hava mekânlarına ihtiyaç vardır. Çocukları kendileri için tehditkâr olduğu düşünülen dış mekânlardan korumak yerine asıl yapılması gereken dış mekânların, konut yakın çevresinin ve sokakların çocukların tekrar çıkıp oynayabileceği şekilde güvenilir, heyecan verici ve çekici hale getirilmesidir.

Sonuç olarak çocuklar kentlerde sokak mekânını kullanan, kent sokaklarına rahatlıkla çıkabilen toplumsal kesimlerden olmalılardır. Çocukların sahip oldukları bu hakkı onlara sunmak için, çocuk dostu sokaklar için sokakların motorlu taşıt trafiğinden arındırılmasını hedefleyen politikaların gündeme gelmesi ve yapılacak peyzaj düzenlemeleri ile doğal elemanlara yer veren uygulamaların hedeflenmesi gerekmektedir. Çocuklara daha yaşanabilir kentsel mekânlar için çocuğun kentsel mekânda fiziksel ve sosyal çevresini oluşturan konut yakın çevresi ve sokak başta olmak üzere tüm kamusal mekânlar, çocukların ihtiyaçlarına ve taleplerine cevap veren, güvenli yerlere dönüştürülmelidir.

Kaynakça

- Akyüz, E. (2010). Çocuk hukuku. Çocukların hakları ve korunması. Ankara: PegemA Yayınları.
- Alexander, C. (1977). A pattern language: towns, buildings, construction. Oxford University Press.
- Ayverdi, İ. (2008). Misalli Büyük Türkçe Sözlük. Kubbealtı Yayınları, İstanbul.
- Ben-Joseph, E., & Warner, S. B. (2011). Child streets. Journal of Urban Planning and Development, 137(4), 365-369.
- Carver, A., Watson, B., Shaw, B., & Hillman, M. (2013). A comparison study of children's independent mobility in England and Australia. Children's Geographies, 11(4), 461-475.
- ÇHDS (Çocuklar Haklarına Dair Sözleşme) (2004). https://www.unicefturk.org/i/file/Co-cuk_Haklarina_Dair_Sozlesme.pdf, Erişim tarihi : 2016.
- Çelikhan, S. (1992). Çocuklara uygun bir çevre: sokakta oyun. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası E-Kütüphane, İstanbul.
- Di Leo, J. H. (1983): Interpreting Children's Drawing, New York: Brunner/Mazel.
- Elkind, D. (2011). Oyunun gücü (Çev. D. E. Öngen, Yay. Haz. B. Onur). ÇOKAUM Yayınları, Ankara.
- Gökmen, H. S. & Taşçı, B. G. (2010). Çocuklar adına Woonerf ve Homezone'dan alınacak dersler. Mimarist Dergisi, 2010(2), 72-77.
- Gür, Ş. Ö., & Zorlu, T. (2002). Çocuk Mekanları, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları. İstanbul
- Karsten, L., & Van Vliet, W. (2006). Children in the city: Reclaiming the street. Children Youth and Environments, 16(1), 151-167.
- Kuru, O. ve Köksalan, B. (2012). 9 Yaş Çocuklarının Psiko-Motor Gelişimlerinde Oyunun Etkisi. Cumhuriyet International Journal of Education. Vol 1 / No 2. ss.37-51. e-ISSN: 2147-1606.
- Mehta, V. (2013). The street: a quintessential social public space. Routledge.
- Onur, B. (2013). Anılardaki Çocukluk: Geleneksel Oyunlar ve Oyuncaklar. Saraydan Sokağa Oyun. Kabalıcı Yayıncılık, İstanbul
- Özdemir, N. (1997) Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi I-II. Hacettepe Üniversitesi SİBE, TDE Böl. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Palmer, S. (2010). Zehirlenen çocukluk: modern dünyanın çocuklar üzerindeki etkisi. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Rasmussen, K. (2004). Places for children—children's places. Childhood, 11(2), 155-173.
- Rivkin, M. S. (2000). Outdoor Experiences for Young Childrenx. ERIC Digest.
- Semerci, M. (2012). Çocuğun Kişilik Gelişiminin Sağlanmasında Ailenin Rolü. Uluslararası Katılımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumu Bildiri Kitabı, 216-223.

- Sevinç, M. (2009). Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul
- Sivri, H. (1993). Fiziksel ve mekansal çevrenin çocuk davranışına ve gelişimine etkileri Çocuk için oluşturulacak çevrelerde tasarım verilerinin saptaması (Doktora Tezi, DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü)
- Şahin, K. (1984). Çocuğun yasaklı mekanı üzerine notlar. Mimarlık, 84(9), 15.
- Tandoğan, O. (2014). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekan: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar. Megaron, 9(1), 19-33.
- TÜİK (2014). "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sonuçları" <https://www.tuik.gov.tr>, (2016)
- UNICEF (2005). Dünya Çocuklarının Durumu. http://www.unicef.org/turkey/pdf/_dcd05.pdf, Erişim tarihi, 2016.
- Yavuzer, H. (2009). Çocuğunuzun İlk Altı Yılı. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1990). Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.

MAHALLEMİ TANIYORUM

GETTING TO KNOW MY NEIGHBORHOOD

ورشة اعرف الحي الذي اعيش فيه

Nilgün Çolpan Erkan

Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve
Bölge Planlama Bölümü

Assoc. Prof., Yıldız Technical University Faculty of Architecture Department of
Urban and Regional Planning

F. Yağmur Şengül

Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Yüksek Lisans Öğrencisi
Yıldız Technical University, Master Student at Urban and Regional Planning

ÖZET

Ülkemizdeki hızlı ve plansız kentleşme özellikle büyük kentlerde yaşam kalitesini düşürmektedir. Kentsel yaşam alanlarının plansızlığı çocuklarda sağlık sorunlarına, sosyal ve psikolojik gelişim sorunlarına neden olmaktadır. Bu nedenle bu sorunlu alanların iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Yapılacak olan çalışmalar için bu atölyede çocuklara hayal ettikleri çevre tasvirleri yaptırılmıştır. Gerek yerel yönetimlerin, gerekse kentsel mekânı biçimlendiren profesyonellerin bundan sonraki çalışmalarında, çocukların gereksinimlerinin ve isteklerinin göz önünde bulundurulmasının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

GETTING TO KNOW MY NEIGHBORHOOD

Rapid and unplanned urbanization in our country lowers the quality of life especially in big cities. The wrong planning of urban living spaces causes health problems, social and psychological development problems in children. For this reason, studies should be carried out to improve these problematic areas. The workshop prompted the children to depict the environment they dream of. The necessity to take into account children's needs and demands in the future work of both local authorities and professionals who are shaping the urban space was emphasized.

ملخص

تتسبب الحركة التمدنية السريعة الغير مخططة في دولتنا في تخفيض جودة الحياة في المدن الكبرى بشكل خاص. يتسبب عدم التخطيط في المساحات الحضرية بالتأثير على صحة الاطفال، وتتسبب في ظهور مشاكل التطور النفسي والاجتماعي لديهم. لهذا السبب يجب القيام بالاعمال اللازمة من اجل تحسين المساحات التي تعاني من مشاكل. وتم تقديم التوصيات من اجل الاوساط التي يرغب بها الاطفال للعيش فيها من خلال ورشة العمل هذه التي تم القيام بتنظيمها من اجل هذه الفعاليات. وتلفت احتياجات الاطفال وطلباتهم كل من الادارات المحلية من طرف ومن طرف المهنيين الذين يقومون بوضع صيغ الاماكن المدنية من طرف آخر، وذلك في الاعمال التي سوف تقوم بها من الآن ولاحقا.

MAHALLEMİ TANIYORUM

DOÇ. DR. NİLGÜN ÇOLPAN ERKAN*

F. YAĞMUR ŞENGÜL**

* Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

** Yıldız Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Yüksek Lisans Öğrencisi

Ülkemizdeki hızlı ve plansız kentleşme özellikle büyük kentlerde yaşam kalitesini düşürmektedir. Bu süreç yoğun yapılaşma, azalan kamusal açık alanlar, artan motorlu taşıt trafiği, artan nüfusa bağlı yabancılaşma gibi pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu kentlerde yaşayan çocuklar da bu sorunlardan fazlasıyla etkilenmektedir. Oyun oynayacak açık alanların azlığı hatta bazı bölgelerde yokluğu, motorlu taşıtların sokakları işgal etmesi gibi nedenlerle çocuklar iç mekânlara hapsolmaktadır. Kentsel yaşam alanlarının bu durumu çocuklarda sağlık sorunlarına, sosyal ve psikolojik gelişim sorunlarına neden olmaktadır. Sağlıklı nesillerin yetiştirilebilmesi için bu sorunların aşılması büyük önem taşımaktadır ve çözümün bir kısmı kentsel mekânların yeniden farklı bir anlayışla ele alınmasına bağlıdır.

Kentsel mekânlardan sokaklar ve mahalleler, çocukların tek başlarına hareket etme yaşına geldiklerinde ilk tanıştıkları kamusal mekânlardır. Çocuklar önce sokak mekânına aşina olurlar, daha sonra okul çağına geldiklerinde ise okula, markete, parka, arkadaşlarına giderken mahalle mekânını tanır, kullanırlar. Bu nedenle mahalle mekânı çocukların gelişiminde büyük rol oynamaktadır. Gerek oyun alanı, gerekse sosyalleşme mekânı olması açısından mahalle, çocuğun özgüven inşa etmesinde, sosyal ilişkiler kurmasında, zihinsel gelişiminde önem taşır. Bu yazıya konu olan çalışmada çocuklar ve mahalle kavramı üzerine yoğunlaşmıştır.

Bu yazıda kentin kullanıcıları olan çocuklar ile yaşadıkları mahallelere ilişkin gerçekleştirilen bir resim atölyesinin düşündürdükleri ele alınmış, yaşları 10-13 arasında değişen 14 katılımcı çocuktan yaşadıkları ve hayal ettikleri mahalleleri çizmeleri istenmiştir. Aynı zamanda çocukları ve yaşadıkları çevreyi daha iyi tanıyabilmek amacıyla kısa bir anket çalışması da yapılmıştır. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde çocukların mahalle kavramını aslında pek de bilmedikleri saptanmıştır. Bunun dışında çocukların resimleri açık ve yeşil alanlara, doğaya ve oyun arkadaşlarına özlemlerini yansıtmaktadır. Bu çalışma sonucunda gerek yerel yönetimlerin, gerekse kentsel mekânı biçimlendiren profesyonellerin bundan sonraki çalışmalarında çocukları ve gereksinimlerini göz önünde bulundurmaları gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Giriş

UNICEF'in raporuna göre, nüfus artış hızı yavaşlamış olmakla birlikte, önümüzdeki uzun yıllar boyunca çocuk nüfusu toplam nüfus içinde önemli bir orana sahip olmaya devam edecektir. Bu oran (0-18 yaş grubu nüfusu oranı) ülkemizde toplam nüfusun %29'una denk gelmektedir (TÜİK 2016). Çocuk nüfusu bu kadar yüksek bir orana sahip olmakla birlikte kentsel mekânlarda onlar için düzenlenmiş mekânların miktarı oldukça düşüktür. Çocukların ihtiyaç duyduğu alanların başında eğitim, spor ve oyun alanları, parklar, bahçeler gibi açık alanlar yer almaktadır.

Bu konuda özellikle büyük kentler göz önünde tutulduğunda, hiçbir koşulda yeterli olmayan bu açık yeşil alanların eksikliği çocuk ve gençlerin fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerini etkilemekte ve pek çok soruna neden olmaktadır.

Bu çalışma büyük kentlerde yaşayan çocukların konut alanlarının çevresini nasıl değerlendirdiklerini anlamak, mahalle konusunda onlarda bir bilinç oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Büyük Kentler ve Çocuk

Çocukluk insan hayatında çok önemli bir dönem olan bebeklik ve yetişkinlik arasındaki dönemi anlatır. Öğrenmenin en hızlı ve en kalıcı biçimde gerçekleştiği çocukluk dönemi, hem bireyin hem de toplumun geleceği için büyük önem taşımaktadır. Çağlar'a göre (1973) çocuk her toplumun istikbalidir. Bir toplumun sürekliliği sağlanmak isteniyorsa çocukların özenle eğitilmesi ve korunması, her alanda istenilen şekilde gelişmesini sağlayacak arzu edilen bir düzeyde hazırlanması gerekmektedir. Bütün toplumlarda varlığı önemsenen çocuk, toplumların geleceğini hazırlayan birey olma özelliği ile son derece önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Geçmiş geleceğe taşıyan her çocuk hem toplumsal mirasın aktarılmasını hem de devamlılığını sağlama gibi önemli bir pozisyonda bulunmaktadır. Bugünün küçüğü olan çocuk, geleceğin yöneticisi, yönlendiricisi, kentlisi olacağından bu donanım ile yetiştirilmek zorundadır (Şenol ve Yıldız, 2013).

Büyük kentlerde yaşayan çocuklar, kentlerin ve yaşam koşullarının sebebiyet verdiği pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunların başında fiziksel aktivite eksikliğinin neden olduğu sağlık sorunları gelmektedir¹. Sağlıksız kentleşme so-

1 Sağlık Bakanlığının 2012'deki raporuna göre çocuklarda değişen yaşam koşullarına bağlı olarak obezite ve tip 2 diyabetin görülme sıklığı artmıştır. Bu tip hastalıkların artışında biyolojik, genetik etkiler ve beslenme alışkanlıklarının yanı sıra çevresel faktörlerin de etkili olduğu bilinmektedir. (Türkiye Fiziksel Aktivite Rehberi / Çocuk ve Ergenlerde Fiziksel Aktivite, 2014)

runları ve güvenlik sorunları nedeniyle çocukların ev, okul ve planlanmış eğitim/aktivite alanları ve bunlar arasındaki ulaşım amaçlı geçen zamanlar dışında, çocukların çocukluklarını yaşayabileceği zamanları kalmamaktadır. Bütün bu koşullar çocukların fiziksel, psikolojik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

Hızlı ve plansız kentleşmenin getirdiği yoğun ve düzensiz yapılaşma nedeni ile kentsel alanlarda açık alanların hızla azalması, otomobil sahipliğinin artmasına bağlı olarak trafik yükünün artması kentsel alanları çocuklar için tehlikeli mekânlar haline getirmektedir. Kentsel mekânlar çocuğun gereksinimlerine, beklenti ve isteklerine cevap verememekte, çocuğa güvenli ortamlar sunamamaktadır (Tandoğan, 2014). Bu sürecin mekâna yansımaları ile günümüz çocukları fiziksel çevresinin, özellikle sokakların kendisine tanıdığı olanaklardan mahrum kalmakta, özgüven geliştirme, sosyal bağlar kurma, çevreye aidiyet hissetme, kentli davranışları geliştirme gibi konularda yetersiz kalabilmektedir. Kısaca kentsel mekânlarda büyümek çocuk için birçok zorluğu beraberinde getirmektedir.

Yılmaz'a (2005) göre çocukların sosyal ve fiziksel gelişimleri için çevre önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Çocukların birbirleriyle ve çevredeki yetişkinlerle ilişkileri gelecekteki hayatlarını şekillendirmede önemli birer faktördür. Geleceğin kentli adayı olarak çocuğun fiziksel, zihinsel, sosyal, kültürel gelişiminde anahtar rol oynayan boyut mekânsal/çevresel boyuttur. Bu boyutun içinde ilk sırada, çocuğun evden çıktığında temas ettiği ilk kamusal mekân olan "sokak" daha sonra çocuk okul çağına geldiğinde "mahalle" gelmektedir. O nedenle konut alanlarında sokak ve mahalle tasarımı giderek büyük önem arz etmektedir.

Çocuklar en verimli şekilde oyun oynayarak öğrenirler. Bu da sokak ve mahallelerde oyun oynamaya olanak tanıyacak ortamların tasarlanması anlamına gelmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi de, "çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun etkinliklerde bulunmasını, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılımını" bir hak olarak tanımlamaktadır (UNICEF, madde 31, 1989). Bu yargıyı destekleyen diğer kararlardan birisi "Çocuk Dostu Kentler (Child Friendly Cities)" girişimi görülmektedir. Bu girişim, çocuklar için yalnızca yeşil alanlar, park alanları gibi tasarlanmış veya kontrollü alanları değil aksine tüm kentin güvenli ve sağlıklı hale getirilmesini savunmaktadır (Tandoğan, 2014). Bu da "mahalle" konusunun önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Mahalle

Mahalle; kenti oluşturan işlev alanlarının içinde konut alanlarının bir parçasını, yerleşme içindeki en küçük yönetim birimini tarif etmektedir. 5393 sayılı Belediye Yasası'na göre mahalle; belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimi ifade etmektedir. Kentsel mekânın oluşturulmasında, algılanmasında ve fizik mekânı kadar sosyal yaşamının biçimlenmesinde de son derece önemli olan mahallenin bu özellikleri gösterebilmesi için sahip olduğu nüfus, alan ve sınırları ile belirli bir boyut tanımlaması gerekmektedir (Erkan ve Akın, 2011). Buna göre mahalle fiziksel boyutuyla, yürüme mesafesi olan 800 metrelik sınırları aşmayan, 20-50 hektar büyüklükte, sınırları fiziksel ve işlevsel olarak tanımlı² bir büyüklüğü tarif etmelidir. Bunun yanı sıra mahalle 3500-5000 kişinin yaşadığı, yüz yüze ilişkilerin kurulabildiği, tanış olma boyutunun sağlandığı, gündelik gereksinimlerin yürüme mesafesinde karşılanabildiği, bağlı olarak yaya erişiminin öncelik taşıdığı bir birim olarak tanımlanabilir (Erkan ve Akın, 2011).

Yukarıdaki tanıma göre ideal mahalle düzeni çocukların algılayabilecekleri, içinde rahatlıkla hareket edebilecekleri, fiziksel olduğu kadar sosyal ve psikolojik gelişimlerini sürdürebilecekleri bir kentsel mekân olarak öngörülmektedir. Ancak günümüz büyük kentlerinde yukarıda sıralanan ölçütler bağlamında ideal mahalleyi görmek ne yazık ki mümkün değildir. Nüfus açısından neredeyse küçük bir kent niteliği taşıyan, sınırlarının okunamadığı, tanış olma boyutu kimi zaman sadece aynı apartmanda yaşayanlarla sınırlı kalan yaşam alanlarına dönüşmüştür. Bu da fiziksel olumsuzluklarla birlikte çocuklar için sağlıklı bir çevre oluşturmaktan uzaktır.

Çocukların tek başlarına ilk tecrübe edecekleri kentsel mekânların başında gelen mahallenin taşıdığı önem üzerine bu çalışmada çocukların mahalle algısı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

“Mahallemi Tanıyorum” Resim Atölyesi Çalışması

Yazıya konu edilen atölye çalışması, 30 Nisan 2016 günü Harbiye Askeri Müzesi'nde, Marmara Belediyeler Birliğinin düzenlediği 2. Uluslararası Çocukların Şehri Kongresi kapsamında uygulanmıştır. Çalışma Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Nilgün Çolpan Erkan ve Yıldız Teknik Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi F. Yağmur Şengül koordinatörlüğünde, Sevgi Genç, Esra Genç ve Damla Şengül asistanlığında gerçekleştirilmiştir.

² Burada tanımlı sınırlardan kasıt mahalleler arasında okul, park, üst kademe araç yolu gibi algılanabilen sınırların kurgulanmasıdır.

Çalışmada çocuklardan ikiye bölünmüş bir A3 resim kâğıdının yarısına yaşadıkları mahalleyi, diğer yarısına ise hayallerindeki mahalleyi resmetmeleri istenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Atölye çalışmasından fotoğraflar

Çocukların çizdikleri resimlerin daha iyi analiz edilmesini sağlamak ve çocukları biraz daha tanıyabilmek için, aynı zamanda bir anket uygulanmıştır. Dört ana bölümden oluşan anket çalışmasının bölümleri aşağıdaki gibidir;

1. Kişisel Bilgiler
2. Mahalleye Katılım
3. Komşuluk-Tanış Olma İlişkileri
4. Yaşadıkları Mahalleden Beklentileri

Çalışmadaki amaç, edinilen bulgulardan karşılaştırma yapılarak çocukların yaşadığı mahalleyi ne şekilde yorumladıklarını ve bir mahalleden beklentilerini mekânsal boyutta analiz etmektir.

Bulgular

Atölye, 10-14 yaşları arasındaki toplam 20 kişilik bir çocuk grubunun katılımıyla bir saatlik bir sürede gerçekleştirilmiştir. Bu yaş grubunun seçilmesindeki en önemli etmen, bu yaş grubu çocukların becerilerinin daha gelişmiş olması ve mahalleyi tanıma ve kullanabilme açısından uygun çağ yaşında olmalarıdır.

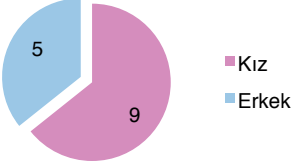
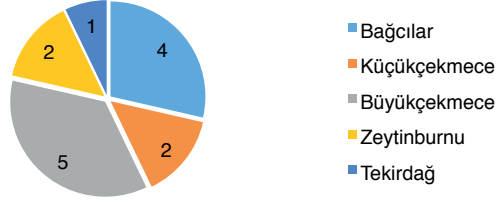
Atölyeye katılan 20 çocuktan 6'sı göçmen çocuk olmaları ve mülteci kampında yaşıyor olmalarından dolayı değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır. Değerlendirmeye alınan katılımcı 14 çocuğun 9'u kız, 5'i erkek çocuktur, yaşları 10-13 arasında değişmektedir (Tablo 1, Grafik 1). Çocuklara mahalleleri ile kurdukları ilişkiyi anlayabilmek³ için ankette okula nasıl ulaştıkları da sorulmuştur. Tablo 1'de görüldüğü üzere çocukların 6'sı dışında diğerleri yürüyerek okula gitmektedir.

Katılımcı çocukların yalnızca 1'i Tekirdağ Merkez olmak üzere, 13'ü İstanbul'un Zeytinburnu, Küçükçekmece ve Bağcılar ilçelerinde ikamet etmektedirler.

Tablo 1. Çalışmayan katılan çocukların profilleri

İsim	Yaş	Cinsiyet	Yaşadığı İl-İlçe	Okula Ulaşım
Şengül	12	Kız	İstanbul, Bağcılar	yürüme
Aleyna	10	Kız	İstanbul, Bağcılar	yürüme
Belen	12	Kız	İstanbul, Bağcılar	servis
Batuhan	12	Erkek	İstanbul, Büyükçekmece	yürüme
Yağız	11	Erkek	İstanbul, Bağcılar	servis
Enes	11	Erkek	Tekirdağ, Merkez	servis
Sude	13	Kız	İstanbul, Büyükçekmece	yürüme
Öykü	11	Kız	İstanbul, Büyükçekmece	özel araç
Sıla	12	Kız	İstanbul, Büyükçekmece	toplu taşıma
Buse	11	Kız	İstanbul, Büyükçekmece	yürüme
İrmak	11	Kız	İstanbul, Küçükçekmece	yürüme
Damla	11	Kız	İstanbul, Zeytinburnu	yürüme
Abdullah	13	Erkek	İstanbul, Zeytinburnu	yürüme
Yiğit	12	Erkek	İstanbul, Küçükçekmece	özel araç

3 Brühl Belediyesinin hazırladığı rehber göre okula yürüyerek gitmek çocuklar için pek çok olumlu davranış gelişimine katkı sağlamaktadır. Öncelikle yürümek ve hareket etmek çocukların fiziksel gelişimi için önemlidir. Rehber göre okula güvenli rotaların belirlenmesiyle; çocuk trafikte güvenli ve bilinçli davranmasını öğrenir, çevresini daha iyi tanır ve diğer çocuklarla arkadaşlık kurar (Demirel Etli & Yamaçlı, 2015).

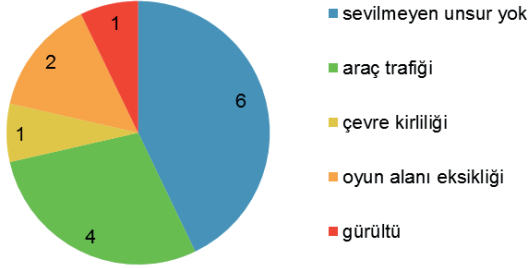
Cinsiyet Dağılımı**Yaşadıkları Yer Dağılımı****Grafik 1. çalışmaya katılan çocukların cinsiyet dağılımı ve yaşadıkları yerler**

Çocukların resimleri incelendiğinde “yaşadıkları mahalle” resimlerinde konutlar, yollar ve bazılarında çocuklar bulunmaktadır. Bunların dışında ağaç, kamusal ve ticari yapılar ile park/oyun alanı gibi donatı alanlarını çizen çocukların oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Yaşadığı mahallede ağaç gösterilen resimlerin sayısı 6, diğer kamusal alanları gösteren resimler 3, park bulunan resimler ise sadece 2 adet olarak saptanmıştır. Oysa çocukların hayallerindeki mahalle resimlerinde daha fazla sayıda ağaç, oyun alanı ve kamusal alan ifadeleri görülmektedir. Şöyle ki kamusal yapıların çizildiği resimler 5, ağaç çizilen resimlerin sayısı 8, oyun alanı çizilen resimler ise 10 adettir. Buradan çocukların doğa, park, oyun alanı gibi açık alanlara büyük özlem duyduklarını anlamalıyız.

Az sayıda katılımcı çocukla ile gerçekleşen bu çalışmada genelleme yapmak doğru olmasa da okula yürüyerek giden çocukların çevreleri hakkında daha ilgili olduğu görülmektedir. Okula yürüyerek giden çocukların hepsi “Mahallede kimleri tanıyorsun?” sorusuna; “komşu, bakkal, dışarıda oynadığı arkadaşlar” cevaplarını vermiştir. Buna karşın okula herhangi bir vasıta ile giden 6 çocuğun sadece 3’ü “komşu, bakkal” cevaplarını vermiştir. Aynı zamanda okula yürüyerek giden 8 çocuktan 6’sı her hafta dışarı çıkarken, okula araç ile giden 6 çocuğun yalnızca 2’si her hafta dışarı çıkmaktadır. Bu da okulların çocukların yaya erişme mesafesinde olmasının ve çocukların okula yürüyerek gitmelerinin hem fiziksel hem de sosyal gelişimleri açısından önemli olduğunu göstermektedir.

Çocuklara uygulanan anket çalışmasında “Mahallenizde sevmediğiniz şeyler nelerdir?” sorusu yönetilmiştir. Alınan yanıtlara göre katılımcı çocuklardan 6’sı yaşadığı mahalleden memnunken, 4’ü araç trafiğinden, 2’si oyun alanı eksikliğinden, diğerleri gürültü ve çevre kirliliğinden şikâyet etmektedir.

Mahallede Sevilmeyen Şeyler

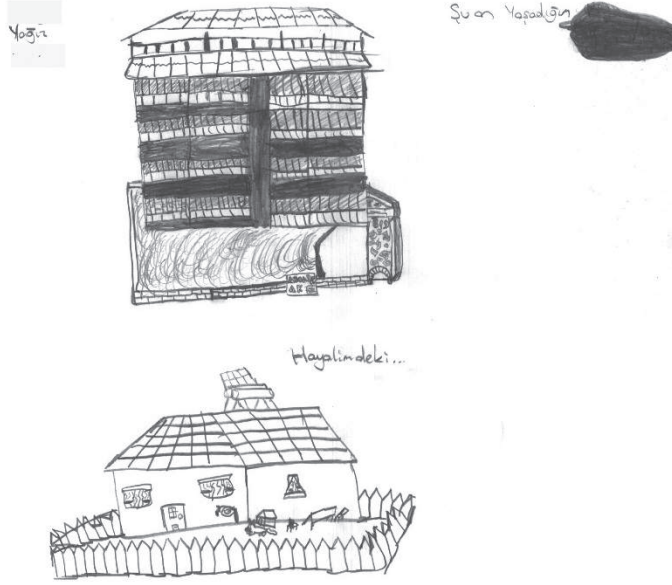
Grafik 2. Mahallede sevilmeyen şeyler

Mahallesinden her şeyiyle memnun olan çocuklardan birinin, 12 yaşındaki Şengül'ün, resim çalışması özellikle dikkat çekmektedir (Şekil 2). Şengül'ün anket sorularına verdiği yanıtlar incelendiğinde yaşadığı mahallede 15-20 kişiyi (bakkal, kırtasiyeci, komşular, arkadaşlar) tanıdığı, yaşadığı mahallede sevmediği hiçbir şey olmadığını belirtmiştir. Öyle ki, hayalindeki mahalleyi çizmeyerek yaşadığı mahalledeki mutluluğunu ve memnuniyetini ifade etmiştir.

Şekil 2. Şengül (12), Bağcılar

11 yaşındaki Yağız ise yaşadığı mahalleyi tanımlamak için çok katlı bir apartman çizmiş, hayalindeki “yer”e ise bahçeli bir ev resmetmiştir (Şekil 3). Çocuğun çalışma sırasında her renkte kalem kullanma şansına rağmen sadece kara kalem kullanmış olması da ilgi çekicidir. İlgi çekici diğer bir konu ise bir önceki örnekte mahallesinden çok memnun olan Şengül ile aynı ilçede ikamet ediyor olmasıdır.

Şekil 3. Yağız (11), Bağcılar

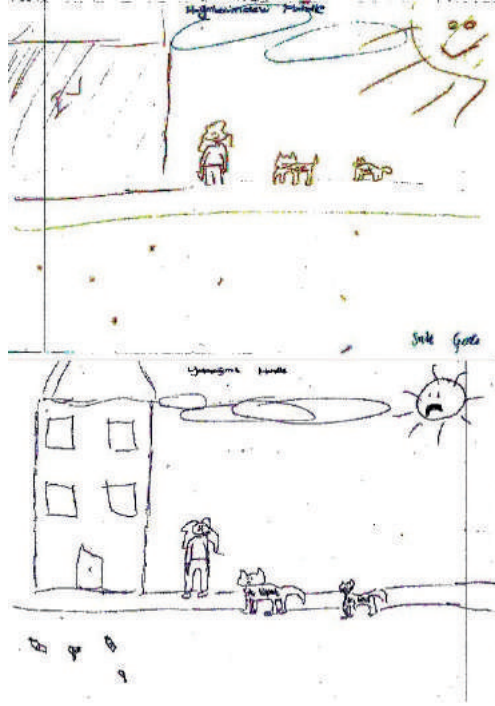
Katılımcı çocukların resimleri incelendiğinde bazı resimlerde donatı işlevli yapının, oyun elemanlarının, güneşin ve hayvanların yer aldığı görülmüştür. Örneğin 12 yaşındaki Aleya yaşadığı mahalledeki bilgi evini çizmiştir. Özellikle yaşadığı mahallede ağaç olmasına karşın (Şekil 4 üstte), hayalindeki mahallede (Şekil 4 altta) su ögesi kullanmış ve hayvanat bahçesi çizmiştir. Resimde kullanılan ifade ve renkler oldukça net okunabilmektedir. Mevcut ve hayali mahalle tasvirinde çizilen ağaç, kelebek, hayalindeki mahallede çizilen hayvanlar çocuğun doğaya karşı ilgisini ortaya koymaktadır.

Diğer ilgi çekici resim ise 13 yaşındaki Sude'ye aittir. Sude yaşadığı mahalle için bir apartman, önünde çöpler, sokakta bir kız çocuğu ile aç sokak hayvanları (sokak hayvanlarının üzerine “aç kedi” ve “aç köpek” yazıları yazılmıştır) ile güneş çizmiştir (Şekil 5 altta). Resmin ilginç yanı resimdeki canlıların ve güneşin yüz ifadelerinin üzgün ve şaşkın olmasıdır. Yaşamak istediği mahalle resminde ise apartmanın yerini “ev” almış, çöplerin yerine çiçekler çizilmiş, kızla birlikte kedi ile köpek

(bu kez sokak hayvanlarının üzerine “tok” yazılmıştır) ve güneş bu kez gülümseyen bir biçimde resmedilmiştir (Şekil 5 üstte). Bu resimlerden çocukların çevresel sorunlara ve doğaya duyarlı çocuklar oldukları anlaşılmaktadır.

Şekil 4. Aleya (12), Bağcılar

Şekil 5. Sude (13), Büyükçekmece

Atölye çalışmasında dikkat çeken bir diğer resmi ise Bağcılar'dan 11 yaşındaki Belen çizmiştir. Belen ile yapılan anket sonucunda; okula servis ile gittiği, yaşadığı mahallede hiç dışarı çıkmadığı ve sadece anneannesini ziyarete gittiği saptanmıştır. Bu durum Belen'in çizdiği mevcut mahalle resmine de yansımaktadır. Yaşadığı mahallede kendini bir çitin arkasında, tek başına tasvir etmiştir (Şekil 6 üstte). Çizdiği hayalindeki mahalle resmine bakıldığında ise birlikte oyun oynayan çocuklar, ağaçlar ve hayvanlar yer almaktadır⁴ (Şekil 6 altta). Resimde "Hayatlar :(, Hayaller :)" ifadeleri de çok şey anlatır. Buradan yola çıkarak Belen'in yaşadığı mahallede sosyal gereksinimlerinin ve donatı beklentilerinin karşılanmadığı söylenebilir.

⁴ Belen resminin hayal kısmını zamanı yetmediği için renklendirememiştir.

Şekil 6. Belen (11), Bağcılar

Değerlendirme

Yapılan çalışmanın sonucunda görülen en belirgin unsurlardan biri, katılımcı çocuklarının hepsinin yaşadığı mahalleyi çoğunlukla “sokak” biçiminde tasvir etmesidir. Bunun nedeni olarak çocukların mahalle kavramını bilmemeleri, mahalle içinde evlerinin bulunduğu sokaktan fazla uzaklaşmamış olmaları, mahallelerin sınırlarının tanımlı olmaması gibi pek çok neden sıralanabilir. Çakırer Özservet’in (2013) de söz ettiği gibi günümüz şehirlerinde doğal çevre dramatik şekilde yitirilmiştir ve yapıli çevre insan yaşamında daha baskın durumdadır. Çocuklar yaşamalarının büyük kısmını bu yapıli çevrelerde ve ev, okul, dersane, avm gibi kapalı mekânlarda geçirmektedirler. Hatta hafta içi neredeyse tüm günlerini konut ile okulda ve bunların arasındaki seyahatlerde taşıt araçlarında geçirmektedirler. Duman ve Koçak’ın (2013) saptamalarına göre çocuklar zamanlarını daha çok kapalı

mekânlarda bilgisayar oyunları ile geçirmekte, dış mekân elverişli olmadığından dış mekânda gerçekleşen oyunlara eskisi kadar yönelmemektedir. Çocuklar bu nedenle daha çok açık alanlara ve doğayla ilişkili çevrelere ihtiyaç duymaktadırlar. Yapılı çevrenin zihinsel sağlığa doğrudan ve dolaylı yoldan yaptığı etkiyi inceleyen çalışmalar, mevcut şehirlerde düzenlemelerin insan odaklı olmaktan çok motorlu taşıt odaklı planlandığını ortaya koymaktadır. Buna bağlı olarak çoğu kentli çocuk kentlerde yürümek ve bisiklete binmek deneyimlerden mahrum kalmaktadırlar.

Bu sorunların farkında olan ilgililer 2014-2018 Onuncu Kalkınma Planı'nda çocukların yaşam kalitesi üzerine odaklanmayı, sosyal adalet ve ihtiyaç kavramı üzerinde işleyen bir hizmet süreci oluşturmayı hedeflemişlerdir. Çocukların üstün yararı gözetilerek iyi olma hallerinin desteklenmesi, potansiyellerini geliştirmeye ve gerçekleştirmeye yönelik fırsat ve imkânların oluşturulması öngörülmüştür. Bunların yanı sıra aynı planda konut üretiminin yerleşme, gelişme eğilimlerine ve özelliklerine göre yönlendirilmesi yaşlı, çocuk ve engellilerin ihtiyaçlarına uygun konut ve çevrelerinin tasarlanması ve yapımına olan gereksinimden söz edilmektedir (Onuncu Kalkınma Planı Raporu, 2013; Çocuk Çalışma Raporu, 2014).

Bu bağlamda yerel yönetimler planlayacakları ve tasarlayacakları fiziksel çevrelerde çocukların yaşadığı konusunda farkındalıklarını artırmak zorundadırlar. Çocukların fiziksel çevre ile ilişki kurmasını sağlayacak ve çocukları kent yaşamına katılmaya teşvik edecek çalışmalar yapmak, sokak, mahalle tasarımlarında çocuk ve yayaya öncelik vermek yerel yönetimlerin öncelikli görevleri olmalıdır.

Kaynakça

- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (2009).
- Erkan, Nilgün Ç., Oya AKIN, (2011), "Konut Alanı Tasarım Sürecinde Unutulan Bir Kavram; Mahalle", Çevre – Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, 08-09 Aralık 2011, ed. Seda Tönük vd., Yıldız Teknik Üniversitesi, s:437-448, İstanbul.
- Çağlar, D. (1973). Türkiye’de Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Eğitimlerine Genel Bir Bakış. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1 ,59 ,(3) 5, Ankara.
- Çakırer-Özservet, Y., (2013), "Tasarımda İnsan Odağını Kaybetmemek İçin Kentli Çocuklar ve Resmettiklerine Bakmak.» Çevre Tasarım Kongresi: Uludağ Üniversitesi Mühendislik - Mimarlık Fakültesi, Bildiri Kitabı: 324-309.Bursa.
- Demirel Etlı, P., ve R. Yamaçlı, (2015), "Çocuklar İçin Sokakların Güvenlik Koşullarının İrdelenmesi: Eskişehir Odunpazarı Örneğı." Electronic Turkish Studies 10.14.
- Duman, G., ve Koçak, N. (2013). Çocuk Oyun Alanlarının Biçimsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi (Konya İli Örneğı).Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), s:64-81.
- Şenol, D., & S. Yıldız, (2013). Çocuk İhtiyaçları - Çocuk ve Anne-Baba Bakış Açılıyla. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneğı Yayınları.
- Tandoğan, O. (2014). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar. Megaron, 9(1), 19-33.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2016). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21521>. adresinden alınmıştır.
- Çocuk ve Ergenlerde Fiziksel Aktivite Rehberi, (2014), T.C. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Kurumu, Ankara.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2013); Çocuk Çalışma Raporu,
- Türkiye’de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi Raporu (2012). UNICEF.
- 11 Aralık, 2013 tarihinde <http://www.unicef.org.tr/tr/knowledge/detail/1356/turkiye-de-cocuk-ve-genc-nufusun-durumununanalizi-2012-2> adresinden alınmıştır.
- Yılmaz, Ç. N. (2015). Tarlabası’nda Yaşayan Çocukların Çevresel Algı Süreçlerinin Bilişsel Haritalar Yöntemiyle İrdelenmesi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İstanbul.

ENGELSİZ / DÜŞÜNÜYORUZ - OYNUYORUZ - TASARLIYORUZ

FREELY / WE THINK - WE PLAY - WE DESIGN

نفكر - نلعب - نصمم بلا عوائق

Hatice Ayataç

Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi
Assoc. Prof., Istanbul Technical University, Faculty of Architecture

Bedel Emre

İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir Plancısı
Istanbul Technical University, Urban Planner

ÖZET

Çocuğun fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişiminin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasındaki en önemli yardımcı oyundur. Kullanılan objeye bağlı olarak fiziksel motor sisteminin, bilişsel algısının, sosyal iletişim becerinin ve paylaşma davranışının gelişimini hedefleyen “obje ile oyun” tipinde kullanılan obje ya da oyun malzemesinin şekli, rengi, dokusu, bir araya gelebilirliği ve sürekliliği önemli belirleyicilerdir. Bu bağlama temellenen Atölye, çocukların, özellikle göçmen çocukların, yeni dâhil oldukları ülkeye, kentlere dair algılarını, toplumsal olduğu kadar mekânsal olarak da uyumlarını ortak bir dil olan oyun üzerinden yorumlamayı planlamıştır.

SUMMARY

The most important booster for the healthy completion of the child's physical, cognitive and social-emotional development is play. Depending on the object used, the shape, color, texture, consistency and continuity of the object or playing materials that are used as a type of “play with an object” are important determinants which aims the development of physical motor system, the cognitive perception, the social communication skills and the sharing behavior. Based on this context, the workshop plans to socially interpret children's, especially immigrant children's, perceptions of cities and countries they live in, as well as their spatial adaptation through play which is a common language.

ملخص

يعتبر اللعب الأداة الأهم من أجل تأمين التطور الاجتماعي-الحسي والفهمي والبدني للعائد للطفل والذي يلعب دوراً كبيراً في اتمام الطفل لتتطوره بشكل صحي. ويتم القيام عن طريق مبدأ اللعب على طريقة «اللعب بالأجسام» القيام بتطوير مهارات التواصل الاجتماعية العائدة الى الاطفال والحسّ الفهمي والتي يتم تنفيذها عن طريق استخدام المحركات الملموسة المرتبطة بالأجسام أو عن طريق تأمين استمرارية هامة تجمع كل من لون وشكل وملامس مواد الألعاب. ويتم التخطيط بشكل خاص تأمين مشاركة الاطفال في ورشات العمل سيشكل مرتبط مع مفهوم المدينة وخاصة حقوق الاطفال اللاجئين والتأقلم المكاني بقدر التأقلم في المجتمع، والتعليق على اللعب على شكل لغة مشتركة من أجل التأقلم

ENGELSİZ / DÜŞÜNÜYORUZ-OYNUYORUZ-TASARLIYORUZ

DOÇ. DR. HATİCE AYATAÇ*

BEDEL EMRE**

* *İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi*

** *İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir Plancısı*

Çocuk göçmelerle ilişkili bir çalışmada en temel kavram “çocuk”tur. B.M. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin ilk maddesi çocuğu şöyle tanımlamaktadır:

Madde 1- Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

BMMYK verilerine göre son iki yılda Türkiye sığınma talebiyle gelenlerin sayısı giderek artmıştır. Mülteci Hakları Konfederasyonu (2012) bilgilerine göre ise 2012 yılı itibarıyla sığınmacıların çoğu Irak, İran, Somali ve Afganistan’dan gelenlerdir (Topçuoğlu, 2012). Güncel durumda bu listeye Suriye’de eklenmiştir. Doç.Dr. Murat Erdoğan yürütücülüğünde tamamlanan “Türkiye’deki Suriyelilerin Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması” (2014) verilerine göre ülkemizdeki Suriyelilerin yarısından fazlası (1 milyon 200 bini) 18 yaşın altındadır.

Göçmen olsun ya da olmasın çocuk temelli yapılan araştırmalarda çocukların toplumsal-duygusal gelişiminde çevresi ile sosyal bir iletişim kurabilmesi, sosyo-kültürel ve eğitsel etmenlerle bu gelişimin desteklenmesi vurgusu yapılmaktadır (Gür Öymen & Zorlu, 2002). Çocuğun tüm bu fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişiminin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasındaki en önemli yardımcının ise oyun olduğu bilinmektedir (Goldstein, 2012; Whitebread vd, 2012; Campbell, 2013; Malone vd., 2014).

Özellikle bir oyuncak ya da obje ile oynanan oyunlarda çocukların hikayeler uydurabildiği, düşüncelerini geliştirebildiği, nedenleri sorguladıkları, kendilerine hedefler koyarak bu hedeflerin üstesinden gelmek için çaba sarf ettikleri gözlemlenmiştir (Whitebread vd., 2012). Çocuğun oyun ile karşılayabildiği bilişsel gereksinimleri ise kendi oyun mekânları hakkında alınan kararlara katılım sağlama; çevrelerini tanımlama ve değerlendirme; çevrelerini inşa etme, yaratma, dönüştürme ve yeniden şekillendirme; sahiplilik ve ortaklık duygusu kazanma; tercih yapma

ve olasılıkları görme; gizlenme, gözetleme, planlama, saklanma, ortaya çıkma; evcilik gibi fantastik rollere girebildiği oyunlar oynama; çevresindeki dış dünyayı gözlemleme; keşfetme, ortaya çıkarma ve ifade etme olarak tanımlanabilmektedir (Campbell, 2013). Bilişsel anlamda gelişmesi için ihtiyaç duyduğu tüm bu gereksinimleri oyun ile karşılayabilmektedir. Çocukların öğrenme süreçleriyle ilgi kuran literatürde oyun için beş tip tanımlı yapılmaktadır (Whitebread vd, 2012). Fiziksel oyun çocukların daha çok atlama, zıplama, kayma, koşma, bisiklete binme vb. aktif olabildikleri beş duyu ve motor sistemin gelişimini hedefleyen oyunlardır. Sembolik oyun konuşma, yazma, resimleme, kolaj, şarkı söyleme gibi teknik beceri gerektiren oyunlardır. Dramatik oyunlar çocukların sosyal becerilerini geliştiren bireysel davranışlarını sergileyebildikleri oyunlardır. Kurallı oyunlar satranç, folklor gibi spor etkinlikleri olabildiği gibi çeşitli kart ve elektronik oyunda bu kapsamda tanımlanır. Amerika’da çocuklar arasında yapılan araştırmalarda son yıllarda bu tanımdaki oyunların özellikle bilgisayar oyunlarının birinci sırada olduğu görülmektedir. Oyun tipleri içerisinde en bilinen ve geleneksel olanlardan biri ise bir obje ile oyundur. Kullanılan objeye bağlı olarak fiziksel motor sisteminin, bilişsel algısının, sosyal iletişim becerinin ve paylaşma davranışının gelişimini hedefleyen bu oyun tipinde kullanılan obje ya da oyun malzemesinin, şekli, rengi, dokusu, bir araya gelebilirliği ve sürekliliği önemli belirleyicilerdir.

Bloklar düzeninde kurgulanan oyun elemanlarının en bilineni olan LEGO¹ birçok ülkede tercih edilmektedir. LEGO oyunun öğretmeyi hedefleyen, iletişim, hayal kurma, empati ve problem çözme becerilerini geliştiren bir oyun elemanı olarak 140 dan fazla ülkede bilinmektedir (LEGO Grup, 2015). Sadece çocuklara arasında değil profesyonel şirketler ve yetişkin gruplar arasında fikir geliştirme, paylaşma amacıyla da kullanılan “ciddi oyun” (serious game) materyallerinden birisidir. Yanısıra, Owens vd. (2009)’nin otizm ve Asperger Sendromlu çocuklar arasında uyguladığı 18 haftalık LEGO terapisinin sonucunda çocukların uyumsuz davranışlarının azaldığı ve kendi öz denetimlerini geliştirebildikleri gözlemlenmiştir (aktaran Whitebread vd., 2012). Bu bağlama temellenen Atölye, çocukların, özellikle göçmen çocukların, yeni dahil oldukları ülkeye, kentlere dair algılarını, toplumsal olduğu kadar mekânsal olarak da uyumlarını ortak bir dil olan oyun üzerinden yorumlamayı planlamıştır.

1 LEGO iyi oynama anlamına gelen Danca iki kelime “leg godt”un bir kısaltmasıdır. LEGO grup 1932’de Ole Kirk Christiansen tarafından kurulmuştur. Yapım parçası bu günkü haliyle 1958’de piyasaya sunulmuştur. Çıkıntıları ile birbirine kenetlenme prensibi olan oyuncağın hayal gücü ve yaratıcılığa katkısı büyüktür (LEGO.com.tr).

Atölye Amaç ve Hedefleri

Atölyenin amacı, Çocukların ortak dili olan Oyun ile düşüncelerini anlamak, tasarlamak ve katılımcı bir yöntemle bir araya getirerek mekansallaştırmaktır. Atölyenin ana hedefleri; LEGO gibi her yaşta ve fiziksel yapıda çocuk tarafından bilinen bir malzemenin kullanılması; Engelsiz bir oyun kurgusunun geliştirilmesi; Ortak bir oyun mekanının tasarımı; Çocuk olmanın farklılığının ve farkındalığının artırılmasıdır. Yap+Oyna+Paylaş= Öğren ana kurgusuna temellenmiştir.

Atölye Süreç ve Yöntemi

Atölye 30 Nisan 2016 Cumartesi günü saat 12.30- 15.00 arasında Harbiye Askeri Müze toplantı Salonunda tek oturumda gerçekleştirilmiştir. Atölye amaç ve hedefleri doğrultusunda 11-13 yaş aralığında kız ve erkek çocukların eşit sayıda olduğu 20 katılımcı için planlanmıştır. Atölye ekibi bir yürütücü ve üç yardımcından oluşan bir ekiptir. Ekip üyeleri, çocuklar ile ilgili farklı atölye ve çalışmalarda yer alan bu konuda deneyimli bir akademisyen, TEGEV’de farklı düzeyde çocuk eğitiminde uzman bir şehir plancısı, bir uzman çocuk psikoloğu ve fotoğraf ve film ile görselleştirme ile süreci arşivleyen bir uzmandan oluşmuştur. Ekipteki uzmanların çocuklarla ve özellikle farklı dezavantajlı gruplarla çalışmış olması nitelikli bir iletişimin kurulmasında katkısı olmuştur.

Atölye sürecinin planlanmasında çocuklarla yapılan çalışmalardaki katılımcı yöntemlerden birisi olan odak grup toplantısında² aşamalı soru-cevap alt bölümleri organize edilmiştir. Aynı zamanda atölyenin temel oyun malzemesi seçilen firmanın LEGO³ (PSG-Play Serious Game) Yöntemi esas alınmış; Farklı katılımcı gruplara uyguladığı süreçler ve sorular değerlendirilmiş ve atölye hedeflerine göre kullanılmıştır (Şekil 1). Atölye sonucunda 6 sorudan oluşan kısa bir anket uygulaması hedeflenmiştir. Ancak çocukların Türkçe bilmemesi nedeniyle yeterli düzeyde uygulanamamıştır bu nedenle değerlendirmeye alınmamıştır.

2 Odak grup toplantısı (focus group meeting): Belli bir konu hakkında bir moderatör eşliğinde katılımcıların fikirlerinin alınması ve tartışılmasıdır. Çocukların bir araya getirilerek belli sorular üzerinde fikirlerini ifade etmeleri ve post-it kağıtları kullanılarak düşüncelerini kaydetmeleri amaçlanmıştır.

3 <http://www.lego.com/en-us/seriousplay/the-method>

Oyun Süreci ve Görevler Yap + Oyna + Paylaş = Öğren	
1. Aşama - 20 dk. Yap+Oyna: Sizce oyun nedir? Hayal edin ve yapın (5dk) En sevdiğiniz ve en çok oynadığınız oyuncakçı yada şeyi yapın (5 dk) Paylaş: Grubunuza tanımlayın ve anlatın, kelimelerle yazın (10 dk)	2. Aşama - 20 dk. Yap+Oyna: Kahramanınızı yapın (5 dk) Oyun arkadaşınızı yapın (5 dk) Paylaş: Grubunuza tanımlayın ve anlatın, kelimelerle yazın (10 dk)
3. Aşama - 25 dk. Yap+Oyna: Hayalindeki oyuncak nedir? Hayalinizdeki oyuncakçı yapın (5 dk.) Hayalinizdeki oyun alanını yapın(10 dk) Paylaş: Grubunuzla paylaşın ve anlatın (10 dk)	4. Aşama - 35 dk Tasarladığınız tüm ürünleri ortak olarak birleştirin ve bu mekanı anlatın, Renkleri, figürleri, vizyonunuzu derinlemesine tanımlayın (20 dk.) Hikayenizi yazın ve yerel yönetimlere mesajınızı tanımlayın (15 dk.)

Şekil 1. Atölye Süreci ve Görevler, <http://www.lego.com/en-us/seriousplay/the-method>

Atölye Uygulaması ve Kısıtları

Atölye de hedeflenen gruba sayı ve yaş grubu olarak tam olarak erişilememiştir. 13 kız, 4 erkek, toplamda 17 Suriyeli göçmen çocuk atölyeye katılmıştır. Bazı katılımcılar beklenen yaş aralığı altında kalmıştır. Özellikle Türkçe bilmeyen çocukların varlığı hem dezavantaj olmuş hem de çocukların birbirine yardımcı olması konusunda teşvik edici olmuştur.

Atölye Çıktıları

Çocukların ortak dili olan “Oyun” ile düşüncelerini anlamak, tasarlamak ve katılımcı bir yöntemle bir araya getirerek mekan ile ilgisini kurmayı hedefleyen atölye çalışmasının çıktıları aşağıdaki alt başlıklarda yapılmıştır;

Katılımcı Grup Kimliği - Ürün İlişkisi:

Kullanılan oyun materyali çocukların çoğunlukla bildiği bir üründür. Bazı Suriyeli çocuklar ilk defa karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Çocukların yaş farklılıkları üreti-

len ürünün niteliğini etkilemiştir. 11-13 yaş grubu çocuklar malzemeyi beklendiği şekilde kullanabilmiş ve sorulara yanıt olacak üretimi en yakın şekliyle yapabilmektedir. Küçük çocuklar ise istediği ürüne yakın üretimi yapmak için ısrarlı davranmışlardır. Bu nedenle LEGO parçalarını çeşitli kullanmışlardır.

Katılımcı grupta bulunan kız ve erkek öğrenciler kendi istekleriyle ayrı oturmayı tercih etmişlerdir. Suriyeli çocuklar ve Türk çocuklar bireysel olarak ürünlerini yapmışlardır. Erkek öğrenciler çoğunlukla araba yapmaya çalışmışlardır.

Kullanıcı Kimliği - Soru İlişkisi:

Oyun nedir sorusuna verilen yanıtlar malzeme imkanlarına göre araba ve tanklarla oynamak olarak vurgulanmıştır. Bu soruda öğrenciler en çok oynamaktan hoşlandıkları ürünleri yapmışlardır.

Kahramanlarını soran soruya yanıtlarda Türk öğrenciler için Süperman, Spiderman vb. karakterler öne çıkarken Suriyeli öğrencilerden annem, babam yanıtları alınmıştır. Ebeveynler öne çıkan kahramanlardır.

Hayalindeki oyuncak yapımında genellikle dış mekan oyun elemanları olan salıncak, kaydırak ve bireysel oyuncak olarak silah, kılıç vb. savaş temalı oyuncakları yapmışlardır. Evlerindeki odaları, odalarında en sevdikleri ekipmanları, yakın çevrelerindeki spor donatılarını biçimlendirmişlerdir.

Ürünlerin birleştirilmesinde üretilen oyun elemanı ve oyun mekanı önerilerini yollarla birbirine bağlamışlardır. Bireysel düşünülen tüm mekânsal kurguları ulaşım ile bütünleşerek mekansallaşmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

Atölyenin genel amacı ve alt hedefleri doğrultusunda izlenen yöntem ve kullanılan materyal katılımcı tüm çocuklar için bilinmesi ve anlaşılması kolay olmuştur. Suriyeli çocukların kültürel ve konuşulan dile bağlı yabancılıkları oyun kurgusu içerisinde telafi edilebilmiştir. Suriyeli göçmen çocuklar birbirlerine çeviri yaparak bilgiyi paylaşmışlar ve üretebilmişlerdir. Ekibimizde yer alan uzman psikoloğumuzun da katkısı ve değerlendirmesiyle özellikle savaş ortamından gelen erkek çocukların savaş unsurları olan tank, silah ürünleriyle oyunu ifadesi kayıt edilmiştir. Göçmen çocukların en önemli kahramanları da anne ve babalarıdır. Bu bağlamda atölyenin sonuçları, savaş gibi olağanüstü koşulların aileleri bir arada tuttuğu ve çocukların dış mekanları yeterince kullanamadığı, arkadaşlarıyla oyun

paylaşımında olamadığı şeklinde yorumlanabilir. Atölye sürecindeki bir diğer saptama göçmen çocukların süreyi kullanmada kurallara uymak istemedikleridir. Tüm katılımcı çocuklar için materyalle sınırsız üretme çabası özellikle sorular için verilen sınırlı süreyi ve belirlenen kuralları olumsuz etkilemiştir. Çocuk olmalarının özgürlüğü ve rahatlığı içerisinde malzemenin imkan verdiği içerik ve atölye sürecini aşarak oyuna devam etmişler ve üretimlerini sürdürmüşlerdir. Buradan varılabilecek en önemli sonuç çocukların oyun konusunda süre ve malzemeye bağlı kalmaksızın yaratıcı düşünce ile ürettiklerini göstermektedir.

Ayrıca Atölye görselleriyle anlaşılacağı üzere çocuklar çevrelerine ve çocuk mekanlarına dair bir bilgiye sahiptir. Ürettikleri mekan düzenlemelerinde beklentileri onların en temel ihtiyaçları olan, barınma ve eğlenme mekanları odaklı olmuştur.

Atölye temel amaç ve hedeflerine büyük oranda erişmiş ve sonuçlandırılmıştır. Öğrencilere katılım belgeleri verilerek kongrenin atölye oturumları kapsamında sunulmuştur.

Teşekkür

2. Uluslararası Çocuk Kongresi kapsamında Atölye düzenleme sürecindeki destek ve katkılarından dolayı Marmara Belediyeler Birliği'ne, UNİCEF Türkiye temsilciliğine ve özellikle herhangi bir resmi yazışmaya gerek duymaksızın talebimiz üzerine Atölyemize 500 parçanın üzerinde oyun malzemesini karşılıksız bağışlayan LEGO firmasına çok teşekkür ediyoruz.

Atölye'ye Katkı Verenler:

Ufkun Dikmen Akbulut (Fiziksel ve Zihinsel Engelli Çocuklar-Uzman Psikolog)

Sarp Karayığit (İTÜ Uzay Mühendisliği Öğrencisi)

Kaynakça

Ayataç, H ve Genç, Z., 2015. "Çocuk Gözüyle Esenler", Herkes için Dost Kentler Atölyesi, 7 Ekim 2015 Kadir Topbaş Kültür Merkezi, Esenler Şehir Düşünce Merkezi Etkinliği.

Campbell H. 2013. Landscape and Child Development: A Design Guide for Early Years- Kindergarten Play- Learning Environmets. TDSB&Evergreen: Toronto.

Erdoğan, M. 2014, Türkiye'deki Suriyelilerin Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması Hacettepe Üniversitesi, Ekim 2014.

Gür Öymen Ş & Zorlu T. 2002. Çocuk Mekânları, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları: İstanbul.

Goldstein J. 2012. Play in children's Development, Health and Well-being. Toy Industries of Europe (TIE): Brussels.

Malone K, Dimoulas K, Truong S & Ward K. 2014. Researching Children's Designs for a Child Friendly Play Space at Rouse Hill Town Centre. Centre for Educational Research, University of Western Sydney.

Topçuoğlu Atasü, R., 2012, Türkiye'de Göçmen Çocukların Profili, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri Hızlı Değerlendirme Araştırması, IOM - Uluslararası Göç Örgütü- Türkiye Ofisi, Ekim 2012.

Whitebread D, Basilio M, Kuvalja M & Verma M. 2012. The Importance of Play: A Report on the Value of Children's Play with a Series of Policy Recommendations. Toy Industries of Europe (TIE): Brussels.

<http://www.lego.com/en-us/seriousplay/the-method>

İSTANBUL VE BEN

ISTANBUL AND ME

اسطنبول وأنا

Celile Eren Ökten

Yrd. Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe
Öğretmenliği Bölümü

Assist. Prof., Yıldız Technical University, Faculty of Education, Department
of Turkish Education

ÖZET

Bu çalışmada yerli ve göçmen çocukların görsel okuryazarlıklarından yararlanarak İstanbul şehri ile ilgili ne düşündüklerini, kendileri ile şehir arasında nasıl bir bağ kurduklarını ve bu dünyada kendilerini nasıl gördüklerini tespit etmeye çalıştık. İstanbul şehir kültürü hakkında ve geleceğe dair kendileri ile ilgili bir iz düşürmek üzere dört etkinlik düzenlenmiştir. Her bir etkinlik birbirini destekleyerek öğrencilerin İstanbul üzerine iyice düşünüp taşınmalarını sağlamıştır. Toplanan veriler doküman incelemesi yöntemiyle incelenerek temalarına göre sınıflandırılmış; tutulan notlar, alınan geribildirimler, yapılan değerlendirmelerle güvenilirlikleri sağlanarak temel çıktılar ve kazanımlar belirlenmiştir. Tabiata duyulan özlem, eğitimin önemi ve gelecek kaygısı çocukların ortak bulunduğu noktalaradır.

SUMMARY

In this study, we tried to figure out what local and immigrant children think about the city of Istanbul, how they build a bond between themselves and the city, and how they see themselves in this world. Four events were held to show a clear impression of Istanbul city culture and the future. Each activity supported the others and provided the children to reflect upon Istanbul. Collected data were analyzed through document analysis method and they were classified according to their themes. Reliability of the research was ensured through taking notes, receiving feedbacks from the children during the workshop, and finally, doing evaluations all together. The main outputs and outcomes were extracted based on this analysis. Longing for nature, importance of education and concern for the future are the common grounds they share.

ملخص

قمنا في هذه الدراسة بإجراء بحث على حول افكار الاطفال المحليين واللاجئين من الناحية المرئية ودرجة المامهم بقراءة الصور، وماذا يفكرون حول مدينة اسطنبول، وما هي طبيعة الرابط المبني بينهم وبين المدينة، وحاولنا تحديد كيف يرى هؤلاء الاطفال انفسهم في هذا العالم. وتم في هذا السياق تنظيم اربعة فعاليات معهم من اجل تحديد اسقاطات ثقافة مدينة اسطنبول عليهم وعلى مستقبلهم. وتم عن طريق كل فعالية من الفعاليات التي تم القيام بها بتأمين تفكير الطلاب من اجل فهم افضل لاسطنبول. وتم تدقيق البيانات المجموعة بناء على الاجتماع عن طريق اسلوب تدقيق البيانات، وتم بناء على ذلك القيام بتصنيفها على شكل اقسام مواضيعية، ووجد بناء على الملاحظات والتدوينات والتقييمات التي تم القيام بها في هذا السياق، تحديد المكاسب والمخارج الاساسية. وتشكل كل من الشوق الى الطبيعة واهمية التعليم والقلق حول المستقبل النقاط المشتركة التي يلتقي بها الاطفال.

İSTANBUL VE BEN

YRD. DOÇ. DR. CELİLE EREN ÖKTEN*

* Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü

Giriş

“Çocukların Şehri Kongresi” kapsamında yapılan bu çalışmada yerli ve göçmen çocukların İstanbul’u nasıl algıladıklarını, şehir ile ilgili farkındalıklarını ve beklentilerini, şehre olan sosyal uyumlarını belirlemeye çalıştık. Çocukların dünyasında önemli bir yer teşkil eden oyuncak, ev, müzik, yiyecek, spor, giyim, aile gibi temalar üzerinden bu algı ve beklentileri değerlendirdik. “İstanbul ve Ben” adlı çalıştayımızda bu temaları dört etkinliğe yerleştirerek çocukların İstanbul’a ortak bakışını tespit etmekle birlikte şehre entegrasyonlarını irdeledik.

Yöntem

Çalışmamıza yaşları 6-14 arası değişen toplam 28 çocuk katılmış olup 15’i kız öğrenci, 13’ü erkek öğrencidir. 15 kız öğrencinin 6’sı Suriyeli göçmen çocuklardır. Yerli öğrencilerimizin de sosyo-ekonomik profilleri düşük olmakla birlikte, bir kısmını da özel öğrenciler oluşturmaktadır. İletişimin daha akıcı olmasını sağlamakta ağırlıklı olarak görsel materyal kullanılmıştır. PowerPoint (PPT) sunumu ile İstanbul şehri hakkında ve yapılacak çalışma ile ilgili bilgi edinmeleri sağlanmıştır. Önceden kara kalem çizimiyle İstanbul’dan manzaralar üzerine hazırlanmış A3 boyutundaki 2 resim kağıdı, siyah beyaz bir dünya çizimi olan A4 boyutundaki bir resim kağıdı, İstanbul’dan, yiyeceklerden, oyun ve eğlencelerden çeşitli renkli kareleri yansıtan A3 bir kağıt öğrencilere çoğaltılarak verilmiştir. Öğrenciler etkinlikler hakkında rehber hoca, asistan öğrenciler ve tercümanlar tarafından bilgilendirilmiştir. Öğrencilere bu etkinlikler için gerekli olan her türlü kırtasiye ihtiyacı ve çalışma ortamı önceden hazırlanmıştır. Çalıştaydan önce etkinliklerin uygulanması ile ilgili rehber hoca, asistan öğrenciler ile ön hazırlıklar yapmış, karşılaşılabilecek sorunlar üzerinde durulmuştur. Etkinliklerdeki çizimler hazırlanırken aynı yaş grubundaki başka çocukların da görüşleri sorulmuş, onlardan da etkinlikleri yapmaları istenmiştir.

Etkinlikler sırasında rehber hoca, asistan öğrenciler ve tercümanlar, çocuklara devamlı geri bildirimde ve yapıcı destekte bulunmuştur. Bu geri bildirimler sırasında toplanan veriler not edilerek kaydedilmiş; toplanan çalışma ve resim kâğıtları da

verilerin ana kaynağını oluşturmuştur. Çalıştayın bitiminde rehber hoca ve asistan öğrencilerle toplanarak değerlendirme yapılmıştır. Bu çalışmanın incelenmesinde tarama modeliyle (Karasar, 2001) doküman incelemesi yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2011) kullanılmıştır. Bir vaka çalışması boyutunu içermekle birlikte çocukların geçmişlerine ulaşmanın zorluğu bir gerçektir. Bu yüzden örneklemin içeriğinin bir genellemeyle sınırlandırılması söz konusudur. Zamana dayalı bir analizin yapılabilmesi de zor olduğundan, düzenlenmiş dokümanların organize edilmesi, geribildirim ve değerlendirme notları, araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011:190-191).

Verilerin Toplanması

Sınıf düzeni U şeklinde düzenlenmiş; öğrenciler, malzemelerin hazır bulunduğu masalara yerleştirilmiştir. Rehber hoca U biçiminin ortasında sunumuna başlamıştır. Öncelikle İstanbul ve kültürü ile ilgili bir tanıtım PowerPoint (PPT)'i çocuklara izlettirilmiştir. PPT sunumu yapılırken çocuklara, bir çocuğun ağzından İstanbul'daki hayatı anlatılmıştır. Nerede oturduğu, nerede okuduğu, neler yediği, hangi oyunları oynadığı ve diğer hususlar sunumdaki görsellerle hikâye edilmiştir. İlk önce çocuğun evi, sokağı belirlenerek kendini güvende ve şanslı hissetmesi üzerinde durulmuştur. Daha sonra çocuğun ilgisini çekecek parklar, tabiat güzellikleri (Emirgan Parkı-lâleler), oyunlarla (ip atlama, seksek, futbol, misket, vd.) birlikte bu güven duygusunun yanında eğlence (dönme dolap, atlıkarınca) ve estetik algı (Topkapı Sarayı, Arkeoloji Müzesi, vd.) da oluşturulmuştur. İlerleyen slaytlarda İstanbul'un çok büyük bir şehir olduğu, Asya ve Avrupa'yı kucakladığı, bu şehrin denizden çok rahat gezilebileceği söylenmiştir. Vapurla Topkapı Sarayı'ndan başlayan yolcuğumuz, Kız Kulesi, Ortaköy, 15 Temmuz Şehitler Köprüsü altından geçerek, yalıları seyrederek Rumeli Hisarı ve Anadolu Hisarı'nın ihtişamıyla devam etmiştir. Boğazdan rahatlıkla görülebilen erguvanlar arasındaki Boğaziçi Üniversitesi manzarası da çocuklara ileride güzel bir eğitim alabilecekleri hayalini canlandırmak için kullanılmıştır. Bu gezide yeme içme için de çocukların, fastfood tarzı gıdalar yerine İstanbul'da kendilerinin de alabileceği daha sağlıklı olan simit, ayran, mısır, kestane, kağıt helva, dondurma gibi yiyecekler sunulmuştur.

Bu izleme sırasında her bir slayt ile ilgili çocuklara bilgi verilirken oyunla keşfet tekniği kullanılmıştır. Örneğin, Topkapı Sarayı ile ilgili görsel gösterilirken çocuklara ne gördükleri sorulmuş, daha sonra çocukların cevapları üzerinden yönlendirme yapılarak Topkapı Sarayı'nın ismi ve tanımı verilmiştir. Göçmen çocukların daha kolay anlaması için salonda bir tercüman bulundurulmakla birlikte sunum yapan hocanın dramatizasyon tekniğini kullanarak anlatması da çocukların algıla-

masını kolaylaştırmıştır. Beyin fırtınası, sezdirme, buluş gibi teknikler ve tümevarım yöntemi ile öğrenme kazanımlarını gerçekleştirmiştir.

PPT anlatımında ilerledikçe, her bir etkinlik numaralandırılarak sırayla öğrencilere verilmiştir. PPT anlatımındaki açıklamalar ile yapılacak etkinlik arasında uyum gözetilmiştir. PPT sunumunun ilk slaytları Galata Kulesi ve gökkuşağı ile başlamıştır. Galata Kulesi, özellikle çocuğun, bu büyük şehirde uzaktan bile kolaylıkla görebileceği bir nesne olarak seçilmiştir. Sunumdaki hikâyede çocuğun evinin, Galata Kulesi'nin yanında olduğu söylenmiştir. Aynı resimdeki gökkuşağı, çocuğun dikkatini Galata Kulesi'ne yönlendirmek için kullanılmıştır. Böylelikle dikkati pekişen çocuk, şehrin neresinde olursa olsun kuleyi görüp evinin yerini belirleyebilecektir. Buradaki amaç, çocuğun kendisini güvende hissetmesini sağlamaktır. Çocuğun sırasıyla evini, sokağını, okulunu, parkını fark etmesi ve tanıması önemlidir.

Verilerin İncelenmesi

Birinci etkinlik "Bu şehirde evim nerede?" adlı etkinliğimizdir. Yukarıda bahsettiğimiz kültürel nesneler ve benzerleri üzerinden algıda seçiciliğin geliştirilmesi ve resimlerle pekiştirilmesi amaçlanmıştır. Bu etkinlik için hazırlanmış olan A3 boyutundaki resimde, denizdeki şehir hatları vapuru ve martılar, balık tutan bir çocuk, balık kovanı ve kediler, arkasında Galata Kulesi ve caddede ilerleyen bir tramvay, simitçi ve ondan simit alan anne ve çocuk çizimleri görülmektedir. Bu resim, siyah beyaz şekilde çocuklara verilerek, çocuklardan resmi hem renklendirmeleri hem de evlerinin yerini nerede isterlerse orada belirlemeleri istenmiştir. Çocuğun kendini bu şehirde güvende hissetmesi önemlidir. Yerli çocuklar, evlerini genelde denizin kenarına veya üstüne çizerken, göçmen çocuklar evlerini Galata Kulesi veya önünden tramvay geçen bina olarak göstermişlerdir. Çocukların hepsi suluboya ve pastel boya kullanarak oldukça canlı renklerle resmi boyamıştır. Sarı, mavi, yeşil ve kırmızı renkler tercih edilmiştir. Resmin tamamı boyanmasa da deniz, ağaçlar ve insan figürleri bütün çalışmalarda boyanmıştır. Yerli çocuklar, tabiat ve oyun alanı özlemi çekerken, göçmen çocukların kendilerini daha güvende hissedecekleri yapıları tercih ettikleri görülmektedir.

İkinci etkinlik "Bu resimde ne eksik? Tamamla lütfen." adını taşımaktadır. Çocukların kendi hayal dünyalarından yola çıkarak kendilerine göre İstanbul'da gördükleri eksikleri tamamlamaları istenmektedir. Bu resme Kız Kulesi, 15 Temmuz Şehitler Köprüsü, hisar, park ve göl içine kayık, ördekler yerleştirilmiştir. Çocukların ilgisini en çok kayık çekmiş ve parkı anlatan kısmı boyamayı tercih etmişlerdir. Köprünün üstüne arabalar yerleştirmiş; gökyüzünde Türk bayrağı,

kayıpta, hisarın burçlarında ve Kız Kulesi'nde oynayan çocuklar çizmişlerdir. Bir kız öğrencimiz, Rapunzel masalını Kız Kulesi'ne uyarlamıştır. Resimde uzun saçlarını aşağıya sarkıtan bir genç kız ve aşağıda onu bekleyen bir delikanlı vardır. Bir göçmen öğrencimiz, burçların üstüne kalpler çizmiştir. Görüldüğü üzere oyun, eğlence ve masal, çocukların ortak temennisidir. Resimde eksik buldukları bunlardır. Burada bir erkek öğrencinin resme düştüğü not da oldukça dikkat çekicidir: “İnsanlar her yere dokunarak her yeri bozuyorlar. Burada güzel kalsın.” diyerek Kız Kulesi ve hisarı boyamıştır. Göçmen çocukların, birinci etkinliğe göre bu etkinliğe yoğun katılımda bulunduklarını söyleyemeyiz. Bunun sebebini, şehre yabancı olmalarına bağlayabilir, Kız Kulesi, boğaz köprüleri gibi yapıları algılamakta zorlandıklarını söyleyebiliriz.

Üçüncü etkinlik “Benim büyümlü bir fırçam var, ne çizersem o olur: Gülümseyen Dünya” başlığı ile çocuklara “gelecek güzel ve sizin için var olacak” mesajını vermektedir. Gelecek vaat eden Gülümseyen Dünya imajı ile, gelecek ile ilgili hayalleri nelerdir? Burada çocukları gelecek ile ilgili motive edici, hayal kurmalarını sağlayıcı nesnelerin, olayların, duygu ve düşüncelerin teşvik ve tespit edilmesi hedeflenmiştir. Öğrenim kazanımı olarak somuttan soyuta geçiş öngörülmüştür. Özellikle savaş yüzünden çeşitli travmalara maruz kalmış göçmen çocukları, yarınların umut dolu olduğuna inandırmak ve yarınlar için heveslendirmek, hedeflerinin oluşmasını sağlamak amacını taşımaktadır. Kollarını açmış gülen bir dünya, hayatı kucaklarken yandaki kutucuğa veya dünyanın üstüne yarınlarla ilgili hayallerini yazmaları ve siyah beyaz olan dünyayı renklendirmeleri istenmiştir. Geleceğe dair yazılan hayaller arasında “zengin olmak, araba almak, doktor olmak, öğretmen olmak, mimar olmak, her zaman mutlu olmak, bütün çocukların okuması” çoğunlukla yazılanlardır. Dünya genelde mavi ve yeşil olarak renklendirilmiştir. Öğrenciler genelde dünyayı boyamayı ve üzerine notlar yazmayı tercih etmiştir. Çok azı üzerine resim yapmıştır. Çizilen resimler de ev, çocuk ve dolar işaretidir. Geleceğin gülmesi için paraya ve eğitime ihtiyaç vardır. Doktorluk ve hemen arkasından sıralamayı takip eden öğretmenlik, en çok tercih edilen mesleklerdir. Özellikle göçmen çocuklar, okula gitmeyi ve doktor olmayı istemektedir¹. Göçmen çocuklardan bir tanesinin, “Almanya’ya gitmek istiyorum.” diye yazdığı notu, ay yıldızlı balonlarla süslemesi de çok anlamlıdır. Başka bir göçmen çocuğun “Muhelif olmak istiyorum.” şeklinde yazdığı not da bu çocukların gelecekle ilgili hayallerinin şimdiden ne kadar ağır yükler yüklendiklerini göstermektedir.

Dördüncü etkinlik “Bu İstanbul masalında ben neredeyim? Benim hikâyem” ile çocuklardan resimler üzerinden kendi hikâyelerini anlatmaları istenmiştir. Bu re-

1 Göçmen çocuklardan anadilleri olan Arapça yazmaları istenmiş; daha sonra tercüman tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

simler, çocukların ilgisini çekecek İstanbul'un kültür ve sosyal hayatından çeşitli karelerdir. A3 boyutundaki kağıda rastgele yerleştirilmiş olan bu renkli resimleri keserek ayrı bir A3 kağıdına hikâyelerini oluşturacak şekilde yerleştirmeleri istenmiştir. Kağıdın en başına da "Hikâyemin Adı:....." şeklinde yazılarak kendi başlıklarını oluşturmaları beklenmiştir. Etkinlikler için zamanın kısıtlı olması, göçmen çocukların Türkçeyi az bilmesi, görsel materyallerin çoğunlukla kullanılması gerekli kılmıştır. Çocuklar, resimlerle hikâyelerini oluştururken resimlerin altına, yanına duygu ve düşüncelerini yazmakta da serbest bırakılmışlardır.

Çocuklar gelişigüzel sıralanmış resimlere bakarak, bir seçim yaparak resimleri sıraya dizerken bu şehirdeki kendi hikâyelerini oluşturmaya çalışmışlardır. Resimlerin görselliğiyle zihinlerinde oluşan çağrışım ve ilhamlarla yaratıcı ve yansıtıcı becerilerini kullanmışlardır. İstanbul'a ait bu resim seçkisini oluştururken, bir çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişiminde önem arz edecek resimler üzerinde durulmuştur. Parklar, oyunlar, eğlence yerleri, eğitim, yeme içme, tarihi mekânlar üzerinden resimler belirlenmiştir.

"İstanbul'da bir gün", "Oyun oynamak", "Hayalimdeki İstanbul", "Güzellikler", "Ali'nin seyahatname gibi hikâyesi", "Türkiye'nin tarihi eserleri", "Hobi ve hobilerim", "Zuzu ve ailesinin bir günü", "Hikâyem; Türkiye", "Türkiye'yi tanırdım", "Okul çıkışı gezilerim", "İstanbul'un tarihi eserleri", "Gezmek ve eğlenmek", "Masal-Oyun-Deniz" gibi başlıklar ile hikâyelerini anlatmaktadırlar. Yerli öğrencilerin bu etkinliğe ilgisi yoğun olmuştur. Göçmen öğrencilerin bu etkinliğe katılmadıkları gözlemlenmiştir.

Çoğunlukla seçilen resimler oyun, eğlence, tabiat güzellikleri ve tarih ile ilgilidir. Tabiat güzellikleri ve tarihi mekânlar sadece İstanbul'a özgü değil, Türkiye genelinde değerlendirilmiştir. İlğimizi çeken hikâyelerden alıntılar yapmayı aşağıda uygun gördük:

Türkiye'yi tanırdım: "Türkiye yemekleri, oyunları, denizleri, lunaparkları ile ünlüdür. Ben İstanbul'u tanıtacağım. Biz simit, ayran, meyvelerimiz, helva arası dondurma ile ünlüyüz. Bizim geleneksel oyunlarımız vardır: İp atlama, suda taş sektirme, sek sek, misket. Lunaparklarımızda dönme dolap, atlıkarınca vardır." İ.Ş. (erkek öğrenci)

Okul çıkışı gezilerim: "Ailem ile birlikte Emirgan Parkı'na, lâleleri seyretmeye gittik. Bisiklet turu yaptık. Sultan Ahmet Camii'nde öğle namazını kıldıktan sonra tarihi mekânların fotoğraflarını çektik. Sultan Ahmet'te dondurma yedik. Eminönü'ne

gidip meşhur vapur turuna katıldık. Balık ekmek yedik. Vapurda martılara simit attık. Köprünün vapur için yukarı kalkan bölümüne hayran kaldık. İnsanlar nasıl başarabiliyor?” S.Y. (kız öğrenci)

Hikâyem; Türkiye: “Türkiye başka bir ülkedir. Bakkala borç yazdırıp bir gün öderiz deriz. Denize girersek deve güreşi yaparız. Atlıkarıncaya binip kendimizi jokey sanırız. Simit ile ayranı aynı anda bitiririz. Gölün başına gidip taş sektiririz. Dondurma soğuk diye ısınmasını bekleriz. Topkapı Sarayı’na gidip “Dokunmayınız!” yazan her yere dokunuruz. Biz böyle bir ülkeyiz” E.D. (erkek öğrenci)

Zuzu ve ailesinin günü: “Zuzu sabah uyanıp kahvaltısını yaptı. Sonra da ailesiyle birlikte Gülhane Parkı’na gittiler. Ondan sonra da Gülhane’deki çiçeklerin yanına gittiler. Sonra da gemiye binip simit ayran yediler. Daha sonra da Topkapı Sarayı’nın kapısına gittiler. Babası Zuzu ile annesine dondurma aldı. Sonra da dondurmalarını yediler. Sonra da eve geldiler. Zuzu annesinden izin alıp sokakta ip atlayacaktı. Annesi izin verdi. Zuzu dışarıda ip atladı. Sonra da eve girdi. Yemeğini yiyip uyudu. Sabah oldu. Zuzu yemeğini yiyip okula gitti. Bugün okulda gezi vardı. Gezide Beyazıt Camii’ne ve lunaparka gideceklerdi. Zuzu da gitti. Akşam oldu. Zuzu eve geldi ve yemek yiyip uyudu. Mutluca yaşadılar.” B.T. (kız öğrenci)

Öğrencilerimizin hepsi tarihin önemine büyük saygı ile vurgu yapmışlardır. Tabiat güzelliklerinden özellikle ağaçlıklı parklara ve denize çektikleri özlem de çok belirgindir. Oyun ve eğlence ise hayallerini hep tazelemektedir. Okul ve eğitimin bilincinde olmakla birlikte hikâyelerinde ufak bir yer tutmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

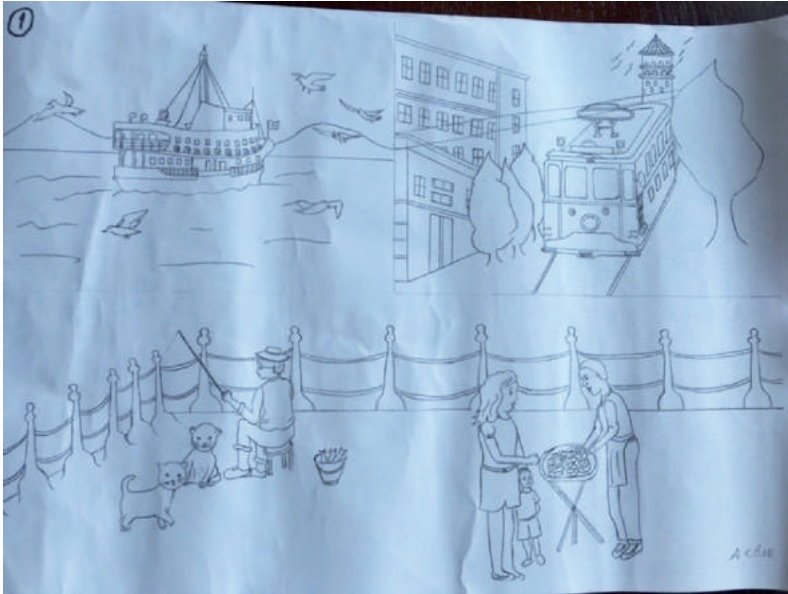
Görsel okuryazarlık temel alınarak hazırlanan bu etkinlikler, öğrencilerin İstanbul şehrini ne kadar tanıdıkları, bu şehirle ilgili neler hayal ettikleri, gelecekte kendilerini nasıl görmek istedikleri üzerine yoğunlaşmıştır. Hem yerli hem de göçmen çocuklar için tabiat, ev, eğitim ve gelecek en belirgin hususlar ve her iki grubun da ortak bulunduğu noktalardır. Göçmen çocuklarda ev ve gelecek kaygısı daha belirginken yerli çocuklarda tabiat ve iyi bir eğitim kaygısı gözlemlenmiştir. Göçmen çocukların ev ve gelecek arayışı devam etmektedir. Yerli çocuklar ise rahat nefes alabilecekleri, oyun oynayabilecekleri parkların, yeşilliğin özlemini çekerken, alacakları eğitimle hayat şartlarının değişeceği ümidini taşımaktadırlar. Son söz olarak, çocuklara yönelik bütün yönleriyle bir İstanbul kültürü oluşturulacaksa tabiatının da ele alınması ve korunması, Türkçe/Edebiyat ve sanat derslerine ağırlık verilmesi, İstanbul şehir terbiyesinin gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

Karasar, N. (2001). Araştırmalarda Rapor Hazırlama. Nobel Yayıncılık, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara

Etkinlik 1:

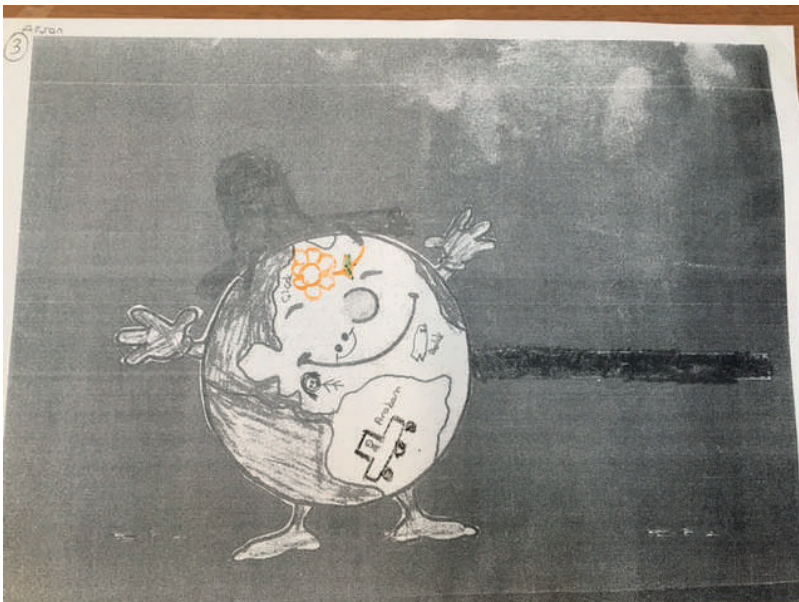
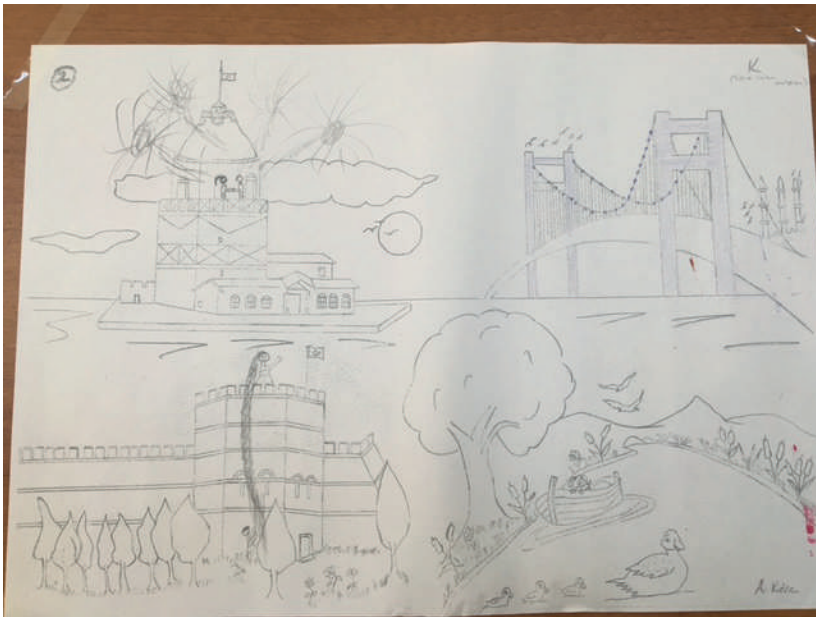

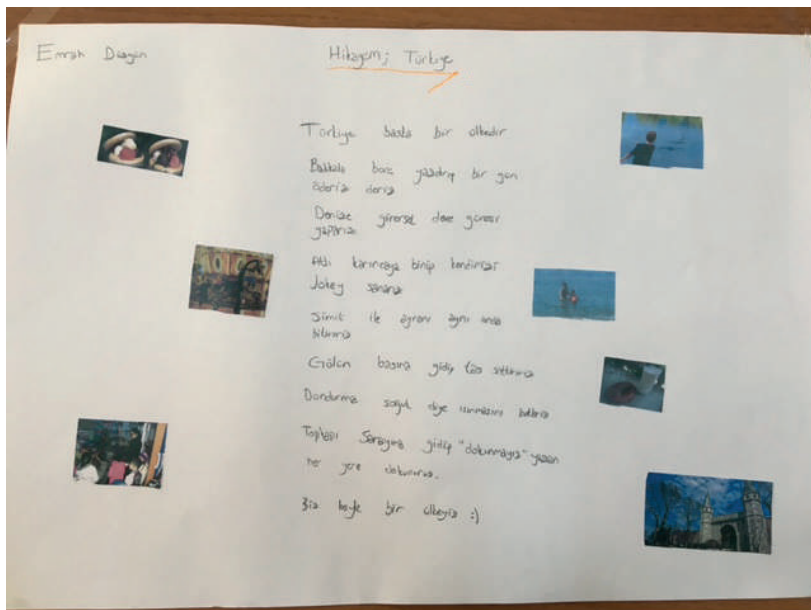
Etkinlik 2:

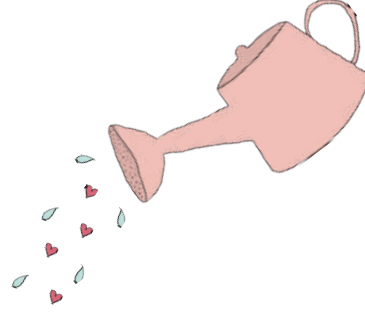
Etkinlik 3:

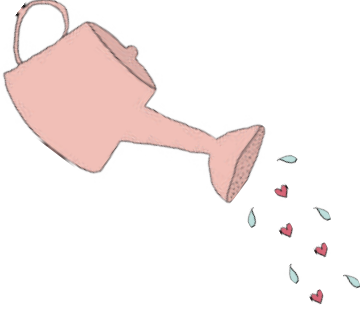

Uluslararası Partnerler
International Partners
الشركاء الدوليون

UNHCR
Birleşmiş Milletler Mülteciler
Yüksek Komiseri
United Nations High Commissioner
for Refugees

UNICEF
Birleşmiş Milletler Çocuklara
Yardım Fonu
United Nations International Children's
Emergency Fund

İş Ortağı Belediyeler Partner Municipalities

البلديات المشاركة

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi

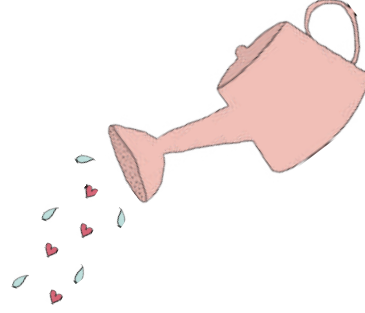
Bağcılar Belediyesi

Büyüçekmece Belediyesi

Esenler Belediyesi

Üsküdar Belediyesi

Düzenleme Kurulu
Organizing Committee
اللجنة المنظمة

Ezgi Küçük, MBB Şehir Planlama Koordinatörü - Program Koordinatörü

Gamze Güler, MBB Hukuk İşleri Koordinatörü

Hatice Erkan, MBB Kurumsal İletişim Koordinatörü

Burcuhan Şener, MBB Uluslararası İşbirliği Koordinatörü

Kerem Ulusoy, MBB Bilgi Teknolojileri Uzmanı

Hüsnü Kılıç, MBB Eski Destek Hizmetleri Müdürü

Serap Merve Doğan, MBB Eski Uluslararası İşbirliği Uzmanı

Derya Solak, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi

Eda Duman, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi

Sevilay Acar, Esenler Belediyesi

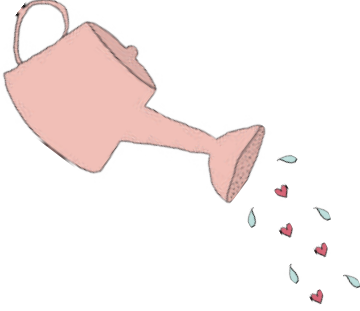
Yeşim Arslan, Büyükçekmece Belediyesi

Birsen Erdoğan, İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Bayram Tuncay, İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Ahmet Yüzer, Bağcılar Belediyesi

Alpaslan Pınar, Üsküdar Belediyesi

Danışma Kurulu
Advisory Board
المجلس الاستشاري

Doç. Dr. M. Murat Erdoğan, Hacettepe Üniversitesi – Program Danışmanı

Prof. Dr. Korkut Tuna, İstanbul Ticaret Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Narlı, Balıkesir Üniversitesi

Prof. Dr. Gülden Erkuş, İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. İbrahim Kaya, İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Yaşar Bülbül, İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Hatice Ayataç, İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Nilgün Çolpan Erkan, Yıldız Teknik Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. M. Murat Özkul, Balıkesir Üniversitesi

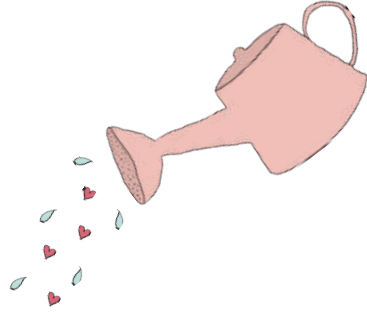
Yrd. Doç. Dr. Ülkü Arıkboğa, Marmara Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Başak Yavçan, TOBB Üniversitesi

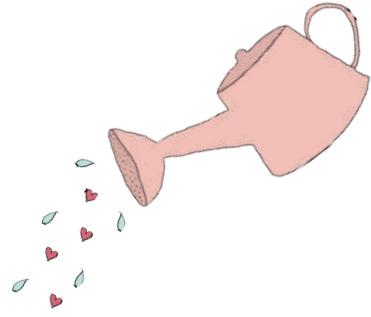
Yrd. Doç. Dr. Celile Eren Ökten, Yıldız Teknik Üniversitesi

Öğr. Gör. Bahar Yazgan Gülseren, Okan Üniversitesi

Kongre Programı
Congress Program
برنامج المؤتمر

Program البرنامج		Saat Time وقت
Açılış Konuşmaları Keynote Speeches الافتتاحية		9:30 - 10:00
İkram Coffee Break الضيافة		10:00 - 10:15
1. Oturum 1 st Session الجلسة الأولى		10:15 - 12:00
Öğle Arası Lunch طعام الغداء		12:00 - 13:00
2. Oturum 2 nd Session الجلسة الثانية	Çalışma, erken yetişkinlik / eğitim Child labour and early adulthood / education دراسة، التعليم / البلوغ المبك	13:00 - 14:30
İkram Coffee Break الضيافة		14:30 - 15:00
3. Oturum 3 rd Session الجلسة الثالثة	Psiko-sosyal destek ve uyum / şehir ve belediye hizmetleri Psychosocial support and social cohesion / the city and municipal services التأقلم الاجتماعي والدعم النفسي - الاجتماعي / خدمات المدن والبلديات	15:00 - 16:30
İkram Coffee Break الضيافة		16:30 - 16:45
4. Oturum 4 th Session الجلسة الرابعة	Atöyle Çalışmaları Atelier Works اعمال ورشة العمل	16:45 - 17:30

Kongre Afişı

Congress Poster

ملصق المؤتمر

2. ULUSLARARASI ÇOCUKLARIN ŞEHİRİ KONGRESİ

2ND INTERNATIONAL CHILDREN'S CITY CONGRESS

Çalıştay & Çocuk Şenliği Workshop & Child Fest

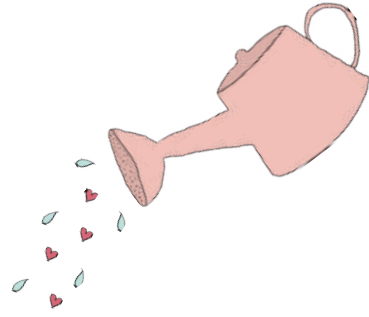
19 Nisan 2016 Salı | Balıkesir, Çocuk Köyü 19 April 2016 Tuesday | Balıkesir, Çocuk Köyü

Kongre Congress

30 Nisan 2016 Cumartesi 30 April 2016 Saturday

İstanbul, Harbiye Askeri Müze İstanbul, Harbiye Military Museum

Kongreden Fotoğraflar

Photos from the Congress

صور من المؤتمر

